



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ



Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη «Βιοοικονομία, Κυκλική Οικονομία και Βιώσιμη Ανάπτυξη»

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας : Εκθέσεις Βιωσιμότητας: σύγχρονα εργαλεία για την υλοποίηση στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης στις σύγχρονες επιχειρήσεις του κλάδου υγείας στην Ελλάδα

Ευάγγελος Κατηφόρης

Πειραιάς, Δεκέμβριος 2022



University of Piraeus
Department of
Economics



Master Program in «Bioeconomics, Circular Economy and Sustainable Development»

Master's Thesis Title: Sustainability Reporting: Modern tools for the implementation of sustainability development strategy of companies in health sector in Greece

Evangelos Katiforis

Piraeus, Greece, December 2022

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, «Βιοοικονομία, Κυκλική Οικονομία και Βιώσιμη Ανάπτυξη» με τίτλο: «Εκθέσεις Βιωσιμότητας: σύγχρονα εργαλεία για την υλοποίηση στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης στις σύγχρονες επιχειρήσεις του κλάδου υγείας στην Ελλάδα» έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα. Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή:



Όνοματεπώνυμο: Ευάγγελος Κατηφόρης

Ημερομηνία: 06/12/2022

Περίληψη στα Ελληνικά

Η παρούσα διατριβή αποσκοπεί στην εξέταση των εκθέσεων βιωσιμότητας ως εργαλεία αιχμής για την εισαγωγή μιας στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης σε ελληνικούς οργανισμούς υγείας αιχμής. Η αειφόρος ανάπτυξη, ή η βιώσιμη ανάπτυξη στην εναλλακτική της μορφή, ορίζεται ως «ανάπτυξη που ικανοποιεί τις απαιτήσεις του παρόντος χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες» από την Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (WCED) το 1987.

Το ενδιαφέρον από επιχειρήσεις και ιδρύματα σε όλο τον κόσμο έχει προκύψει από το ευρύ φάσμα των πλεονεκτημάτων που προκύπτουν από την εφαρμογή του. Συγκεκριμένα, πολλές επιχειρήσεις, τόσο δημόσιες όσο και ιδιωτικές, δίνουν προτεραιότητα στη στρατηγική τους εξετάζοντας τον βαθμό στον οποίο θα επηρεάσει τον κόσμο γύρω τους, συμπεριλαμβανομένων ζητημάτων βιωσιμότητας, κοινωνικής ευθύνης και εταιρικής ευθύνης.

Εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον ελληνικό κλάδο υγείας που είχαν πληροφορίες άμεσα προσβάσιμες στις ιστοσελίδες τους αποτέλεσαν το δείγμα για την ποιοτική μελέτη. Με βάση τα δεδομένα, μαθαίνουμε ότι μόνο το 15% των επιχειρήσεων στη φαρμακοβιομηχανία δημοσιεύουν εκθέσεις βιωσιμότητας ενώ αν παρατηρήσουμε ανά υπό-κλάδο, ο αριθμός αυτός αυξάνεται στο 26% για τις εισαγωγικές/εξαγωγικές επιχειρήσεις, παραμένει στο 15% για τις ελληνικές φαρμακοβιομηχανίες και μειώνεται δραστικά στο 5% για εκείνες που προσφέρουν υπηρεσίες διάγνωσης/θεραπείας. Το δεύτερο σημαντικό εύρημα της μελέτης ήταν ότι οι μεγαλύτερες εταιρείες από πλευράς κύκλου εργασιών σε όλους τους υπό-κλάδο της υγείας αποδίδουν μεγάλη σημασία στη διασύνδεση της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής τους ευθύνης, και ως εκ τούτου, είναι συγκριτικά πιο ενεργές στην προώθηση μια κουλτούρα ηθικής και βιωσιμότητας σε ολόκληρο τον κλάδο της υγείας στο σύνολό του. Βέβαια σε αυτό καθοριστικό ρόλο έχει διαδραματίσει το ρυθμιστικό πλαίσιο. Τρίτον, οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με την εισαγωγή και την εξαγωγή φαρμακευτικών προϊόντων έχουν την υψηλότερη ενσωμάτωση δράσεων και δραστηριοτήτων ESG, καθώς και τη μεγαλύτερη ποικιλία και την υψηλότερη ποιότητα αναφορών βιωσιμότητας, σε σύγκριση με τον υπόλοιπο κλάδο συνολικά.

Λέξεις Κλειδιά: Βιώσιμη Ανάπτυξη, Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Εκθέσεις Βιωσιμότητας, ESG, Κλάδος Υγείας, Φαρμακευτικές Εταιρείες

Περίληψη στα Αγγλικά

This thesis set out to examine sustainability reports as cutting-edge instruments for introducing a sustainable development strategy into cutting-edge Greek health care organisations.

Sustainable development, or sustainable development in its alternative form, is defined as "development that satisfies the requirements of the present without compromising the capacity of future generations to meet their own needs" by the World Commission on Environment and Development (WCED) in 1987.

Interest from businesses and institutions all around the globe has resulted from the vast range of advantages that come with its implementation. Specifically, many firms, both public and private, prioritise their strategy by considering the extent to which it will affect the world around them, including issues of sustainability, social responsibility, and corporate responsibility.

Companies active in the Greek health sector that had information directly accessible on their websites were the sample for the qualitative study. Based on the data, we learn that only 15% of companies in the pharmaceutical industry publish sustainability reports, while if we observe by sub-sector, this number increases to 26% for import/export companies, remains at 15% for Greek pharmaceutical industries and decreases drastically to 5% for those offering diagnostic/treatment services. The second major finding of the study was that the largest companies in terms of turnover in all health sub-sectors attach great importance to the interconnection of their economic, social and environmental responsibility, and therefore, are comparatively more active in promoting a culture ethics and sustainability across the healthcare industry as a whole. Of course, the regulatory framework has played a decisive role in this. Third, pharmaceutical import and export companies have the highest integration of ESG actions and activities, as well as the greatest variety and highest quality of sustainability reporting, compared to the rest of the industry as a whole..

Key words: Sustainable Development, Corporate Social Responsibility, Sustainability Reports, ESG, Healthcare Industry, Pharmaceutical Companies

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ	IV
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ.....	V
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	VIII
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	X
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	XII
1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕΣΩ ΤΩΝ 17 ΣΤΟΧΩΝ ΣΒΑ (ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΦΟΡΑ).....	1
1.1 Εισαγωγή.....	1
1.2 Βιώσιμη Ανάπτυξη.....	2
1.2.1 Ορισμός Βιώσιμης Ανάπτυξης	2
1.2.2 Οι Τρεις Πυλώνες Βιωσιμότητας	9
1.2.3 Ανάλυση και Αναφορά στους 17 στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ)	12
1.2.4 Αλληλοσυνδέσεις και Αντιφάσεις μεταξύ των 17 στόχων ΣΒΑ	16
1.3 Ολιστική υιοθέτηση της βιωσιμότητας	17
1.3.1 Τι είναι η Ολιστική Προσέγγιση της Αειφορίας.....	17
1.3.2 Πώς ενσωματώνονται οι στόχοι στη βιώσιμη επιχειρηματική ανάπτυξη	18
1.3.3 Η σκοτεινή πλευρά της βιωσιμότητας	21
1.3.4 Θέματα που επηρεάζουν την ενσωμάτωση της Αειφορίας στη στρατηγική διαχείριση.....	22
1.3.5 Εταιρικές Στρατηγικές Βιωσιμότητας	24
1.3.6 Στρατηγικές Αειφορίας και Ανταγωνιστικές Στρατηγικές	24
1.4 Εταιρική Ευθύνη (Corporate Reputation) και Εκθέσεις Βιωσιμότητας.....	27
2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	29
2.1 Εισαγωγή.....	29
2.2 Ορισμός Αναφορών Αειφορίας (Βιωσιμότητας).....	34
2.2.1 Θεωρία.....	34
2.3 Ανάλυση διεθνών πλαισίων και κατευθυντήριων γραμμών	36
2.3.1 Γενικά	36
2.3.2 Πρότυπα και Πλαίσια δημοσιοποίησης στοιχείων επιχειρηματικής υπευθυνότητας	36
2.3.3 Βαθμολογίες και δείκτες.....	46
2.3.4 Οφέλη από την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας για τις εταιρείες.....	50

3	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΜΕΛΕΤΗ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	55
3.1	Εισαγωγή	55
3.2	Στοιχεία Κλάδου Υγείας στην Ελλάδα	56
3.3	Τάσεις σε Ευρώπη (Sustainability Reporting Directive – CSRD)	58
3.4	Η κατάσταση στην Ελλάδα, Προκλήσεις και Εξελίξεις	59
3.5	Μεθοδολογία	64
3.5.1	Θεωρία	64
3.5.2	Στόχος Μελέτης	65
3.5.3	Καθορισμός Δείγματος	65
3.5.4	Μέθοδος συλλογής και ανάλυσης	65
3.5.5	Αποτελέσματα	70
4	4. ΣΥΝΟΨΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ	91
4.1	Συμπεράσματα – Συζήτηση	91
4.2	Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	101
5	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	103
6	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	113

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1.1 Επισκόπηση των διαφόρων δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την έννοια της αειφόρου ανάπτυξης, Πηγή: Tomislav Klarin (2018)

Πίνακας 1.2. Σύγκλιση μεταξύ ανταγωνιστικής στρατηγικής και στρατηγικής εταιρικής βιωσιμότητας, Πηγή: Baumgartner, et.al, (2010)

Πίνακας 2.1 Η ιστορική εξέλιξη της αναφοράς βιωσιμότητας: μια περιοδική προσέγγιση, Πηγή: Soner Gokten, etal (2018)

Πίνακας 3.1 Εταιρείες που συμπεριλήφθηκαν στο δείγμα για την ανάλυση περιεχομένων Απολογισμών Βιωσιμότητας. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Πίνακας 3.2 Εταιρείες που αποκλείστηκαν από το δείγμα για την ανάλυση περιεχομένων Απολογισμών Βιωσιμότητας. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Πίνακας 3.3. Αναφορά Θεμάτων Πελατών στον κλάδο Υγείας στην Ελλάδα. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Πίνακας 3.4. Αναφορά Θεμάτων Υπαλλήλων / Προσωπικού στον κλάδο Υγείας στην Ελλάδα, Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Πίνακας 3.5. Αναφορά Θεμάτων Κοινωνίας/Κοινότητας στον κλάδο Υγείας στην Ελλάδα. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Πίνακας 3.6. Αναφορά Θεμάτων Περιβάλλοντος στον κλάδο Υγείας στην Ελλάδα Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Πίνακας 4.1. Ποσοστά εταιρειών με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητάς στο σύνολο των εταιρειών του υπο-κλάδου στο δείγμα. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Πίνακας 4.2. Ποσοστά εταιρειών με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητάς στο τμήμα των εταιρειών ανα υπο-κλάδου στο δείγμα με κύκλο εργασιών άνω 40 εκ ευρώ. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Πίνακας 4.3. Συγκριτικά αποτελέσματα ποσοστών εταιρειών με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητάς στο τμήμα των εταιρειών ανα υπο-κλάδου στο δείγμα με κύκλο εργασιών άνω 40 εκ ευρώ σε σχέση με το σύνολο του δείγματος. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Πίνακας 4.4. Συγκριτικά αποτελέσματα ποσοστών εταιρειών με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητάς στο τμήμα των εταιρειών ανα υπο-κλάδου στο δείγμα με κύκλο εργασιών κάτω των 40 εκ ευρώ σε σχέση με το σύνολο του δείγματος. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Πίνακας 4.5. Συγκριτικά αποτελέσματα ποσοστών εταιρειών με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητάς στο τμήμα των εταιρειών ανα υπο-κλάδου στο δείγμα με κύκλο εργασιών άνω 40 εκ ευρώ σε σχέση με το σύνολο του δείγματος. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Σχεδιάγραμμα 1.1 Triple bottom line. Πηγή: John Elkington (1994)

Σχεδιάγραμμα 1.2 Οι 17 στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ, Πηγή: Communications materials, United Nations Sustainable Development, Ηνωμένων Εθνών Ιστότοπος 2022

Σχεδιάγραμμα 2.1, Αύξηση των παγκόσμιων ρυθμών αναφοράς βιωσιμότητας από το 1993: N100 και G250. Πηγή: KPMG (2020)

Σχεδιάγραμμα 2.2, Ανάπτυξη στην ανεξάρτητη διασφάλιση πληροφοριών βιωσιμότητας: 2005-2020 N100 και G250. Πηγή: KPMG (2020)

Σχεδιάγραμμα 2.3. Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας. Πηγή : QNF, [Τι είναι \(sustainable-greece.com\)](https://www.qnf.gr/ty-eyvai-sustainable-greece-com), ανακτήθηκε 2 Σεπτεμβρίου 2022.

Σχεδιάγραμμα 2.4. Πλαίσιο επιπτώσεων μέτρησης WBCSD. Πηγή: WBCSD και IFC, (2008)

Σχεδιάγραμμα 3.1 Συνολική & δημόσια χρηματοδότηση για δαπάνες υγείας (δισεκ. €), ΠΗΓΗ: Σύστημα Λογαριασμών Υγείας (ΣΛΥ) 2020, ΕΛΣΤΑΤ, 2022

Σχεδιάγραμμα 3.2 Παραγωγή φαρμάκου (σε εκατ. €), ΠΗΓΗ: Eurostat 2022, Βάση Δεδομένων PRODCOM, επεξεργασία στοιχείων IOBE.

Σχεδιάγραμμα 3.3. Κατανομή εταιρειών δείγματος βάση υπο-κλάδο. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Σχεδιάγραμμα 3.4. Ποσοστά αναφορών ανά κατηγορία στο σύνολο του Κλάδου Υγείας. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Σχεδιάγραμμα 3.5. Ποσοστά αναφορών ανά κατηγορία και υπο-κλάδου του Κλάδου Υγείας. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Σχεδιάγραμμα 3.6. Κατανομή εταιρειών με κύκλο εργασιών μεγαλύτερο από 40 εκ ευρώ του δείγματος βάση υπο-κλάδο. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Σχεδιάγραμμα 3.7. Ποσοστά αναφορών ανά κατηγορία στο υποσύνολο του δείγματος με κύκλο εργασιών μεγαλύτερο από 40 εκ ευρώ. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Σχεδιάγραμμα 3.8. Ποσοστά αναφορών ανά κατηγορία και υπο-κλάδου στο υποσύνολο του δείγματος με κύκλο εργασιών μεγαλύτερο από 40 εκ ευρώ. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Σχεδιάγραμμα 3.9. Κατανομή εταιρειών με κύκλο εργασιών μικρότερο από 40 εκ ευρώ του δείγματος βάση υπο-κλάδο. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Σχεδιάγραμμα 3.10. Ποσοστά αναφορών ανά κατηγορία στο υποσύνολο του δείγματος με κύκλο εργασιών μεγαλύτερο από 40 εκ ευρώ. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Σχεδιάγραμμα 3.11. Ποσοστά αναφορών ανά κατηγορία και υπο-κλάδου στο υποσύνολο του δείγματος με κύκλο εργασιών μεγαλύτερο από 40 εκ ευρώ. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Σχεδιάγραμμα 4.1. Σχηματική αναπαράσταση ανάλυσης απολογισμών Βιώσιμης ανάπτυξης CSR ανά υποκατηγορία κλάδου υγείας και θέμα. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Συντομογραφίες

SDGs: Sustainable Development Goals

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΚΕ: Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

ΔΕΒ: Δημοσιευμένη έκθεση βιωσιμότητας

CPI: Corruption Perceptions Index (Δείκτης αντίληψης διαφθοράς)

CRI: Corporate Responsibility Index

NFSR: non-financial sustainability reporting

GRI: Global Reporting Initiative

ISO: International Organization for Standardization

ΜμΕ: Μικρομεσαίες επιχειρήσεις

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΣΒΑ: Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

CBD : Convention on Biological Diversity

CDP : Carbon Disclosure Project

CEO : Chief Executive officer

COP 21 : Conference of the Parties των Ηνωμένων Εθνών 2015

COP 26 : Conference of the Parties των Ηνωμένων Εθνών 2021

CSR : Corporate Social Responsibility

CSRD : Sustainability Reporting Directive

DJSI : Dow Jones Sustainability Index

ESG : Environmental, Social & Corporate Governance

MDG: Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας

UNEP: United Nations Environment Program

SBP: Sustainable Business Practices.

SRT: Sustainability Reporting Tools

1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Βιώσιμη Ανάπτυξη μέσω των 17 Στόχων ΣΒΑ (Ανάλυση και Αναφορά)

1.1 Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες, η ανθρώπινη ανάπτυξη έχει οδηγήσει σε προοδευτικά δυσμενείς κλιματικές αλλαγές και φυσικές καταστροφές, καθώς και σε πολέμους και πολιτική και κοινωνικο-οικονομική αστάθεια. Οι άνθρωποι είχαν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον ως αποτέλεσμα των πράξεών τους, θέτοντας σε κίνδυνο την επιβίωση της Γης και των μελλοντικών γενεών.

Αυτές οι συνθήκες οδήγησαν σε προσαρμογές συμπεριφοράς που στοχεύουν σε μια πιο ορθολογική και αποτελεσματική διαχείριση όλων των πόρων, με αποτέλεσμα λιγότερο άγχος και περιβαλλοντική ζημιά. Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, που αναδύθηκε τη δεκαετία του 1970 και ιδιαίτερα τη δεκαετία του 1980, λαμβάνει υπόψη μια τέτοια υπεύθυνη συμπεριφορά που θα εξασφαλίσει τη μακροπρόθεσμη εκμετάλλευση των πόρων χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τις μελλοντικές γενιές. Η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης βασίζεται σε τρεις έννοιες: ανάπτυξη (κοινωνικό-οικονομική ανάπτυξη εντός οικολογικών περιορισμών), ανάγκες (αναδιανομή πόρων για τη διασφάλιση της ποιότητας ζωής όλων) και μελλοντικές γενιές (η δυνατότητα μακροπρόθεσμης χρήσης των πόρων για τη διασφάλιση της απαραίτητη ποιότητας ζωής για τις μελλοντικές γενιές). Η έννοια της Triple Bottom Line, η οποία συνεπάγεται μια ισορροπία μεταξύ τριών πυλώνων της αειφορίας βρίσκονται στο επίκεντρο της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης:

- της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, η οποία εστιάζει στη διατήρηση της ποιότητας του περιβάλλοντος,
- της οικονομικής βιωσιμότητας, η οποία είναι απαραίτητη για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων,
- της κοινωνική βιωσιμότητα, η οποία στοχεύει στη διασφάλιση τα ανθρώπινα δικαιώματα και η ισότητα, η πολιτιστική διατήρηση και ο σεβασμός της πολιτιστικής πολυμορφίας

Η απαιτούμενη προϋπόθεση για την πλήρη βιώσιμη ανάπτυξη είναι η ισορροπία μεταξύ όλων αυτών των πυλώνων. Ωστόσο, η απαιτούμενη προϋπόθεση είναι δύσκολο να επιτευχθεί, διότι, για να επιτύχει τους στόχους του, κάθε πυλώνας βιωσιμότητας πρέπει να σέβεται τα συμφέροντα των άλλων πυλώνων, ώστε να μην δημιουργηθούν ανισορροπίες. Ως αποτέλεσμα, ενώ ένας

πυλώνας της βιώσιμης ανάπτυξης μπορεί να γίνει βιώσιμος, άλλοι μπορεί να γίνουν μη βιώσιμοι, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για οικολογική βιωσιμότητα, η οποία είναι κρίσιμη για τη συνολική ικανότητα της ανάπτυξης.

1.2 Βιώσιμη Ανάπτυξη

1.2.1 Ορισμός Βιώσιμης Ανάπτυξης

Η εφεύρεση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης είχε προηγηθεί από τη διατύπωση δύο βασικών πτυχών της έννοιας, δηλαδή της ανάπτυξης και της αειφορίας. Σύμφωνα με τον Sachs (2010), δεν υπάρχει ανάπτυξη χωρίς αειφορία και δεν υπάρχει βιωσιμότητα χωρίς ανάπτυξη.

Σύμφωνα με τον Thomas (2004), η ανάπτυξη αναφέρεται στις θετικές αλλαγές που έχει βιώσει και συνεχίζει να βιώνει η κοινωνία σε όλη την ιστορία, ενώ ο ορισμός της ανάπτυξης κατά Sharpley (2009) αναφέρεται στα σχέδια, τις πολιτικές, τα προγράμματα και τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται από διάφορους θεσμούς, κυβερνήσεις και άλλους κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς. Ως αποτέλεσμα, ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (HDI), ο οποίος ενσωματώνει διάφορες πτυχές της κοινωνικό-πολιτιστικής, οικονομικής, οικολογικής και πολιτικής ανάπτυξης συγκεκριμένων τόπων (Willis (2005), UNDP (2015), The World Bank, (2015)), είναι ο πιο ευρέως χρησιμοποιούμενος δείκτης ανάπτυξης. Η βιωσιμότητα ορίζεται ως «η ικανότητα διατήρησης οποιουδήποτε πράγματος, αποτελέσματος ή διαδικασίας μέσα στο χρόνο» (Jenkins, 2009) και η ικανότητα να πραγματοποιούνται ενέργειες που δεν εξαντλούν τους πόρους στους οποίους βασίζεται αυτή η ικανότητα. Επειδή αυτός είναι ένας ευρύς ορισμός της βιωσιμότητας, αυτή η έννοια μπορεί να εφαρμοστεί σε οποιαδήποτε ανθρώπινη δραστηριότητα ή εταιρική λειτουργία.

Η φράση «βιώσιμη ανάπτυξη» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στον τομέα της δασοκομίας και αναφερόταν σε τεχνικές όπως η δάσωση και η δασοκομία που δεν έθεταν σε κίνδυνο τη βιολογική ανανέωση των δασών (IUCN, 1980). Αν και η βιώσιμη ανάπτυξη ξεκίνησε με οικολογική εστίαση, γρήγορα επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει κοινωνικούς και οικονομικούς προβληματισμούς.

Η κακή ευθυγράμμιση της ανθρώπινης προόδου και οι φυσικοί περιορισμοί έχουν αναδείξει τα κλιμακούμενα περιβαλλοντικά ζητήματα και τις δυνητικά καταστροφικές τους επιπτώσεις. Οι επιπτώσεις αυτών των στοιχείων έχουν προειδοποιήσει για τη βιωσιμότητα του πλανήτη, όπως είναι εμφανές σε διάφορες οικολογικές δυσκολίες, διαταραχές του οικοσυστήματος,

παγκόσμια κλιματική αλλαγή, φυσικές καταστροφές, πείνα και φτώχεια και πολλές άλλες αρνητικές συνέπειες.

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης αναπτύχθηκε από διάφορους οργανισμούς. Τα Ηνωμένα Έθνη (ΟΗΕ) είναι το πιο σημαντικό, καθώς έχουν εμπλακεί στο θέμα της αειφόρου ανάπτυξης από την ίδρυσή του, πραγματοποιώντας πολλά συνέδρια, λαμβάνοντας μέτρα και δημοσιεύοντας διάφορες εκδόσεις με στόχο την επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης και των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας (ΑΣΧ).

Η Διεύθυνση των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (UNSDSD) δημιουργήθηκε επίσης για να προωθήσει και να συντονίσει την εφαρμογή της βιώσιμης ανάπτυξης, ιδιαίτερα στους τομείς της διαγενεακής και διεθνούς συνεργασίας (UNSDSN, 2015).

Σύμφωνα με το άρθρο 78 της Συμφωνίας του Παρισιού για το Κλίμα (Συμφωνία του Παρισιού, United Nations (2021)), που είναι μια διεθνής σύμβαση που αντιμετωπίζει την κλιματική αλλαγή και είναι εκτελεστή από το νόμο, 196 χώρες υπέγραψαν στη διακεκομμένη γραμμή στις 12 Δεκεμβρίου 2015 στο COP 21 (η 21η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών των Μερών) στο Παρίσι και τέθηκε επίσημα σε ισχύ στις 4 Νοεμβρίου 2016. Στόχος είναι να διατηρηθεί η αύξηση του μέσου όρου Η παγκόσμια θερμοκρασία σε λιγότερο από 2 βαθμούς Κελσίου (ιδανικά 1,5 βαθμούς Κελσίου) από την προβιομηχανική εποχή. Για την επίτευξη αυτού του υψηλού και μακροπρόθεσμου στόχου της μείωσης της θερμοκρασίας, οι κυβερνήσεις φιλοδοξούν να φτάσουν σε μια παγκόσμια κορύφωση στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου το συντομότερο δυνατό για να δημιουργήσουν έναν κλιματικά ουδέτερο πλανήτη μέχρι τα μέσα του αιώνα. Η Συμφωνία του Παρισιού αποτελεί ορόσημο στην ιστορία των διεθνών προσπαθειών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, διότι καθιερώνει ένα νομικά εκτελεστό πλαίσιο βάσει του οποίου όλες οι χώρες μπορούν να συνεργαστούν για έναν κοινό στόχο μείωσης των καταστροφικών επιπτώσεων της υπερθέρμανσης του πλανήτη.

Πολλά παγκόσμια συνέδρια, σύνοδοι κορυφής και συναντήσεις έχουν πραγματοποιηθεί από την πρώτη εμφάνιση της ιδέας, με αποτέλεσμα μια σειρά από δηλώσεις, εκθέσεις, ψηφίσματα, συνθήκες και συμφωνίες που αντιμετωπίζουν περιβαλλοντικά ζητήματα. Ο Πίνακας 1.1 παρέχει μια ιστορική περίληψη των σημαντικών προσπαθειών που συνδέονται με την εφεύρεση και την ανάπτυξη της ιδέας της βιώσιμης ανάπτυξης, τόσο άμεσα όσο και έμμεσα.

Έτος	Δραστηριότητες	Σύντομη περιγραφή
1969	Ο ΟΗΕ δημοσίευσε την έκθεση Man and His Environment ή U Thant Report	Δραστηριότητες επικεντρωμένες στην αποφυγή της παγκόσμιας περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Περισσότεροι από 2.000 επιστήμονες συμμετείχαν στη δημιουργία αυτής της έκθεσης.
1972	Πρώτη παγκόσμια διάσκεψη του ΟΗΕ και του UNEP για το Ανθρώπινο Περιβάλλον, Στοκχόλμη, Σουηδία.	Με το σύνθημα Only One Earth, δημοσιεύτηκε μια δήλωση και ένα σχέδιο δράσης για τη διατήρηση του περιβάλλοντος.
1975	Διάσκεψη της UNESCO για την εκπαίδευση για το περιβάλλον, Βελιγράδι, Γιουγκοσλαβία	Δημιουργία ενός παγκόσμιου περιβαλλοντικού εκπαιδευτικού πλαισίου, μια δήλωση γνωστή ως Χάρτης του Βελιγραδίου
1975	Διεθνές Συνέδριο για το Ανθρώπινο Περιβάλλον (HESC), Κιότο, Ιαπωνία	Τόνισε τα ίδια προβλήματα όπως στη Στοκχόλμη το 1972
1979	Η πρώτη παγκόσμια διάσκεψη για το κλίμα, Γενεύη, Ελβετία	Επικεντρώθηκε στη δημιουργία της έρευνας και της παρακολούθησης του προγράμματος για την κλιματική αλλαγή
1981	Η πρώτη Διάσκεψη του ΟΗΕ για τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, Παρίσι, Γαλλία.	Έκθεση με κατευθυντήριες γραμμές και μέτρα για την παροχή βοήθειας στις υπανάπτυκτες χώρες
1984	Ίδρυση της Παγκόσμιας Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (WCED)	Έργο της Επιτροπής είναι η συνεργασία μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών και η υιοθέτηση παγκόσμιων αναπτυξιακών σχεδίων για τη διατήρηση του περιβάλλοντος.
1987	Έκθεση WCED Δημοσιεύτηκε η έκθεση για το	Μια έκθεση με τις θεμελιώδεις αρχές της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης.

	κοινό μας μέλλον ή το Brundtland.	
1987	Δημοσιεύθηκε το Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ.	Περιέχει αποτελέσματα ερευνών για τις βλαβερές επιπτώσεις στο στρώμα του όζοντος
1990	Η δεύτερη παγκόσμια διάσκεψη για το κλίμα, Γενεύη, Ελβετία.	Περαιτέρω ανάπτυξη του προγράμματος έρευνας και παρακολούθησης της κλιματικής αλλαγής και δημιουργία παγκόσμιου συστήματος παρακολούθησης της κλιματικής αλλαγής
1992	Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (Earth Summit ή Rio Conference), Ρίο ντε Τζανέιρο, Βραζιλία.	Στη Διακήρυξη του Ρίο και στο Πρόγραμμα Δράσης Ατζέντα 21 καθορίστηκαν οι αρχές της αειφόρου ανάπτυξης καθώς και το πλαίσιο για τα μελλοντικά καθήκοντα.
1997	Διάσκεψη του Κιότο για την Κλιματική Αλλαγή, Κιότο, Ιαπωνία.	Το Πρωτόκολλο του Κιότο υπογράφηκε μεταξύ των χωρών για τη μείωση των εκπομπών CO ₂ και άλλων αερίων του θερμοκηπίου, με έναρξη το 2005.
2000	Ο ΟΗΕ δημοσίευσε τη Διακήρυξη της Χιλιετίας.	Δήλωση που περιέχει οκτώ Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας (ΑΣΧ) που έχουν τεθεί έως το 2015.
2002	Η Παγκόσμια Σύνοδος Κορυφής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, Γιοχάνεσμπουργκ, Νότια Αφρική.	Έκθεση με τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης του Ρίο, η οποία επιβεβαίωσε τις προηγούμενες υποχρεώσεις και έθεσε τις κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή της ιδέας στο μέλλον.
2009	Η Τρίτη Παγκόσμια Διάσκεψη για το Κλίμα, Γενεύη, Ελβετία.	Περαιτέρω ανάπτυξη του παγκόσμιου συστήματος παρακολούθησης της κλιματικής αλλαγής με στόχο την έγκαιρη πρόβλεψη πιθανών καταστροφών.

2009	Παγκόσμιο Συνέδριο Κορυφής G20, Πίτσμπουργκ, ΗΠΑ	Τα κράτη μέλη της G20 συνήψαν συμφωνία για μια μέτρια και βιώσιμη οικονομία.
2012	Διάσκεψη του ΟΗΕ Ρίο +20, Ρίο ντε Τζανέιρο, Βραζιλία.	Είκοσι χρόνια από τη διάσκεψη του Ρίο, έκθεση Το μέλλον που θέλουμε ανανέωσε τη δέσμευση στους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης και ενθάρρυνε ζητήματα της παγκόσμιας πράσινης οικονομίας
2015	Σύνοδος Κορυφής Αειφόρου Ανάπτυξης του ΟΗΕ 2015, Νέα Υόρκη, SAD.	Δημοσιεύτηκε η Ατζέντα του 2030 των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη, ορίζοντας 17 Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας που θα πρέπει να επιτευχθούν έως το 2030
2015	Διάσκεψη του ΟΗΕ για την κλιματική αλλαγή COP21 Διάσκεψη για την κλιματική αλλαγή στο Παρίσι, Παρίσι, Γαλλία.	Συμφωνία για τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου προκειμένου να περιοριστεί και να περιοριστεί η υπερθέρμανση του πλανήτη

Πίνακας 1.1 Επισκόπηση των διαφόρων δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την έννοια της αειφόρου ανάπτυξης, Πηγή: Tomislav Klarin (2018)

Υπάρχουν και άλλοι πιο πρόσφατοι σημαντικοί σταθμοί και ορόσημα προς την Βιώσιμη Ανάπτυξη τελευταία χρόνια με τρία πιο σημαντικά να είναι τα ακόλουθα:

1. η δημοσίευση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του Σχεδίου Δράσης για τη Βιώσιμη Χρηματοδότηση (Financing Sustainable Growth, European Commission (2018)) τον Μάρτιο του 2018 για τη δημιουργία ενός χρηματοπιστωτικού συστήματος που υποστηρίζει τη Συμφωνία του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή και την Ατζέντα του 2030 του ΟΗΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η στρατηγική προτείνει 10 ευρωπαϊκά βήματα που πρέπει να γίνουν σε Ευρωπαϊκό επίπεδο έτσι ώστε:

- i. Κατευθυνθούν οι χρηματοοικονομικές επενδύσεις προς μια πιο βιώσιμη οικονομία.
- ii. να συμπεριληφθεί η βιωσιμότητα στη διαχείριση κινδύνου
- iii. να βελτιωθεί η διαφάνεια των μακροπρόθεσμων επενδύσεων.

2. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (European Green Deal, European Commission (2021)), που θεοθετήθηκε το 2021, είναι μια δέσμη προτάσεων πολιτικής από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να καταστήσει την ΕΕ ουδέτερη για τον άνθρακα έως το 2050.

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, ένα φιλόδοξο πακέτο πολιτικών που εκτείνεται από τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως τις επενδύσεις στην έρευνα και την καινοτομία αιχμής έως την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης, επικεντρώνεται στη δράση για το κλίμα.

Οι πρώτες δραστηριότητες δράσης για το κλίμα στο πλαίσιο της Πράσινης Συμφωνίας περιλαμβάνουν:

- i. Ευρωπαϊκή νομοθεσία για το κλίμα για τον καθορισμό του στόχου 2050 για την κλιματική ουδετερότητα στη νομοθεσία της ΕΕ 2. Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για το Κλίμα για τη συμμετοχή των ανθρώπων και όλων των τομέων της κοινωνίας στη δράση για το κλίμα
- ii. Σχέδιο στόχος για το κλίμα 2030 για περαιτέρω μείωση των καθαρών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 55% έως το 2030.
- iii. Νέα στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στο κλίμα για να καταστεί η Ευρώπη ανθεκτική στο κλίμα έως το 2050.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε μια σειρά νομοθετικών μέτρων στις 14 Ιουλίου 2021, για την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας στην ΕΕ έως το 2050, συμπεριλαμβανομένου ενός ενδιάμεσου στόχου για καθαρή μείωση κατά 55% στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έως το 2030. Το πακέτο στοχεύει να αλλάξει πολλά κομμάτια Η νομοθεσία της ΕΕ για το κλίμα, συμπεριλαμβανομένου του EU ETS, του κανονισμού καταμερισμού προσπάθειών, των μεταφορών και της χρήσης γης, για την επίτευξη των στόχων της ΕΕ για το κλίμα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

3. Η Γλασκώβη φιλοξένησε το COP26 το 2021 (COP26 Presidency Outcomes (2021)). Το παγκόσμιο καθαρό μηδέν στα μέσα του αιώνα και η θέρμανση κατά 1,5 C ήταν οι κύριοι στόχοι. Το καθαρό μηδέν σημαίνει συνολικές εκπομπές ίσες ή μικρότερες από τις περιβαλλοντικές εκπομπές.

Η επιτάχυνση της σταδιακής κατάργησης του άνθρακα και η συγκέντρωση 100 δισεκατομμυρίων δολαρίων στη χρηματοδότηση για το κλίμα κάθε χρόνο ήταν άλλοι στόχοι.

Το Σύμφωνο της Γλασκώβης για το κλίμα και ο Κανονισμός της Συμφωνίας του Παρισιού συμφωνήθηκαν μετά από διαπραγματεύσεις 200 κρατών για 13 ημέρες.

Οι συζητήσεις COP26 ολοκληρώθηκαν στις 13 Νοεμβρίου με το Σύμφωνο της Γλασκώβης για το κλίμα. Είναι μια «σειρά αποφάσεων και ψηφισμάτων που βασίζονται στη συμφωνία του Παρισιού», που περιγράφει λύσεις για την κλιματική αλλαγή. Ωστόσο, δεν δεσμεύει νομικά τις χώρες.

Τα κυριότερα σημεία του COP26:

- i. **Μετριοσμός:** επιτεύχθηκε σχεδόν παγκόσμιο καθαρό μηδέν, NDCs από 153 έθνη και μελλοντική ενίσχυση του μετριοσμού. Οι καθαρές μηδενικές δεσμεύσεις καλύπτουν το 90% του παγκόσμιου ΑΕΠ. 153 έθνη έθεσαν στόχους εκπομπών 2030 (NDCs). Το Σύμφωνο της Γλασκώβης για το κλίμα επιταχύνει το ρυθμό και καθιερώνει κανόνες και διαδικασίες. Οι χώρες ολοκλήρωσαν τον Κανονισμό του Παρισιού, ενίσχυσαν τις δεσμεύσεις και ένα νέο πρόγραμμα του ΟΗΕ για το κλίμα για τη φιλοδοξία μετριοσμού στη Γλασκώβη. Η Προεδρία έχει πείσει για σταδιακή κατάργηση της ενέργειας από άνθρακα, διακοπή της αποψίλωσης και αντιστροφή των δασών, μείωση των εκπομπών μεθανίου και υιοθέτηση ηλεκτρικών αυτοκινήτων για την επίτευξη αυτών των φιλόδοξων στόχων.
- ii. **Προσαρμογή & Απώλεια και Ζημιά:** αυξημένες προσπάθειες προσαρμογής στο κλίμα 45 έθνη υπέβαλαν Εθνικά Σχέδια Προσαρμογής ή Επικοινωνίες Προσαρμογής πέρυσι, ανεβάζοντας το σύνολο σε 80. Το Πρόγραμμα Εργασίας Παγκόσμιου Στόχου Γλασκώβης-Σαρμ ελ-Σείχ για την προσαρμογή θα τονώσει τη δράση προσαρμογής. Οι δεσμεύσεις ρεκόρ χρηματοδότησης προσαρμογής περιλαμβάνουν τριπλασιασμό των επιπέδων του 2019 έως το 2025. Αυτός είναι ο πρώτος παγκόσμιος στόχος χρηματοδότησης προσαρμογής. Τα έθνη έχουν δημιουργήσει νέες συνεργασίες χρηματοδότησης, ειδικά για τους αυτόχθονες πληθυσμούς. Καθιερώθηκε η χρηματοδότηση του Διαλόγου της Γλασκώβης για την απώλεια και τη ζημιά. Οι λειτουργίες και η χρηματοδότηση δημιούργησαν το Santiago Network on Loss and Damage.
- iii. **Οικονομικά:** συγκέντρωσε τρισεκατομμύρια. Οι ανεπτυγμένες χώρες βρίσκονται σε καλό δρόμο για να επιτύχουν τον στόχο χρηματοδότησης για το κλίμα των 100 δισεκατομμυρίων δολαρίων έως το 2023. 34 έθνη και πέντε δημόσιοι χρηματοδοτικοί οργανισμοί θα σταματήσουν να υποστηρίζουν την ενέργεια από ορυκτά καύσιμα το επόμενο έτος. Οι ιδιωτικές και οι κεντρικές τράπεζες ευθυγραμμίζουν εκ νέου δισεκατομμύρια προς το παγκόσμιο καθαρό μηδέν. Οι χώρες συμφώνησαν για τον στόχο χρηματοδότησης για το

κλίμα μετά το 2025 στη Γλασκώβη. Οι ανεπτυγμένες χώρες ενίσχυσαν σημαντικά τη χρηματοδότηση του Ταμείου για τις Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες.

- iv. Συνεργασία: παραδόθηκε Οι ανακαλύψεις της Γλασκώβης και τα συμβούλια συνεργασίας και οι διάλογοι για την ενέργεια, τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα, τη ναυτιλία και τα εμπορεύματα θα βοηθήσουν τις κυβερνήσεις, τη βιομηχανία και την κοινωνία των πολιτών να επιτύχουν ταχύτερα τους κλιματικούς στόχους. Στο COP26, οριστικοποιήσαμε τον Κανονισμό του Παρισιού, συμπεριλαμβανομένου του "βελτιωμένου πλαισίου διαφάνειας" (κοινή αναφορά εκπομπών και υποστήριξης), ενός νέου μηχανισμού και προτύπων για τις διεθνείς αγορές άνθρακα και κοινών προθεσμιών για τους στόχους μείωσης των εκπομπών.

1.2.2 Οι Τρεις Πυλώνες Βιωσιμότητας

Η Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη ιδρύθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη το 1983, με επικεφαλής την Δρ. Gro Harlem Brundtland, πρωθυπουργό της Νορβηγίας εκείνη την εποχή. Η ταχεία υποβάθμιση του ανθρώπινου περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, καθώς και οι συνέπειες μιας τέτοιας υποβάθμισης για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, ήταν στην ατζέντα της επιτροπής. Η τελική μελέτη, με τίτλο "Our Common Future", κυκλοφόρησε το 1987 και κατέληξε στον ακόλουθο ορισμό της βιώσιμης ανάπτυξης:

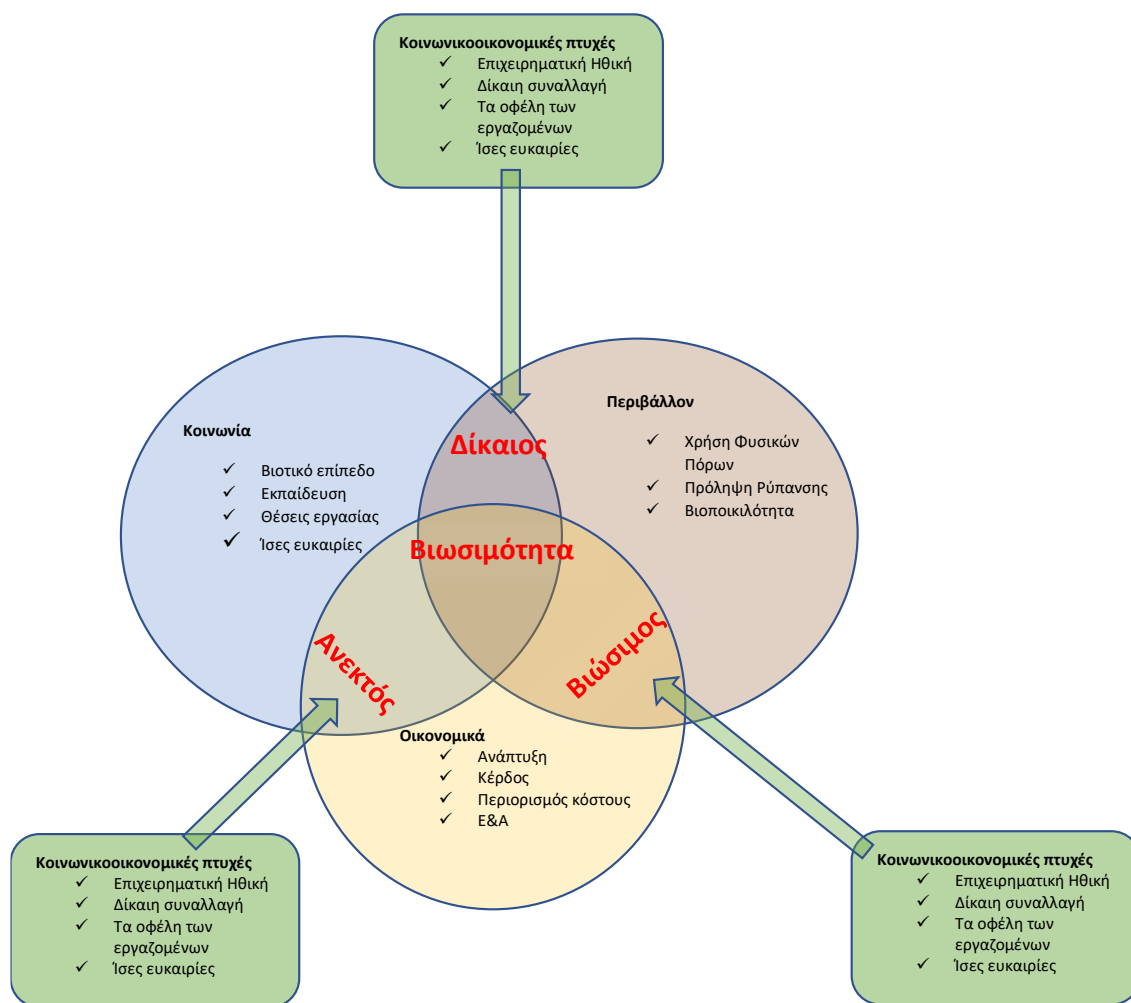
Ως «αιεφόρος ανάπτυξη» ορίζεται η «ανάπτυξη που ικανοποιεί τις τρέχουσες απαιτήσεις χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες» (WCED, 1987).

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης έχει υποβληθεί σε διάφορες ερμηνείες και επικρίσεις από την αρχή της. Σύμφωνα με τον Dobson (1996), η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης έχει πάνω από 300 έννοιες και ερμηνείες. Οι ορισμοί συμμορφώνονται στενά με την κύρια έννοια που περιγράφεται στον βασικό ορισμό του WCED. Η αιεφόρος ανάπτυξη αναφέρεται σε αυτούς τους ορισμούς ως ένα κοινωνικοοικονομικό σύστημα που ικανοποιεί τις ανθρώπινες ανάγκες, καθώς και μια μακροπρόθεσμη πρόοδο προς την ευημερία και τη βελτίωση της συνολικής ποιότητας ζωής, με σεβασμό των περιβαλλοντικών περιορισμών.

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης έχει γίνει δημοφιλής ως έννοια που βασίζεται σε τρεις πτυχές ή πυλώνες της βιωσιμότητας που βρίσκονται σε ισορροπία: οικολογικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς πυλώνες βιωσιμότητας (Elkington (1994), Rogers *et al* (2008)). Ως αποτέλεσμα, η επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης απαιτεί:

1. οικολογική βιωσιμότητα, διατήρηση της ποιότητας του περιβάλλοντος που απαιτείται για τις οικονομικές δραστηριότητες και την ποιότητα ζωής (προστασία του περιβάλλοντος, μειωμένες εκπομπές ρύπων, ορθολογική χρήση πόρων, κ.λπ.).
2. κοινωνική βιωσιμότητα, διατήρηση της κοινωνίας και της πολιτιστικής ταυτότητας, σεβασμός της πολιτισμικής διαφορετικότητας, της φυλής και της θρησκείας, διατήρηση κοινωνικών αξιών, κανόνων και κανόνων και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
3. Οικονομική βιωσιμότητα, η οποία είναι απαραίτητη για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων

Ο σύνδεσμος μεταξύ αυτών των πυλώνων ορίζεται από το πλαίσιο βιωσιμότητας ισορροπίας ή την ιδέα του John Elkington (1994), γνωστή ως έννοια της Triple Bottom Line. Συμβολίζει την άρρηκτη σύνδεση και συσχέτιση των τριών βασικών πυλώνων της βιωσιμότητας, των οποίων η σχέση πρέπει να διατηρείται σε υγιή κατάσταση. Το Σχεδιάγραμμα 1.1 απεικονίζει την περίπλοκη σχέση μεταξύ των πυλώνων της αειφόρου ανάπτυξης σε ένα εικονογραφημένο πλαίσιο. Όλοι οι πυλώνες πρέπει να είναι βιώσιμοι, δηλαδή να βρίσκονται σε αμοιβαία ισορροπία, προκειμένου να επιτευχθεί συνολική βιώσιμη ανάπτυξη. Οι επιμέρους πυλώνες της αειφόρου ανάπτυξης πρέπει να συμβαδίζουν με τους στόχους των άλλων πυλώνων, προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία ανισορροπίας στη διαδικασία επίτευξης των στόχων τους, κάτι που είναι δύσκολο να γίνει.



Σχεδιάγραμμα 1.1 Triple bottom line. Πηγή: John Elkington (1994)

Αυτοί οι τρεις βασικοί πυλώνες είναι τόσο αλληλένδετοι που οι δραστηριότητες σε έναν τομέα μπορούν να ενισχύσουν τους στόχους του άλλου. Ως αποτέλεσμα, αυτό τονίζει την ανάγκη επίτευξης ολοκλήρωσης και ισορροπίας μεταξύ των τριών πυλώνων της Βιώσιμης Ανάπτυξης, καθώς και τον πρωταρχικό σκοπό της. Ως αποτέλεσμα, προσπαθώντας να δημιουργήσουμε μια ισορροπία μεταξύ των πυλώνων, ουσιαστικά προσπαθούμε να επιτύχουμε βιωσιμότητα, φιλοδοξώντας να είμαστε:

- **Ανεκτοί** (Κοινωνία + Περιβάλλον = Ανεκτό), στο οποίο η κοινωνία προσπαθεί για αλλαγές στον τρόπο ζωής. Ως αποτέλεσμα, έχουμε μεγαλύτερη επίγνωση της επιρροής μας και, ως εκ τούτου, συμβάλλουμε σε ένα καλύτερο περιβάλλον και τη συνολική ευημερία.
- **Δίκαιοι** (Κοινωνία + Οικονομία = Δίκαιο), για να διασφαλιστεί ότι όλοι οι πολίτες μιας χώρας έχουν ένα δίκαιο και δίκαιο μερίδιο των πόρων του έθνους. Ως

αποτέλεσμα, η δίκαιη κατανομή βοηθά στην εξάλειψη της φτώχειας, της κοινωνικής ανισότητας και στην αύξηση του επιπέδου ζωής της κοινωνίας.

➤ Βιώσιμοι (Οικονομικό + Περιβάλλον = Βιώσιμο), στο οποίο μια χώρα στοχεύει στην οικονομική ανάπτυξη και ανάπτυξη διατηρώντας παράλληλα την προστασία του περιβάλλοντος στις δραστηριότητές της. Ως αποτέλεσμα, οι επενδύσεις πρέπει να είναι βιώσιμες για να επιβιώσουν, να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας, να συμβάλουν στο ΑΕΠ και να διαφυλάξουν το περιβάλλον.

Για να επιτύχουμε τη βιωσιμότητα, πρέπει να βρούμε μια ισορροπία μεταξύ των τριών πυλώνων της βιωσιμότητας, της ισότητας και της ανεκτικότητας. Ως αποτέλεσμα, η μείωση της φτώχειας, η ισότητα των φύλων, η οικοδόμηση ικανοτήτων, η καθαρή τεχνολογία, ένα σαφές θεσμικό πλαίσιο, η οικονομική ανάπτυξη και ανάπτυξη και η βιώσιμη βιοποικιλότητα προωθούνται μέσω της Αειφόρου Ανάπτυξης. Αυτό, με τη σειρά του, βοηθά την ανάπτυξη ενός έθνους και την επίτευξη βραχυπρόθεσμων στόχων, διατηρώντας παράλληλα μια μακροπρόθεσμη προοπτική.

1.2.3 Ανάλυση και Αναφορά στους 17 στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ)

Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ενέκρινε ψήφισμα με τίτλο “ Μετασχηματίζοντας τον κόσμο μας: Η ατζέντα του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη τον Σεπτέμβριο του 2015”. Υπήρχαν 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) και 169 στόχοι σε αυτήν την ατζέντα. Ως αναφορά και καθολικό οδηγό για τη μετάβαση στη βιώσιμη ανάπτυξη την περίοδο 2015-2030, οι ΣΒΑ αντικαθιστούν τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας (Millennium Development goals, MDGs). Σε αντίθεση με τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας, αυτοί οι στόχοι προορίζονται να είναι καθολικοί, που σημαίνει ότι θα ισχύουν για όλα τα έθνη, τόσο ανεπτυγμένα όσο και αναπτυσσόμενα. Η πρόταση κυκλοφόρησε το 2014, μετά από ένα χρόνο διακυβερνητικών προσπαθειών από τη λεγόμενη Open Working Group και μια απόφαση που ελήφθη στη Διάσκεψη RIO+20 με τη μορφή 17 στόχων, όπως φαίνεται και στο Σχεδιάγραμμα 1.2, ο καθένας με πολλούς υπό-στόχους, που συνολικά είναι 169 υπό-στόχοι. Οι προτεινόμενοι στόχοι και υπό-στόχοι μπορούν να θεωρηθούν ως ένα δίκτυον (Le Blanc 2015).

Οι ΣΒΑ προορίζονται να ισχύουν παγκοσμίως, λαμβάνοντας υπόψη την πραγματικότητα, τις ικανότητες και τους βαθμούς ανάπτυξης διαφόρων χωρών, καθώς και τις εθνικές πολιτικές και στόχους. Καθορίζονται φιλόδοξοι και παγκόσμιοι στόχοι, με κάθε κυβέρνηση να καθορίζει τους δικούς της εθνικούς στόχους με βάση τον παγκόσμιο βαθμό φιλοδοξίας, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τις τοπικές πραγματικότητες. Κάθε κυβέρνηση θα καθορίσει επίσης πώς θα

ενσωματώσει αυτούς τους φιλόδοξους και παγκόσμιους στόχους στις διαδικασίες, τις πολιτικές και τις στρατηγικές εθνικού σχεδιασμού.

Οι 17 στόχοι με μια σύντομη περιγραφή είναι :

SDG 1: Ο τερματισμός της φτώχειας σε όλες τις μορφές της παντού αποσκοπεί στην εξάλειψη της ακραίας φτώχειας, στη διασφάλιση ότι όλοι οι άνδρες και οι γυναίκες έχουν ίση πρόσβαση σε οικονομικούς πόρους και βασικές υπηρεσίες και να αναπτύξουν υγιή πλαίσια πολιτικής σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο με βάση φτωχές και ευαίσθητες ως προς το φύλο αναπτυξιακές στρατηγικές για τη στήριξη των επιταχυνόμενων επενδύσεων σε δράσεις για την εξάλειψη της φτώχειας.

SDG 2: στοχεύει να διασφαλίσει ότι όλοι έχουν πρόσβαση σε ασφαλή, θρεπτικά και επαρκή τρόφιμα, στον τερματισμό των μορφών υποσιτισμού, στον διπλασιασμό της γεωργικής παραγωγικότητας και των εισοδημάτων των παραγωγών τροφίμων μικρής κλίμακας, στη διασφάλιση βιώσιμων συστημάτων παραγωγής τροφίμων και στην εφαρμογή ανθεκτικών γεωργικών πρακτικών, και να διατηρήσει τη γενετική ποικιλότητα των σπόρων, των καλλιεργούμενων φυτών και των εκτρεφόμενων και εξημερωμένων ζώων και να προωθήσει τη βιώσιμη γεωργία.

SDG 3: Διασφάλιση υγιών ζώων και προώθηση της ευημερίας για όλους σε όλες τις ηλικίες στοχεύει στη μείωση της παγκόσμιας μητρικής θνησιμότητας, της νεογνικής και παιδικής θνησιμότητας και της θνησιμότητας λόγω ασθενειών που προκαλούνται από επικίνδυνες χημικές ουσίες, τη ρύπανση και μόλυνση του αέρα, του νερού και του εδάφους, καθώς και όπως ο αριθμός των θανάτων και των τραυματισμών που προκαλούνται από τροχαία ατυχήματα, για τον τερματισμό του AIDS, της φυματίωσης, της ελονοσίας και των παραμελημένων επιδημιών τροπικών ασθενειών και για την καταπολέμηση της ηπατίτιδας, των ασθενειών που μεταδίδονται στο νερό και άλλων μεταδοτικών ασθενειών.

SDG 4: Εξασφάλιση χωρίς αποκλεισμούς και δίκαιη ποιοτική εκπαίδευση και προώθηση ευκαιριών δια βίου μάθησης για όλους τους στόχους για τη διασφάλιση της παγκόσμιας παιδείας και αριθμητικής, δίκαιης και υψηλής ποιότητας πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αποτελεσματικών μαθησιακών αποτελεσμάτων, καθώς και για την αύξηση του αριθμού των νέους και ενήλικες με σχετικές δεξιότητες, όπως τεχνικές και επαγγελματικές δεξιότητες.

SDG 5: Επίτευξη της ισότητας των φύλων και ενδυνάμωση όλων των γυναικών και κοριτσιών στοχεύει στην εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων, βίας και επιβλαβών πρακτικών (όπως παιδικός, πρόωρος και αναγκαστικός γάμος και ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων) κατά των γυναικών, διασφαλίζοντας την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή των γυναικών και ίσες ευκαιρίες για ηγεσία σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων στην πολιτική, οικονομική και δημόσια ζωή και αναγνωρίζουν και εκτιμούν τη μη αμειβόμενη φροντίδα και την οικιακή εργασία μέσω της παροχής δημόσιων υπηρεσιών, της ανάπτυξης υποδομών και της εκπαίδευσης.

SDG 6: Εξασφάλιση επαρκούς και δίκαιης αποχέτευσης και υγιεινής για όλους όσοι προσπαθούν να βελτιώσουν την πρόσβαση σε ασφαλές και οικονομικά προσιτό πόσιμο νερό, επαρκή και δίκαιη υγιεινή και υγιεινή και να αποτρέψουν την ανοιχτή αφόδευση, να βελτιώσουν την ποιότητα του νερού και να αντιμετωπίσουν τις ελλείψεις νερού.

SDG 7: Διασφάλιση πρόσβασης όλων σε φθηνή, αξιόπιστη, βιώσιμη και σύγχρονη ενέργεια που προσπαθεί να ενισχύσει τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και να βελτιώσει την ενεργειακή απόδοση.

SDG 8: Προώθηση βιώσιμης, χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, πλήρη και παραγωγική απασχόληση και αξιοπρεπή εργασία για όλους με στόχο τη διατήρηση της κατά κεφαλήν οικονομικής ανάπτυξης, την αύξηση της οικονομικής παραγωγικότητας, την υποστήριξη παραγωγικών δραστηριοτήτων, τη δημιουργία αξιοπρεπών θέσεων εργασίας, την επιχειρηματικότητα, τη δημιουργικότητα και την καινοτομία, μείωση του ποσοστού των νέων που δεν εργάζονται, εκπαίδευση ή κατάρτιση, προστατεύουν τα εργασιακά δικαιώματα και προωθούν ασφαλή και ασφαλή περιβάλλοντα εργασίας για όλους.

SDG 9: Δημιουργία ανθεκτικών υποδομών, προώθηση της δίκαιης και βιώσιμης εκβιομηχάνισης και τόνωση της καινοτομίας, επιδιώκει τη βελτίωση της επιστημονικής έρευνας, των τεχνικών ικανοτήτων, της καινοτομίας και της πρόσβασης στην τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνιών, καθώς και αναβαθμίσεις υποδομών.

SDG 10: Εξάλειψη της ανισότητας εντός και μεταξύ των εθνών προσπαθεί να μειώσει τις οικονομικές ανισότητες εντός των χωρών καθώς και τις ανισότητες ως προς το αποτέλεσμα.

SDG 11: φιλοδοξεί να εγγυηθεί ότι οι πόλεις και οι ανθρώπινοι οικισμοί είναι χωρίς αποκλεισμούς, ασφαλείς, ανθεκτικές και βιώσιμες διασφαλίζοντας πρόσβαση σε κατάλληλη, ασφαλή και οικονομικά προσιτή στέγαση και βασικές υπηρεσίες, καθώς και σε ασφαλή, φθηνά,

προσβάσιμα και βιώσιμα δίκτυα μεταφορών. και να υποστηρίξουν καλούς οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς δεσμούς μεταξύ αστικών, περί-αστικών και αγροτικών κοινοτήτων για την προώθηση της χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμη αστικοποίηση παρέχοντας προσβάσιμους πράσινους και δημόσιους χώρους.

SDG 12: Διασφάλιση βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής φιλοδοξεί να προωθήσει φιλικούς προς το περιβάλλον τρόπους ζωής, προωθώντας τη βιώσιμη και αποτελεσματική χρήση των φυσικών πόρων, την αποφυγή αποβλήτων, τη μείωση, την ανακύκλωση και την επαναχρησιμοποίηση και τον εξ ορθολογισμό της χρήσης ορυκτών καυσίμων.

SDG 13: Ασχολείται με την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και των συνεπειών της, σκοπεύει να βελτιώσει την ανθεκτικότητα και την ικανότητα προσαρμογής όλων των εθνών σε κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα και φυσικές καταστροφές, καθώς και να ενσωματώσει πολιτικές, στρατηγικές και σχεδιασμό για την κλιματική αλλαγή στις εθνικές πολιτικές, στρατηγικές και σχεδιασμό.

SDG 14: φιλοδοξεί να αποφύγει και να μειώσει σημαντικά τη θαλάσσια ρύπανση, να διαχειριστεί και να διατηρήσει τα θαλάσσια και παράκτια οικοσυστήματα, να περιορίσει και να αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις της οξίνισης των ωκεανών, να ελέγξει αποτελεσματικά τη συγκομιδή και να σταματήσει την υπεραλίευση.

SDG 15: Προστασία, αποκατάσταση και προώθηση της αειφόρου χρήσης των χερσαίων οικοσυστημάτων, διαχείριση των δασών με αειφόρο τρόπο, πρόληψη της ερημοποίησης και διακοπή και αναστροφή της υποβάθμισης της γης και της απώλειας βιοποικιλότητας. Ο στόχος αυτός ασχολείται με την ενθάρρυνση της εφαρμογής βιώσιμης διαχείρισης των δασών σε όλα τα είδη δασών, την πρόληψη της αποψίλωσης των δασών, την αποκατάσταση κατεστραμμένων δασών, γης και εδαφών, την καταπολέμηση της ερημοποίησης, τη διασφάλιση της προστασίας των ορεινών οικοσυστημάτων και τη μείωση της υποβάθμισης των φυσικών οικοτόπων.

SDG 16: στοχεύει στην προώθηση του κράτους δικαίου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, τη διασφάλιση ίσης πρόσβασης στη δικαιοσύνη, την ενίσχυση της ανάκτησης και επιστροφής κλεμμένων περιουσιακών στοιχείων, την καταπολέμηση κάθε μορφής οργανωμένου εγκλήματος και τη μείωση της διαφθοράς προωθώντας ειρηνικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίες για βιώσιμη ανάπτυξη , παρέχοντας πρόσβαση στη δικαιοσύνη για όλους και οικοδόμηση αποτελεσματικών, υπεύθυνων και χωρίς αποκλεισμούς θεσμών σε όλα τα επίπεδα.

SDG 17: προσπαθεί να αυξήσει τη διεθνή συνεργασία για την εκπαίδευση, την επιστήμη, την τεχνολογία και την καινοτομία, καθώς και την κινητοποίηση εγχώριων πόρων, ιδίως μέσω των υποχρεώσεων υποστήριξης και αναπτυξιακής βοήθειας προς τις φτωχές χώρες.



Σχεδιάγραμμα 1.2 Οι 17 στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ, Πηγή: Communications materials, United Nations Sustainable Development, Ηνωμένων Εθνών Ιστότοπος 2022

1.2.4 Αλληλοσυνδέσεις και Αντιφάσεις μεταξύ των 17 στόχων ΣΒΑ

Οι ΣΒΑ αντικατέστησαν τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας (MDG's) ως στόχους αναφοράς της διεθνούς κοινότητας για την περίοδο 2015–2030. Η ανάπτυξη του νέου συνόλου στόχων θεωρήθηκε ευρέως ως δύσκολο εγχείρημα, καθώς καλύπτουν ένα πολύ ευρύτερο φάσμα θεμάτων από τους προκατόχους τους, ισχύουν για όλες τις χώρες, όχι μόνο για τις αναπτυσσόμενες χώρες, και πρέπει να χρησιμεύσουν ως οδηγός για τη δύσκολη μετάβαση στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Ένα από τα θεμελιώδη ελαττώματα των προηγούμενων προσεγγίσεων για την αειφόρο ανάπτυξη θεωρείται η έλλειψη ολοκλήρωσης μεταξύ των τομέων όσον αφορά τις στρατηγικές, τις πολιτικές και την εκτέλεση. Η ανεπαρκής γνώση και λογιστικοποίηση των διατομεακών ανταλλαγών και συνεργιών είχε ως αποτέλεσμα ασυνεπείς πολιτικές σε ορισμένους τομείς, αρνητικές επιπτώσεις των αναπτυξιακών πολιτικών που στοχεύουν σε άλλους τομείς και, τελικά, διαφορετικά αποτελέσματα και τάσεις μεταξύ των γενικών αναπτυξιακών στόχων.

Σύμφωνα με τη μελέτη του David Le Blanc (2015), αρκετοί από τους θεματικούς τομείς των SDG's συνδέονται στενά μεταξύ τους. Οι σύνδεσμοι μεταξύ άλλων περιοχών του δικτύου και του υπόλοιπου συστήματος είναι πιο αδύναμοι. Συνολικά, οι ΣΒΑ μπορεί να ειπωθεί ότι είναι πιο διασυνδεδεμένοι από τους προκατόχους τους, τους MDG's. Εάν οι τελικοί στόχοι και στόχοι που καθορίστηκαν τον Σεπτέμβριο του 2015 διατηρήσουν αυτό το χαρακτηριστικό, θα μπορούσε να οδηγήσει σε πιο ολοκληρωμένες πολιτικές και απλούστερη αξιολόγηση των συνεργειών και των αντισταθμίσεων μεταξύ των τομέων ΣΒΑ, κάτι που έχει επισημανθεί ως ζωτικής σημασίας για την πρόοδο στην αειφόρο ανάπτυξη τις προηγούμενες δύο δεκαετίες .

Οι ΣΒΑ και οι σχετικοί στόχοι αλληλεπιδρούν όλοι σε βαθύτερο επίπεδο, μέσω άρρηκτων δεσμών, καθώς αυτοί οι στόχοι δεν υπάρχουν μεμονωμένα (Zhou et al, 2022). Οι ενέργειες που υποστηρίζουν έναν στόχο ή στόχους μπορεί να έχουν θετικό ή αρνητικό αντίκτυπο στην πρόοδο προς άλλους στόχους ή στόχο (συνέργειες, ανταλλάγματα).

Η βελτιωμένη γεωργική παραγωγή (Στόχος 2.3), για παράδειγμα, μπορεί να βοηθήσει με την πείνα (Στόχος 2.1) και τη διατροφή (Στόχος 2.2), αλλά μπορεί επίσης να αυξήσει τη χρήση του νερού, επηρεάζοντας τη διαθεσιμότητα νερού και την αποχέτευση (Στόχοι 6.1 και 6.2). Ως αποτέλεσμα, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να απομακρυνθούν από τη σκέψη που βασίζεται στο σιλό και να εξετάσουν τη διασύνδεση των ΣΒΑ (UNDG 2015). Η Ατζέντα 2030, για παράδειγμα, αναφέρει τον «ολοκληρωμένο και αδιαίρετο» χαρακτήρα των ΣΒΑ (Ηνωμένα Έθνη 2015), αλλά δεν εξηγεί πώς συνδέονται. Για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, η Διοργανική Ομάδα και η Ομάδα Εμπειρογνομώνων για τους δείκτες ΣΒΑ (IAEG-SDGs) δημιούργησε μια ομάδα εργασίας για να καθορίσει αυτές τις εγγενείς διασυνδέσεις (UNSD 2016).

1.3 Ολιστική υιοθέτηση της βιωσιμότητας

1.3.1 Τι είναι η Ολιστική Προσέγγιση της Αειφορίας

Η εταιρική βιωσιμότητα, που ορίζεται ως «η ικανοποίηση των αναγκών των άμεσων και έμμεσων ενδιαφερομένων μερών μιας επιχείρησης (όπως οι μέτοχοι, οι εργαζόμενοι, οι πελάτες, οι ομάδες πίεσης, οι κοινότητες κ.λπ.), μπορεί να εφαρμοστεί χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητά της να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μελλοντικών ενδιαφερομένων στο επιχειρηματικό επίπεδο, όπου η βιωσιμότητα βασίζεται σε ένα παγκόσμιο πλαίσιο (Dyllick και Hockerts, (2002)).

Ως μέρος αυτής της διαδικασίας, οι επιχειρήσεις πρέπει να εξισορροπήσουν την ικανοποίηση των τρεχουσών απαιτήσεων με τη διατήρηση και τη βελτίωση του φυσικού και ανθρώπινου

κεφαλαίου που θα χρειαστούν στο μέλλον (Labuschagne et al., (2005)). Δεν υπάρχει κανένας, συμφωνημένος ορισμός του CS(R). Μάλλον, συζητούνται διάφορες προοπτικές, με τον van Marrewijk (2003) να καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «μία λύση ταιριάζει σε όλους» θα πρέπει να εγκαταλειφθεί». Στο σημείο που η πρόοδος σε τρεις βασικούς τομείς —οικονομία, οικολογία και εταιρική κοινωνική ευθύνη— συγκλίνουν, η βιωσιμότητα μπορεί να επιτευχθεί. Ως εκ τούτου, η διαχείριση της εταιρικής βιωσιμότητας ορίζεται ως «η στρατηγική και με γνώμονα το κέρδος, απάντηση ενός οργανισμού στις περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις που προκύπτουν από τις κύριες και τριτογενείς λειτουργίες του» (Salzmann et al., (2005)).

Πολλοί μελετητές σε αυτό το θέμα (Hart και Milstein, 2003; Baumgartner and Ebner, 2010; Baumgartner, 2014; Lozano, 2015), μεταξύ άλλων, συμφωνούν ότι μια ολοκληρωμένη άποψη είναι απαραίτητη για την επιτυχία της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων. Και οι τρεις πτυχές της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων, καθώς και τα αποτελέσματα και οι διασυνδέσεις τους, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από μια ολιστική άποψη. Μια αλλαγή στην εταιρική εστίαση «για να αντικατοπτρίζει την αντίληψη ότι ό,τι είναι ωφέλιμο για την κοινωνία δεν χρειάζεται να είναι κακό για την εταιρεία, και το αντίστροφο» (Moran and Ghoshal, 1996, σ. 45). Η ενσωμάτωση της εταιρικής βιωσιμότητας στη στρατηγική διαχείριση απαιτεί την εξέταση και των τριών χαρακτηριστικών της βιωσιμότητας.

1.3.2 Πώς ενσωματώνονται οι στόχοι στη βιώσιμη επιχειρηματική ανάπτυξη

Η οικολογική και κοινωνική δυναμική μεταμορφώνει τις εταιρικές ρυθμίσεις (UNEP, 2013; GRI, 2013; IPCC, 2014). Σε αυτό το περιβάλλον, η εταιρική βιωσιμότητα έχει αποκτήσει δημοτικότητα (Moon, 2007; Baumgartner, 2014). Οι διευθυντές αναγνωρίζουν ότι η ολοκλήρωση της βιωσιμότητας είναι ζωτικής σημασίας, αλλά σπάνια την αντιμετωπίζουν στη στρατηγική διαχείριση (Kiron et al., 2012, 2013; McKinsey & Company, 2014). Η εξέταση της εταιρικής βιωσιμότητας στη στρατηγική και τις διαδικασίες της εταιρείας είναι μια βιώσιμη μέθοδος προσαρμογής.

Η στρατηγική διαχείριση αφορά την επιλογή μιας ξεχωριστής θέσης για μια επιχείρηση, δηλαδή να κάνει τα πράγματα διαφορετικά ή καλύτερα από τους ανταγωνιστές για να μειώσει το κόστος ή να εξυπηρετήσει καλύτερα τους πελάτες (Porter, 1979). Αυτό δημιουργεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (π.χ. Penrose, 1959; Mintzberg, 1978; Grant, 1991). Η στρατηγική διαχείριση εστιάζει στη στρατηγική. Ο Mintzberg (1978) ορίζει τη στρατηγική ως μια ακολουθία επιλογών. Σύμφωνα με την ανάλυσή του, η στρατηγική διαχείριση δεν μπορεί να εξαρτάται από έναν και μόνο ορισμό της στρατηγικής (Mintzberg, (1987a)). Η εταιρική στρατηγική

επικοινωνεί τον σκοπό και το στόχο μιας εταιρείας σε εσωτερικούς και εξωτερικούς ενδιαφερόμενους, ενώ παράλληλα δημιουργεί εταιρικές πολιτικές, ενισχύοντας έτσι την εταιρική ταυτότητα και κουλτούρα (Mintzberg, 1987b).

Η εταιρική στρατηγική συνδυάζει στρατηγική ανάλυση, απόφαση και εκτέλεση, σύμφωνα με τους Johnson et al. (2008) και Zhang et al. (2013).

Η εταιρική βιωσιμότητα περιλαμβάνει την αντιμετώπιση των απαιτήσεων των άμεσων και έμμεσων ενδιαφερομένων μιας επιχείρησης χωρίς να διακυβεύεται η δυνατότητά της να καλύψει τις μελλοντικές ανάγκες των ενδιαφερομένων. Αυτό περιλαμβάνει τη διατήρηση και τη βελτίωση των ανθρώπινων και περιβαλλοντικών πόρων που απαιτούνται στο μέλλον (Labuschagne et al., (2005)). Η εταιρική βιωσιμότητα συνδυάζει την οικονομική ανάπτυξη, τη διατήρηση του περιβάλλοντος και την κοινωνική ευθύνη. Η διαχείριση της εταιρικής βιωσιμότητας είναι μια σκόπιμη, με γνώμονα το κέρδος απάντηση στις περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις που δημιουργούνται από τις κύριες και δευτερεύουσες λειτουργίες μιας εταιρείας (Salzmann et al., (2005)). Οι περισσότεροι ορισμοί και τεχνικές της βιωσιμότητας, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρηματικών πλαισίων, σχετίζονται με την Έκθεση Brundtland (1987) ή/και βασίζονται στην τριπλή ιδέα (Elkington, 1998). Για να αντιμετωπιστεί ολιστικά η βιωσιμότητα των επιχειρήσεων, πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι τρεις πτυχές, οι επιπτώσεις και οι αλληλεπιδράσεις τους.

Αυτή η διαδικασία ολοκλήρωσης απαιτεί από τις επιχειρήσεις να οικοδομήσουν πλαίσια μάθησης και θεμελιώδεις διαδικασίες μετασχηματισμού» (Stead and Stead, (2000)). Σύμφωνα με αυτή την προοπτική, το φυσικό περιβάλλον περιλαμβάνει ένα σύνθετο δίκτυο περιβαλλοντικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και οικονομικών μεταβλητών που σχετίζονται με μια καλή ποιότητα ζωής στη γη. Οι εταιρείες μπορεί να το βρουν αυτό δύσκολο. Πολλά μοντέλα που εδραιώνονται στη στρατηγική διαχείριση προτείνουν την ενσωμάτωση της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων σε κανονιστικό, στρατηγικό και λειτουργικό επίπεδο (π.χ. Robert et al., 2002; Labuschagne et al., 2005; Zhang et al., 2013; Baumgartner, 2014). Πολλές επιχειρήσεις δεν διαθέτουν στρατηγική βιωσιμότητας (Galbreath, 2009; Hahn, 2013). Αυτή η ολοκλήρωση προϋποθέτει μια στρατηγική επιλογή, η οποία είναι απαραίτητη για τη δέσμευση σε όλη την εταιρεία. Ο Hahn (2013) αναφέρει ότι η ποικιλομορφία των θεμάτων εταιρικής βιωσιμότητας, όπως η κλιματική αλλαγή, οι εργασιακές πρακτικές και τα ανθρώπινα δικαιώματα, μπορεί να εξηγήσουν την απουσία μιας συνεκτικής προσέγγισης. Η εξέταση της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων στη λήψη στρατηγικών αποφάσεων μπορεί να προσθέσει πολυπλοκότητα και

αβεβαιότητα. Η μακροπρόθεσμη ανάπτυξη έχει μακροπρόθεσμους στόχους. Οι τοπικές και ξένες ρυθμίσεις του αλλάζουν συνεχώς (Jin and Bai, (2011)). Μια εταιρεία πρέπει να οργανωθεί, να μειώσει την ασάφεια και να αναπτύξει συνέπεια για να διατηρήσει τη σταθερότητα. Η ενσωμάτωση της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων στη στρατηγική διαχείριση είναι μια (πιθανή) λύση.

Οι Leonard και Schneider (2004) υιοθετούν μια πολύπλευρη προσέγγιση για τη βιωσιμότητα της φαρμακευτικής βιομηχανίας που λαμβάνει υπόψη όχι μόνο τα οικονομικά οφέλη αλλά και την ευημερία των ανθρώπων και του περιβάλλοντος. Οι προσπάθειες αειφορίας και στις τρεις διαστάσεις (περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική) θα πρέπει να παρακολουθούνται, να εκτιμώνται και να ρυθμίζονται με τον ίδιο τρόπο όπως οι συμβατικοί οδηγοί των επιχειρήσεων, σύμφωνα με τους συγγραφείς. Στην πρόσφατη μελέτη τους, οι Chaturvedi et al. (2017) διερεύνησαν την προσέγγιση της φαρμακευτικής βιομηχανίας για την περιβαλλοντική βιωσιμότητα και την οικονομική και κοινωνική ευημερία. Ως συνώνυμο της εταιρικής βιωσιμότητας, προτείνουν ένα πρότυπο οργανωτικής βιωσιμότητας που εξισορροπεί την οικονομική ανάπτυξη με το περιβαλλοντικό και κοινωνικό κόστος. Ένα πρόσθετο στοιχείο της οργανωσιακής βιωσιμότητας είναι η οργανωτική μάθηση, σύμφωνα με τους Vihari et al. (2019). Η καινοτομία του επιχειρηματικού μοντέλου, συμπεριλαμβανομένων των καινοτομιών στην πρόταση αξίας, τη δημιουργία αξίας και τη σύλληψη αξίας, αναφέρεται συχνά ως σημαντική κινητήρια δύναμη της επιχειρηματικής βιωσιμότητας (Vihari και Rao, 2017· Heitzmann et al., 2018). Οι στρατηγικές συνεργασίες με μη κυβερνητικές ομάδες μπορούν επίσης να βοηθήσουν στη βελτίωση της εταιρικής βιωσιμότητας και να διασφαλίσουν ότι οι βιώσιμες πρωτοβουλίες έχουν πραγματικό αντίκτυπο (Hansen et al., 2010).

Καθώς η ζήτηση για πιο βιώσιμα προϊόντα αυξάνεται, οι φαρμακευτικές εταιρείες πρέπει να επικεντρωθούν σε θέματα αειφορίας. Επιπλέον, η ευθύνη τους για τις δραστηριότητές τους θα πρέπει να επεκταθεί από την παραγωγή σε ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού, με στόχο την αποφυγή οικονομικών απωλειών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών κινδύνων ή σκανδάλων. Ως αποτέλεσμα, φαίνεται να υπάρχει γενική συμφωνία ότι η φαρμακευτική βιομηχανία πρέπει να υιοθετήσει βιώσιμες πρακτικές εφοδιαστικής αλυσίδας, όπως βιώσιμος σχεδιασμός και ανάπτυξη, στρατηγική προμήθεια, βιώσιμες επιστροφές προϊόντων και ανακύκλωση (Zahiri et al., 2017; Padhi et al., 2018). Χρησιμοποιώντας ένα μοντέλο πολλαπλών στόχων, οι Janatyan et al. (2018) προτείνουν ένα δίκτυο διανομής φαρμακευτικών προϊόντων που λαμβάνει υπόψη τις πιο σημαντικές πτυχές της βιωσιμότητας. Οι δυνατότητες των φαρμακευτικών επιχειρήσεων

να συμπεριλάβουν τους προμηθευτές τους στις δραστηριότητές τους για την αειφορία συζητούνται από τους Villena και Gioia (2018). Για παράδειγμα, ο Villena (2019) διερευνά πώς τα παγκόσμια δίκτυα εφοδιασμού επηρεάζουν τη ροή των αναγκών βιωσιμότητας. Επειδή οι προσπάθειες βιωσιμότητας μιας εταιρείας παρεμποδίζονται από την έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των προμηθειών και εσωτερικών και εξωτερικών ενδιαφερομένων, σύμφωνα με τα ευρήματα, το τμήμα προμηθειών του αγοραστή πρέπει να συνδεθεί με το τμήμα προμηθειών του προμηθευτή προκειμένου να διασφαλίσει μια ομαλή αλυσίδα εφοδιασμού. Εκτός από τις στρατηγικές προμήθειες και τη δέσμευση προμηθευτών, η τριπλή απόδοση της βιωσιμότητας μπορεί να επηρεαστεί ευνοϊκά από το πράσινο ανθρώπινο δυναμικό και τη διαχείριση της πράσινης αλυσίδας εφοδιασμού (Zaid et al., 2018).

Για την πλειονότητα των φαρμακευτικών εταιρειών, η στρατηγική τριπλής γραμμής περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών στόχων είναι ο καλύτερος τρόπος για να λειτουργήσουν οι δραστηριότητές τους και να έχουν θετική επιρροή στο περιβάλλον (Min et al. (2017)). Οι συγγραφείς καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι, ανεξάρτητα από το μέγεθος του οργανισμού, η CSR πρέπει να θεωρείται επένδυση μακροπρόθεσμα. Οι φαρμακευτικές επιχειρήσεις θα πρέπει να ενσωματώσουν την εταιρική κοινωνική ευθύνη (CSR) για να ενισχύσουν την εικόνα και την κερδοφορία τους, σύμφωνα με τους συγγραφείς αυτής της μελέτης. Σύμφωνα με τους Schneider et al. (2010), η φαρμακευτική βιομηχανία έχει δει μια επέκταση στο εύρος και την κλίμακα των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα. Σύμφωνα με τους Demir και Min (2019), οι γνωστοποιήσεις CSR των φαρμακευτικών εταιρειών δείχνουν κάποια ομοιομορφία όσον αφορά τους ώριμους τομείς όπως το περιβάλλον και οι εργασιακές σχέσεις, αλλά ευαίσθητοι τομείς όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα και η αλυσίδα εφοδιασμού δεν είναι τόσο καλά καθορισμένοι όσο πρέπει να είναι. Όταν μιλάμε για την CSR, είναι σύνηθες να εστιάζουμε στα άυλα αγαθά που την συνοδεύουν. Οι άνθρωποι, η ποιότητα, η ασφάλεια, η παραγωγικότητα, η διαθεσιμότητα, το περιβάλλον και η κοινότητα, η συνεχής βελτίωση και η μηχανική αριστεία αποτελούν μέρος του συστήματος μέτρησης απόδοσης του Mistry (2018).

1.3.3 Η σκοτεινή πλευρά της βιωσιμότητας

Για τις επιχειρήσεις, τις κυβερνήσεις και τον κόσμο γενικότερα, η βιωσιμότητα έχει αναδειχθεί ως ένας κρίσιμος νέος μακροπρόθεσμος στόχος. Οι εταιρείες βρίσκονται υπό αυξανόμενη πίεση να υιοθετήσουν βιώσιμες επιχειρηματικές πρακτικές (SBPs) προκειμένου να ελαφρύνουν το

περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα και να διατηρήσουν ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην αγορά (Johnsen, Miemczyk, & Howard, 2017; Kotler, 2011).

Οι βιώσιμες επιχειρηματικές πρακτικές (SBP) είναι εκείνες που επιδιώκουν να αντιμετωπίσουν περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα χωρίς να θυσιάζουν την οικονομική βιωσιμότητα (Ortiz-De-Mandojana & Bansal, 2016). Το μεγαλύτερο μέρος της βιβλιογραφίας σε αυτόν τον τομέα έχει παρακινηθεί από την ανάγκη εμπορευματοποίησης λύσεων που είναι τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικά εφικτές (Patala et al., 2016). Δεδομένου ότι τα SBP τείνουν να έχουν μακροχρόνιες επιπτώσεις και να επηρεάζουν τη συμπεριφορά των παραγόντων σε μεγαλύτερα επιχειρηματικά δίκτυα, μπορεί να έχουν ακούσια, ακόμη και αρνητικά αποτελέσματα, αυξάνοντας εντάσεις μεταξύ των συμμετεχόντων στο δίκτυο (Hahn, Pinkse, Preuss, & Figge, 2015).

Οι επιχειρήσεις και τα δίκτυα μπορεί να παρεμποδιστούν, να χειροτερέψουν ή να διαλυθούν εντελώς από την πίεση και τις συγκρούσεις που προκύπτουν όταν οι συνεργάτες έχουν αντίθετους στόχους και συμφέροντα. Η επένδυση σε καθαρότερη τεχνολογία, για παράδειγμα, μπορεί να ενισχύσει τη λειτουργική απόδοση και να μειώσει την περιβαλλοντική επιβάρυνση, αλλά δεν είναι χωρίς κινδύνους, όπως τα άγνωστα γύρω από τη ζήτηση των καταναλωτών, τις κυβερνητικές ρυθμίσεις και την οικονομική βιωσιμότητα (Hall, 2002). Η φήμη και η κοινωνική θέση ενός οργανισμού μπορούν να βελτιωθούν μέσω της υιοθέτησης ηθικών πρακτικών αγορών, αλλά αυτό μπορεί να επιβαρύνει τους συνεργάτες της αλυσίδας εφοδιασμού του οργανισμού που μπορεί να χρειαστεί να κάνουν προσαρμογές στις δικές τους λειτουργίες ή ακόμη και να τερματίσουν τις σχέσεις τους εάν δεν μπορούν να συμμορφωθούν (Jackson & Young, 2016).

1.3.4 Θέματα που επηρεάζουν την ενσωμάτωση της Αειφορίας στη στρατηγική διαχείριση

Sabrina Engert et al. (2015) τόνισαν τρεις κρίσιμους τομείς της ενοποίησης της εταιρικής βιωσιμότητας: οργανωτικές επιπτώσεις, εσωτερικές και εξωτερικές κινητήριες δυνάμεις και παράγοντες υποστήριξης και παρεμπόδισης.

1.3.4.1 Οργανωτικές επιρροές

Οι οργανωτικές επιπτώσεις δημιουργούν το πλαίσιο για τις επιχειρήσεις της εταιρείας και είναι ζωτικής σημασίας για τη διαχείριση των επιχειρηματικών διαδικασιών. Επηρεάζουν την πρόωμη ενσωμάτωση της εταιρικής βιωσιμότητας στη στρατηγική διαχείριση. Η ανάλυση περιεχομένου αποκαλύπτει εσωτερικά και εξωτερικά οργανωτικά στοιχεία. Τα παρακάτω περιγράφουν λεπτομερώς αυτές τις επιρροές.

- Εσωτερικό: μέγεθος, εύρος και δομή της εταιρείας
- Εξωτερικό: τύπος κλάδου, δομή και θέση εντός του κλάδου.

Οι εσωτερικές και εξωτερικές αιτίες εξηγούν γιατί η βιωσιμότητα των επιχειρήσεων είναι απαραίτητη και ποια οφέλη μπορεί να αναμένονται. Η νομική συμμόρφωση, το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, η μείωση του κόστους, οι οικονομικές επιδόσεις, η καινοτομία, η κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη, η διαχείριση κινδύνων, η επιχειρηματική φήμη και η διαχείριση ποιότητας είναι τα κίνητρα. Τα παρακάτω περιγράφουν αυτά τα προγράμματα οδήγησης.

- I. Νομική συμμόρφωση.
- II. Ανταγωνιστικό πλεονέκτημα
- III. Μείωση κόστους
- IV. Οικονομικές επιδόσεις
- V. Καινοτομία
- VI. Κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη
- VII. Διαχείριση κινδύνου.
- VIII. Εταιρική φήμη.
- IX. Διαχείρισης της ποιότητας

1.3.4.2 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της ενοποίησης

Οι συγγραφείς ορίζουν τα υποστηρικτικά και παρεμποδιστικά στοιχεία για την ενοποίηση της εταιρικής βιωσιμότητας ως εκείνα που επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά τη διαδικασία. Τα στοιχεία που ευνοούν ή εμποδίζουν την ενσωμάτωση είναι:

- Έλεγχος διαχείρισης.
- Συμμετοχή των ενδιαφερομένων.
- Οργανωσιακή μάθηση και διαχείριση γνώσης
- Διαφάνεια και επικοινωνία.
- Στάση και συμπεριφορά διευθυντή
- Οργανωτική κουλτούρα.
- Περίπλοκο
- Επενδύσεις.

1.3.5 Εταιρικές Στρατηγικές Βιωσιμότητας

Οι στρατηγικές βιωσιμότητας ποικίλλουν (Baumgartner et al, 2010) και μπορούν να χωριστούν σε:

- Εσωστρεφής - Στρατηγική μείωσης κινδύνου: έμφαση σε εξωτερικά νομικά και κοινωνικά πρότυπα για την πρόληψη των εταιρικών κινδύνων.
- Εξωστρεφής – νομιμοποιητική στρατηγική: Εστίαση σε εξωτερικούς δεσμούς, άδεια λειτουργίας
- Συντηρητική – στρατηγική αποδοτικότητας: Εστίαση στην οικολογική απόδοση και την πιο πράσινη παραγωγή
- Οραματιστική – ολιστική στρατηγική βιωσιμότητας: Εστίαση στις ανησυχίες για τη βιωσιμότητα σε όλες τις εταιρικές δραστηριότητες. ανταγωνιστικά οφέλη από τη μοναδικότητα και την καινοτομία, παρέχοντας στους καταναλωτές και στα ενδιαφερόμενα μέρη μοναδικά πλεονεκτήματα.

Αυτές οι κατηγορίες στρατηγικής εξηγούν τυπικούς τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος της βιωσιμότητας, όπως περιβαλλοντικά και κοινωνικά στοιχεία της εταιρικής δραστηριότητας.

Η επιθετική εξωστρέφεια μπορεί να είναι μεταμορφωτική. Μια μετασχηματιστική προσέγγιση αλλάζει ενεργά τις συνθήκες της αγοράς. Αυτή η προσέγγιση προσπαθεί να δημιουργήσει νέες δυνατότητες αγοράς για βιώσιμη ανάπτυξη, συνδυάζοντας συντηρητικές και οραματικές πτυχές (Baumgartner, 2005, σ. 62).

Υπάρχουν συμβατικές και συστημικές τεχνικές οραματισμού. Οι ευκαιριακές οραματιστικές τακτικές είναι συμβατικές. Εφόσον οι προκλήσεις βιωσιμότητας συμβάλλουν στα οφέλη της αγοράς, αποτελούν μέρος της στρατηγικής διαχείρισης τυπικών οργανισμών που προσανατολίζονται στον οραματισμό, επομένως η έμφαση είναι έξω από τα μέσα: οι εισροές στρατηγικής προέρχονται από την αγορά. Τα συστημικά οραματικά σχέδια συνδυάζουν αυτή την άποψη με μια προοπτική από μέσα προς τα έξω, την άποψη που βασίζεται στην αγορά με μια άποψη που βασίζεται στους πόρους και η βιώσιμη ανάπτυξη είναι ριζωμένη στο κανονιστικό επίπεδο της εταιρείας.

1.3.6 Στρατηγικές Αειφορίας και Ανταγωνιστικές Στρατηγικές

Η σύνδεση μεταξύ της στρατηγικής βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικής στρατηγικής είναι ένα κύριο θέμα συζήτησης όσον αφορά τις επιχειρηματικές πρακτικές που προάγουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα. Οι γενικές ανταγωνιστικές στρατηγικές αποτελούν τη βάση της

προσέγγισης του Porter (Porter, 1980, 1985). Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο, υπάρχουν δύο βασικοί τρόποι για να πετύχει μια επιχείρηση στην αγορά: είτε προσφέροντας αγαθά και υπηρεσίες που ξεχωρίζουν από το πλήθος (διαφοροποίηση προϊόντων) είτε προσφέροντάς τα στις χαμηλότερες δυνατές τιμές (cost leadership). Σύμφωνα με τον Porter, η προσπάθεια να επιτευχθούν και τα δύο καλά ταυτόχρονα είναι μια κακή ιδέα που θα οδηγήσει σε πολύ κατώτερη απόδοση. Σε αυτό το πλαίσιο, οι επιχειρήσεις πρέπει να επιλέξουν τη στρατηγική τους για την επίτευξη επιτυχίας. Η προσέγγιση χαρακτηρίζεται ως προοπτική προσανατολισμένη στην αγορά, καθώς η στρατηγική αναπτύσσεται μετά από έρευνα πιθανών ανοιγμάτων στην αγορά, όπως χαμηλή τιμή ή μοναδικά χαρακτηριστικά του προϊόντος ή της υπηρεσίας. Οι υβριδικές στρατηγικές εκτείνονται περισσότερο από το γενικό πλαίσιο στρατηγικής του Porter. Η διαφοροποίηση και η ηγεσία κόστους δεν αλληλοαποκλείονται, όπως φαίνεται από το μοντέλο του Porter (Thornhill and White, 2007).

Οι στρατηγικές βιωσιμότητας και ανταγωνιστικότητας συγκρίνονται με βάση δύο κριτήρια (Baumgartner, *et.al*, (2010)):

- τις δαπάνες που σχετίζονται με τη στρατηγική βιωσιμότητας
- τον στόχο ή τον δικαιούχο των οφελών που παρέχονται από τις προσπάθειες βιωσιμότητας της επιχείρησης.

Ένα σχέδιο βιωσιμότητας μπορεί να μην έχει αντίκτυπο στο κόστος, να αυξήσει το κόστος ή να το διατηρήσει ίδιο. Τόσο η κοινωνία γενικά (μέσω μειωμένων εκπομπών, για παράδειγμα) όσο και ο μεμονωμένος καταναλωτής (μέσω της μειωμένης κατανάλωσης ενέργειας του προϊόντος, για παράδειγμα) μπορούν να επωφεληθούν από βιώσιμες δράσεις. Με βάση αυτούς τους τέσσερις βαθμούς δύναμης, πίεσης, επιλογής και απαγορευμένου, εξετάζουμε τη σύνδεση μεταξύ της εταιρικής βιωσιμότητας και των ανταγωνιστικών στρατηγικών (βλ. Πίνακα 4.1).

Ο όρος "δύναμη" αναφέρεται στο ρόλο της στρατηγικής βιωσιμότητας ως πυλώνα της ανταγωνιστικής στρατηγικής της επιχείρησης (για παράδειγμα, το μειωμένο κόστος λόγω της στρατηγικής βιωσιμότητας είναι επίσης απαραίτητο για τη στρατηγική ηγεσίας κόστους).

Η λέξη "απαγορευμένο" υποδηλώνει ότι η βιωσιμότητα και οι ανταγωνιστικές στρατηγικές της εταιρείας βρίσκονται σε αντίθεση μεταξύ τους, αλλά η "πίεση" και η "επιλογή" υποδηλώνουν ότι η στρατηγική βιωσιμότητας είναι μια βιώσιμη επιλογή για την επιχείρηση (για παράδειγμα αυξημένο κόστος λόγω της βιωσιμότητας στρατηγική για στρατηγικές ηγεσίας κόστους).

Εφόσον οι εσωστρεφείς τακτικές εφαρμόζονται ως απάντηση στην εξωτερική ζήτηση για την επιχείρηση, δεν επηρεάζονται από εκτιμήσεις οφέλους και κόστους. Ο Πίνακας 1.2 δείχνει πώς σχετίζονται οι διάφοροι τύποι σχεδίων βιωσιμότητας με την ανταγωνιστική στρατηγική της εταιρείας. Αυτός ο πίνακας μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο στο σχεδιασμό στρατηγικής και στην εφαρμογή στρατηγικής, καθώς δείχνει τις ομοιότητες μεταξύ ανταγωνιστικών στρατηγικών και στρατηγικών βιωσιμότητας.

Έξοδα*	Στρατηγική Βιωσιμότητας				Οφέλη για	
	Εσωστρεφής	Εξωστρεφής	Συντηρητικό	Οραματιστής		
χαμηλό	I	III	V	VII	Κοινωνία	
	δύναμη ΗΚ	δύναμη ΗΚ	δύναμη ΗΚ	δύναμη ΗΚ		
	δύναμη ΔΠ	πίεση ΔΠ	πίεση ΔΠ	πίεση ΔΠ		
	δύναμη ΥΣ	δύναμη ΥΣ	δύναμη ΥΣ	δύναμη ΥΣ		
	II	IV	VI	VIII		Πελάτης
	δύναμη ΗΚ	δύναμη ΗΚ	δύναμη ΗΚ	δύναμη ΗΚ		
δύναμη ΔΠ	πίεση ΔΠ	πίεση ΔΠ	πίεση ΔΠ			
ίσο	δύναμη ΥΣ	δύναμη ΥΣ	δύναμη ΥΣ	δύναμη ΥΣ	Κοινωνία	
	IX	XI	XIII	XV		
	δύναμη ΗΚ	επιλογή ΗΚ	πίεση ΗΚ	πίεση ΗΚ		
	δύναμη ΔΠ	πίεση ΔΠ	επιλογή ΔΠ	πίεση ΔΠ		
	δύναμη ΥΣ	πίεση ΥΣ	επιλογή ΥΣ	πίεση ΥΣ		
	X	XII	XIV	XVI		Πελάτης
δύναμη ΗΚ	πίεση ΗΚ	δύναμη ΗΚ	δύναμη ΗΚ			
δύναμη ΔΠ	δύναμη ΔΠ	πίεση ΔΠ	δύναμη ΔΠ			
Υψηλό	δύναμη ΥΣ	δύναμη ΥΣ	πίεση ΥΣ	δύναμη ΥΣ	Κοινωνία	
	XVII	IXX	XXI	XXII		
	δύναμη ΗΚ	απαγορευμένη ΗΚ	απαγορευμένη ΗΚ	απαγορευμένη ΗΚ		
	δύναμη ΔΠ	επιλογή ΔΠ	απαγορευμένη ΔΠ	επιλογή ΔΠ		
	δύναμη ΥΣ	επιλογή ΥΣ	απαγορευμένη ΥΣ	επιλογή ΥΣ		
	XVIII	XX	XXII	XXIV		Πελάτης
δύναμη ΗΚ	απαγορευμένη ΗΚ	απαγορευμένη ΗΚ	απαγορευμένη ΗΚ			
δύναμη ΔΠ	επιλογή ΔΠ	απαγορευμένη ΔΠ	επιλογή ΔΠ			
	δύναμη ΥΣ	επιλογή ΥΣ	απαγορευμένη ΥΣ	επιλογή ΥΣ		

* Επιπτώσεις κόστους λόγω της εφαρμογής της στρατηγικής βιωσιμότητας.

ΗΚ = στρατηγική ηγεσίας κόστους, ΔΠ = στρατηγική διαφοροποίησης προϊόντων, ΥΣ = υβριδική στρατηγική.

Πίνακας 1.2. Σύγκλιση μεταξύ ανταγωνιστικής στρατηγικής και στρατηγικής εταιρικής βιωσιμότητας, Πηγή: Baumgartner, et.al, (2010)

Τα διερευνητικά ευρήματα του Ιοαννου et al, 2019, καταδεικνύουν ότι οι στρατηγικές πρακτικές βιωσιμότητας σχετίζονται ευνοϊκά με πολλαπλάσια απόδοση κεφαλαίου και αγοραίας αξίας, ακόμη και μετά τη συνεκτίμηση της προηγούμενης οικονομικής απόδοσης της εταιρείας εστίασης. Η υιοθέτηση βιώσιμων πρακτικών δεν συνδέεται με απόδοση κεφαλαίου, αλλά με πολλαπλάσια αγοραία αξία.

1.4 Εταιρική Ευθύνη (Corporate Reputation) και Εκθέσεις Βιωσιμότητας

Σύμφωνα με τον Siltaoja (2006), η εταιρική φήμη είναι μια πολυδιάστατη έννοια που μπορεί να αξιολογηθεί από τη σκοπιά διαφορετικών διαστάσεων, όπως ηγεσία, ποιότητα προϊόντος/υπηρεσίας, οικονομική απόδοση, συμπεριφορά εργαζομένων και κοινωνική/περιβαλλοντική ευθύνη. Είναι ένας κινητήριος παράγοντας για τις εταιρείες που μπορεί να αυξήσει τη λειτουργική ισχύ και την εμπορική ανάπτυξη αυτών των επιχειρήσεων, καθώς και να επιτρέψει τη διαμόρφωση ενός τύπου ευνοϊκής αφοσίωσης στο εμπορικό σήμα. Σύμφωνα με τον M. Zakerean (2021). Μια άνοδος στη μελέτη της επιχειρηματικής φήμης σίγουρα παραλληλίζεται με την άνοδο της πρακτικής διαχείρισης αυτής της φήμης προκειμένου να ενισχυθούν οι δεσμοί με τους πελάτες (Wolter J., et al., 2021).

Σύμφωνα με τον Walker, K. (2010), μια εταιρεία με ισχυρή φήμη έχει ένα σημαντικό πλεονέκτημα έναντι των αντιπάλων της. Το καλό όνομα ενός οργανισμού θεωρείται ως ασπίδα απέναντι σε ανταγωνιστικές απειλές (Tische S, et al., 2014).

Οι Heinberg M et al. (2018) υποστηρίζουν ότι το καλό όνομα μιας εταιρείας είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχία της. Podnar K, et al. (2017) διαπίστωσε ότι οι αντιλήψεις των καταναλωτών για την ηθική και τη διαφάνεια μιας εταιρείας είχαν σημαντικό ρόλο στις αγοραστικές τους επιλογές.

Ωστόσο, η γνωστοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών είναι ανεπαρκής για την αξιολόγηση της φήμης μιας εταιρείας κατά την εξέταση των στοιχείων που επηρεάζουν τη φήμη. Ωστόσο, αρκετές μελέτες έχουν δείξει ότι η CSR παίζει σημαντικό αντίκτυπο στον καθορισμό της εικόνας της εταιρείας. Οι σημερινοί καταναλωτές έχουν πολλές επιλογές, επομένως η οικοδόμηση αφοσίωσης στην επωνυμία μεταξύ τους είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχία. Σύμφωνα με τους Klein και Dawar (2004), η συμμετοχή των εταιρειών στην κοινότητα μπορεί να τις ξεχωρίσει από τους ανταγωνιστές. Σύμφωνα με τους Fombrun και Shanley (1990), οι εταιρείες πιστεύουν ότι η ενασχόληση με φιλανθρωπικές δραστηριότητες, όπως η παροχή βοήθειας σε υπάρχοντες οργανισμούς ή η ίδρυση νέων λόγω έλλειψης κυβερνητικής υποστήριξης, θα ενίσχυε την εικόνα της επωνυμίας τους. Σύμφωνα με έρευνα των Kelley et al. (2018), η κοινή χρήση κοινωνικών δεδομένων έχει ευεργετική επίδραση στην ανάπτυξη της αγοράς τόσο για τα έθνη όσο και για τις επιχειρήσεις. Για να προσδιορίσετε τον τρόπο με τον οποίο η εταιρική κοινωνική ευθύνη και η φήμη παράγονται στην κατάταξη του Fortune 500, ο Jeffrey et al. Η εξαιρετική φήμη των εταιρειών συνδέθηκε με τα ευρήματα των ερευνητών ότι έκαναν τη διαφορά στην κοινωνία. Επιπλέον, οι Lin-Hi και Blumberg (2018) αναλύουν τον

αντίκτυπο της CSR και την έλλειψή της στη φήμη μιας εταιρείας. Υποστηρίζουν ότι το να κάνεις καλές πράξεις για την κοινότητα έχει πιο σημαντική επίδραση στην εικόνα μιας εταιρείας από το να αποφεύγεις απλώς τις κακές πράξεις.

Οι απόψεις των ενδιαφερόμενων μερών για μια επιχείρηση επηρεάζονται όχι μόνο από το αίσθημα ευθύνης της εταιρείας και τη διαφάνεια με την οποία παρουσιάζει τις πράξεις της, αλλά και από άλλους παράγοντες, όπως η σύνθεση του διοικητικού συμβουλίου. Σύμφωνα με την έρευνα, ο αριθμός των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου είναι ένας καλός δείκτης για τον όγκο της εργασίας που γίνεται από τους κορυφαίους φορείς λήψης αποφάσεων μιας εταιρείας. Αυτή η σχέση μεταξύ της δραστηριότητας του διοικητικού συμβουλίου και της επιχειρηματικής επιτυχίας τονίστηκε από τους Bravo F et al. (2015), ο οποίος σημείωσε ότι ο βαθμός δραστηριότητας του διοικητικού συμβουλίου μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο παρακολούθησης της απόδοσής του και να αποτελεί ένδειξη της λογοδοσίας της εταιρικής αγοράς. Ένα επιχείρημα υπέρ των πιο συχνών συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου είναι ότι κάτι τέτοιο θα ενθάρρυνε τους διευθυντές να εκπροσωπούν καλύτερα τις απόψεις των μετόχων που είναι τελικά υπεύθυνοι για το καλό όνομα της εταιρείας στην αγορά.

Η απόδοση της επωνυμίας και η ισότητα μπορούν να ενισχυθούν όταν η βιωσιμότητα και η φήμη συνδέονται άρρηκτα (Lai CS et al., 2010). Αυτό επιτρέπει στις επιχειρήσεις να βλέπουν τη βιωσιμότητα ως στοιχείο της εικόνας της επωνυμίας τους (Johnson Z et al., 2018). Οι εταιρείες μπορούν να βελτιώσουν τη δημόσια εικόνα τους παίρνοντας θέση για περιβαλλοντικές και κοινωνικές ανησυχίες και στη συνέχεια ακολουθώντας αυτές τις δεσμεύσεις (Lee YM et al., 2018). Ωστόσο, υπάρχουν επιχειρήσεις που αναγνωρίζουν τη σημασία της βιωσιμότητας και της φήμης, αλλά δίνουν την προσοχή τους στα βραχυπρόθεσμα οικονομικά κέρδη σε βάρος της μακροπρόθεσμης βιώσιμης ανάπτυξης.

2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Εκθέσεις Βιωσιμότητας

2.1 Εισαγωγή

Οι εταιρείες δεν μπορούν να κριθούν μόνο με βάση τα κέρδη τους στο σημερινό οικονομικό κλίμα. Το εξωτερικό περιβάλλον μπορεί να έχει σημαντικό αντίκτυπο στην αντιληπτή αξία και απόδοση ενός οργανισμού (Smith 2008). Σύμφωνα με τον Siew (2015), οι εταιρείες και οι κυβερνητικοί οργανισμοί σε όλο τον κόσμο έχουν σκεφτεί πολύ τις αναφορές βιωσιμότητας, επειδή τα ενδιαφερόμενα μέρη θέλουν περισσότερο άνοιγμα σε θέματα περιβάλλοντος, διακυβέρνησης και κοινωνικών ανησυχιών. Η εμφάνιση πολυάριθμων συστημάτων μέτρησης βιωσιμότητας τις τελευταίες δύο δεκαετίες, όπως το Global Reporting Initiative (GRI), το Carbon Disclosure Project (CDP) και τα προϊόντα με ταξινόμηση Kinder, Lydenburg Domini (KLD), καταδεικνύει την ελκυστικότητα τέτοιων αναφορών. Λόγω της πληθυσμιακής επέκτασης, των αυξανόμενων προτύπων υγειονομικής περίθαλψης, των νέων ασθενειών (ρυθμοί σακχάρου στο αίμα, καρκίνος, AIDS, ελονοσία, Έμπολα, COVID-19 κ.λπ.), έντονος ανταγωνισμός και πολιτικές πιέσεις, η επιχείρηση παροχής προϊόντων και υπηρεσιών υγείας διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στον κόσμο. Ο κλάδος υγείας είναι υπεύθυνος για την έρευνα, την παραγωγή και την πώληση ενός ευρέος φάσματος φαρμάκων και παροχής υπηρεσιών υγείας για την κάλυψη των αναγκών της υγείας των ασθενών.

Εξωτερικοί και εσωτερικοί ενδιαφερόμενοι, σύμφωνα με τον Smith (2008), ασκούν τεράστια πίεση στη φαρμακευτική επιχείρηση για την παραγωγή αγαθών με έγκαιρο και οικονομικά αποδοτικό τρόπο. Λόγω των οικονομικών και πολιτικών ορίων, αυτοί οι οργανισμοί πρέπει να είναι κοινωνικά υπεύθυνοι για να αντιμετωπίσουν αυτές τις ανησυχίες (Murphy and Poist 2002). Σε αντίθεση με πολλές άλλες εταιρείες, η φαρμακευτική βιομηχανία και ο τομέας παροχής υπηρεσιών υγείας έχει σημαντικές ηθικές υποχρεώσεις προς το κοινό. Οι βιομηχανικοί φορείς δεν πρέπει να ασχολούνται μόνο με την πώληση φαρμάκων, αλλά θα πρέπει επίσης να είναι κοινωνικά υπεύθυνοι. Ως αποτέλεσμα, ο φαρμακευτικός τομέας και αυτός της παροχής υπηρεσιών υγείας είναι απίθανο να συμμετάσχει σε ενέργειες που εγκαταλείπει τους φτωχούς όσον αφορά τις υψηλές τιμές των προϊόντων, την περίθαλψη και τη νοοτροπία «χωρίς πληρωμή, χωρίς θεραπεία». Σύμφωνα με τους Lebeault, F. και Esposito (2017), είναι κρίσιμο για τους ακαδημαϊκούς να επικεντρωθούν σε συγκεκριμένους εταιρικούς τομείς, όπως η φαρμακευτική και η χημική βιομηχανία, για να αξιολογήσουν τα σημαντικά πιθανά οφέλη των πολιτικών CSR.

Εξέλιξη Αναφοράς Αειφορίας

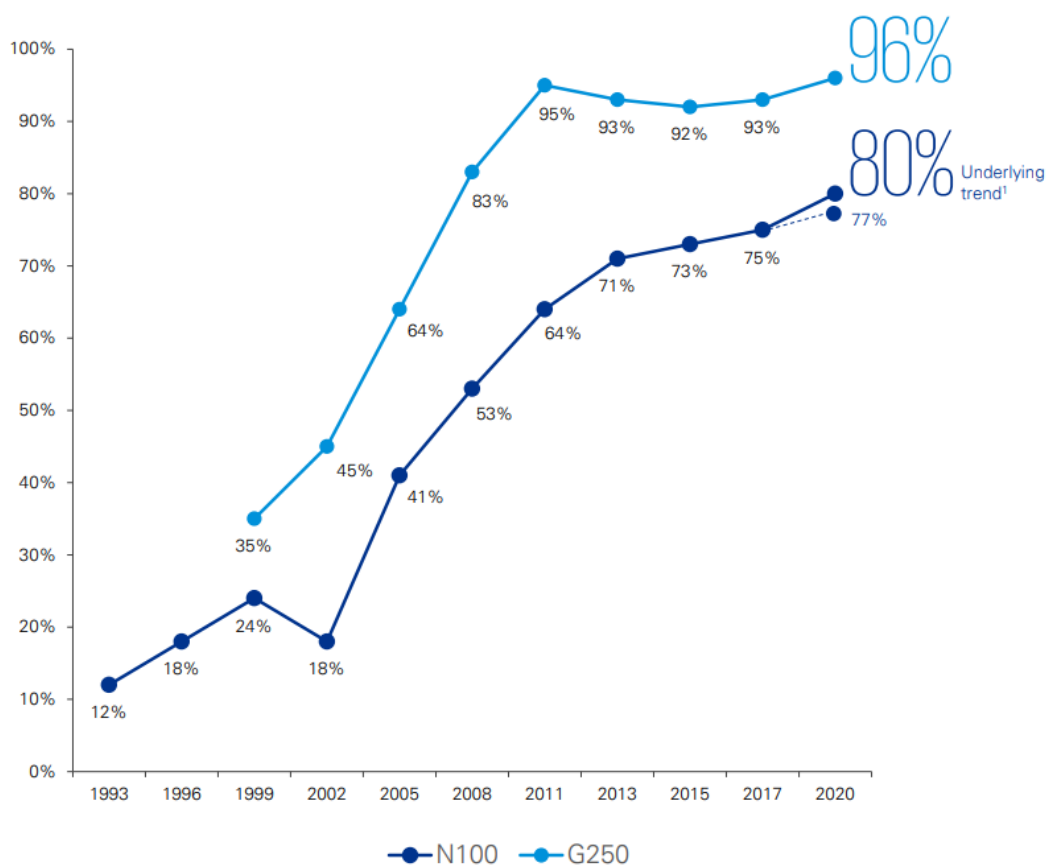
Η μη χρηματοοικονομική αναφορά χρονολογείται από τη δεκαετία του 1970, όταν οι εταιρείες άρχισαν να δημοσιεύουν πληροφορίες σχετικά με κοινωνικές ανησυχίες όπως η μεταχείριση των εργαζομένων, οι ίσες ευκαιρίες και τα προνόμια των εργαζομένων εκτός από τις οικονομικές πληροφορίες στις ετήσιες εκθέσεις. Εξετάστηκαν επίσης ανησυχίες σχετικά με την ποιότητα και την ασφάλεια των προϊόντων. Αυτό αντικατόπτριζε κυρίως τις ανησυχίες του κοινού τις οποίες έπρεπε να αντιμετωπίσουν οι εταιρείες. Οι εταιρείες αντέδρασαν στα αυξανόμενα αιτήματα "για αποκάλυψη πληροφοριών", όπως ο Gray et al. (1990, σελ. 598) σημείωσε, και οι πολυεθνικές εταιρείες, ιδιαίτερα, τέθηκαν υπό έλεγχο λόγω των δυνατοτήτων τους «να διαχειρίζονται και να μεταφέρουν πόρους παγκοσμίως». Οι δυτικοευρωπαϊκές εταιρείες ήταν στην πρώτη γραμμή αυτής της τάσης αναφοράς, δημοσιεύοντας έναν ξεχωριστό «κοινωνικό ισολογισμό», ένα «bilan social» ή ένα «Sozialbilanz». Όπως υποδηλώνουν τα ονόματα, τα κοινωνικά θέματα πήραν το επίκεντρο.

Στη δεκαετία του 1980, η περιβαλλοντική διάσταση των οικονομικών λειτουργιών και η επιρροή τους στο φυσικό περιβάλλον άρχισαν να τυγχάνουν αυξανόμενης προσοχής. Πυρηνικές καταστροφές, όπως αυτές στο Harrisburg, Pennsylvania (1979) και Chernobyl, Ουκρανία (1986), χημικές καταστροφές, όπως αυτές στο Bhopal, Ινδία, (1984) και πετρελαιοκηλίδες, όπως η τραγωδία Exxon Valdez στην Αλάσκα (1989).), τροφοδότησε αυτή την τάση. Καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της δεκαετίας, ωστόσο, η εστίαση της μη χρηματοοικονομικής αναφοράς παρέμεινε στις κοινωνικές συνιστώσες.

Αυτό άλλαξε δραματικά στη δεκαετία του 1990, όταν η περιβαλλοντική αναφορά αναδείχθηκε στο προσκήνιο των μη χρηματοοικονομικών εκθέσεων. Το περιβάλλον έγινε το «φυλαχτό της αξίας», όπως παρατήρησε ο Gray (2002), και οι περιβαλλοντικές ανησυχίες έλαβαν «πρωταρχικό επίκεντρο της προσοχής» (Owen 2008). Ο όρος "φυλαχτό αξίας" αναφέρεται στην αυξανόμενη αναγνώριση των επιχειρήσεων ότι οι φιλικές προς το περιβάλλον δραστηριότητες και αγαθά μπορούν να τις βοηθήσουν να αποκτήσουν σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και να βελτιώσουν την εικόνα και τη φήμη τους. Ως αποτέλεσμα, όταν επρόκειτο για μη χρηματοοικονομικές γνωστοποιήσεις στη δεκαετία του 1990, η περιβαλλοντική έκθεση έγινε ο χρυσός κανόνας.

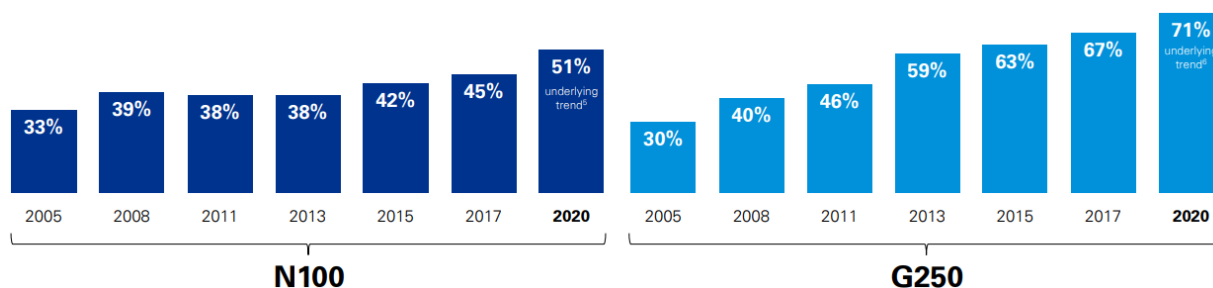
Μια «συγχώνευση» μη χρηματοοικονομικών εκθέσεων συνέβη γύρω στα τέλη της χιλιετίας. Στις εκθέσεις της εταιρείας, τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά δεδομένα συγχωνεύτηκαν. Αργότερα, οι εταιρείες συμπεριέλαβαν οικονομικές πληροφορίες για να προσφέρουν

πληροφορίες σχετικά με τους «ανθρώπους, τον πλανήτη και το κέρδος», ακολουθώντας την ιδέα Triple-Bottom-Line που δημιουργήθηκε από τον Elkington (1997). Παρά το γεγονός ότι παρασχέθηκαν μόνο τα πιο σημαντικά οικονομικά στοιχεία, ενώ οι κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες καταλάμβαναν πολύ περισσότερο χώρο (βλ. Fifka and Drabble 2012), τα οικονομικά στοιχεία δημοσιεύτηκαν αναπόφευκτα δύο φορές – στην ετήσια έκθεση και σε μια ξεχωριστή μη χρηματοοικονομική αναφορά. Ως αποτέλεσμα, οι επιχειρήσεις συμπεριλαμβάνουν ολοένα και περισσότερο κοινωνικά και περιβαλλοντικά δεδομένα σε τυπικές ετήσιες εκθέσεις, μια τεχνική γνωστή ως "ολοκληρωμένη αναφορά". Όπως φαίνεται και στο Σχεδιάγραμμα 2.1, ενώ μόλις το 45% των 250 μεγαλύτερων εταιρειών του κόσμου και το 18% των 100 μεγαλύτερων εταιρειών σε 52 χώρες κατάρτιζαν απολογισμούς βιωσιμότητας το 2002, μέχρι το 2020 ο αριθμός αυτός είχε αυξηθεί στο 95% και 80% αντίστοιχα. (KPMG 2020).



Σχεδιάγραμμα 2.1, Αύξηση των παγκόσμιων ρυθμών αναφοράς βιωσιμότητας από το 1993-2020 N100 και G250. Πηγή: KPMG (2020)

Μια άλλη σημαντική εξέλιξη που πρέπει να εξεταστεί είναι η διασφάλιση. Από την αρχή της έκδοσης τη δεκαετία του 1970, οι αναγνώστες αμφισβήτησαν τη νομιμότητα και την αξιοπιστία των κοινωνικών και περιβαλλοντικών δεδομένων που παρέχονται από την εταιρεία, τα οποία, σε αντίθεση με τα οικονομικά δεδομένα, δεν ελέγχονται από ανεξάρτητους ελεγκτές. Οι εταιρείες έχουν αρχίσει να διατηρούν ελεγκτές για να διασφαλίσουν τη μη χρηματοοικονομική αναφορά τους, προκειμένου να ξεπεραστεί αυτό το ζήτημα αξιοπιστίας. Το 2020, το 71% των 250 κορυφαίων εταιρειών του κόσμου συμμετείχαν σε προσπάθειες διασφάλισης για τις μη οικονομικές τους αναφορές (KPMG (2020)) από 30% που ήταν το 2005, όπως φαίνεται και στο παρακάτω Σχεδιάγραμμα 2.2.



Σχεδιάγραμμα 2.2. Ανάπτυξη στην ανεξάρτητη διασφάλιση πληροφοριών βιωσιμότητας: 2005-2020 N100 και G250. Πηγή: KPMG (2020)

Η αύξηση της ομοιομορφίας των εκθέσεων που παρέχονται συνδέεται στενά με τη διασφάλιση. Ακόμη και αν παρουσιάζονται κατάλληλα και επαληθεύονται από τρίτους, τα κοινωνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά δεδομένα είναι ως επί το πλείστον ελλειμματικά εάν δεν συγκρίνονται με την απόδοση άλλων επιχειρήσεων. Τι σημαίνει, για παράδειγμα, εάν μια εταιρεία ισχυρίζεται ότι απελευθερώνει μια συγκεκριμένη ποσότητα διοξειδίου του άνθρακα ανά παραγόμενη μονάδα, όταν αυτό το στατιστικό δεν μπορεί να συγκριθεί με αυτό ενός ανταγωνιστή. Πολλές κατευθυντήριες γραμμές και πρότυπα υποβολής αναφορών έχουν προκύψει με την πάροδο του χρόνου – κάποιες ειδικές για τον κλάδο, άλλες εκτενείς – αλλά το GRI μπορεί εύλογα να θεωρηθεί ότι έχει γίνει ο γενικός κανόνας, τουλάχιστον μεταξύ των μεγάλων εταιρειών. Σύμφωνα με την μελέτη της KPMG (2020), Το GRI παραμένει το πιο συχνά χρησιμοποιούμενο πρότυπο ή πλαίσιο αναφοράς, που χρησιμοποιείται από περίπου τα δύο τρίτα των εταιρειών N100 και περίπου τα τρία τέταρτα των εταιρειών της G250. Επίσης για την ελληνική αγορά σύμφωνα με την ΕΥ (2014), η χρήση του GRI Sustainability Reporting επικρατεί στο 78% των εταιρειών της Ελληνικής αγοράς για το 2012.

Σύμφωνα με τη μελέτη της Soner Gokten, et.al (2020), οι οικονομικές εκθέσεις παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την οικονομική θέση μιας οντότητας, τα λειτουργικά αποτελέσματα και τις ταμειακές ροές στους ενδιαφερόμενους. Αν και αυτά τα δεδομένα είναι σημαντικά για τη λήψη αποφάσεων, δεν μπορεί να ειπωθεί ότι είναι επαρκή για να γίνουν καλές κρίσεις σήμερα. Οι ενδιαφερόμενοι ζητούν πάντα περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες των ενεργειών μιας οντότητας. Η υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας παρέχει προσβάσιμες και υπεύθυνες μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες στους ενδιαφερόμενους όταν η διαδικασία τυποποίησης ολοκληρωθεί.

Η αξιολόγηση της θεσμοθέτησης στο πλαίσιο του GRI, η αξιολόγηση της ιστορίας μέχρι το 2016 και η εξέταση μόνο γεγονότων που έχουν επιρροή στον ιδιωτικό τομέα είναι οι τρεις περιορισμοί αυτής της έρευνας. Η προ-τυποποίηση, η οποία διήρκεσε από το 1962 έως το 1998, η περίοδος τυποποίησης (ιδρυματοποίησης), που διήρκεσε από το 1999 έως το 2016, και η περίοδος μετά την τυποποίηση, που διήρκεσε από το 2016 και μετά, καλύπτονται όλα σε αυτή τη μελέτη. Η φάση πριν από την τυποποίηση της υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας μπορεί να χωριστεί σε τρεις υποπεριόδους: τη βασική περίοδο, η οποία διήρκεσε από το 1962 έως το 1979, τη θεωρητική περίοδο προετοιμασίας, η οποία διήρκεσε από το 1980 έως το 1988 και την περίοδο εμφάνισης, η οποία διήρκεσε από το 1989 έως το 1998. Η ιστορία της ιστορικής εξέλιξης της αναφοράς βιωσιμότητας, η οποία είναι το βασικό αποτέλεσμα της μελέτης, παρουσιάζεται στον Πίνακα 2.1.

Η διαδικασία μετά το 2016 αναμένεται να προχωρήσει με τον ίδιο τρόπο όπως το ταξίδι θεσμοθέτησης του Συμβουλίου Διεθνών Λογιστικών Προτύπων. Με άλλα λόγια, το Global Sustainability Standards Board, το οποίο ξεκίνησε το 2014 ως μέρος του GRI, είναι πιθανό να αναγνωριστεί σύντομα ως ανεξάρτητη διεθνής αρχή.

Περίοδοι	Έτη	Κύριο χαρακτηριστικό	Εκδηλώσεις	Έτος	
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΡΟΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ	Αρχική Περίοδος	Περιλαμβάνει εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης σε περιβαλλοντικά θέματα	Σιωπηλή Άνοιξη 1962	1962	
			Τα οικονομικά του επερχόμενου διαστημόπλοιου Γη	1966	
			Έκθεση για τα όρια της ανάπτυξης	1972	
			Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον	1972	
			Επικρίνοντας την έκθεση για τα όρια της ανάπτυξης	1973	
	Θεωρητική Περίοδος Προετοιμασίας	1980-1988	Διαδραμάτισε ζωτικό ρόλο στην ανάπτυξη θεωρητικών προσεγγίσεων για την εξεύρεση λύσεων για περιβαλλοντικά προβλήματα με την κατασκευή σχέσεων μεταξύ της οικονομίας και της φύσης	Έκθεση παγκόσμιας στρατηγικής διατήρησης	1980
				Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη	1983
				Η κοινή μας έκθεση για το μέλλον	1987
	Ανάδυσης	1989-1998	τα κύρια πλαίσια για την αναφορά των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των δραστηριοτήτων των οργανισμών.	Ατύχημα Έξζον Βαλντέζ	1989
				Αρχές του CERES	1989
				Τμήμα Έργων GRI	1997
				Προσέγγιση TBL	1998
Συντονιστική Επιτροπή GRI				1998	
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ (ΙΑΡΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ)	1999-2016	εκδηλώσεις που επικεντρώνονται άμεσα στην ανάπτυξη (ιδίως επίσημων) θεσμών υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας.	G1	2000	
			Διαμόρφωση του GRI ως ανεξάρτητου οργανισμού	2001	
			G2	2002	
			GRI Τεχνική Συμβουλευτική Επιτροπή	2005	
			G3	2006	
			Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ GRI και ΟΗΕ	2010	
			G4	2013	
			Σύσταση Συμβουλίου Παγκόσμιων Προτύπων Βιωσιμότητας	2014	
			Έναρξη εξετάσεων πιστοποίησης GRI	2015	
			Πρότυπα GRI	2016	

Πίνακας 2.1 Η ιστορική εξέλιξη της αναφοράς βιωσιμότητας: μια περιοδική προσέγγιση, Πηγή: Soner Gokten, etal (2018)

2.2 Ορισμός Αναφορών Αειφορίας (Βιωσιμότητας)

2.2.1 Θεωρία

Ο όρος «βιωσιμότητα» έχει αποκτήσει μεγάλη έλξη τις δύο προηγούμενες δεκαετίες. Η έκθεση Brundtland (1987) ορίζει τη βιωσιμότητα ως «ανάπτυξη που ικανοποιεί τις απαιτήσεις της τρέχουσας γενιάς χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες». Αυτός ο ορισμός είναι ο πιο συχνά αναγνωρισμένος ορισμός της βιωσιμότητας..

Το " Μη λειτουργικό" είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται από τους Szekely και Knirsch (2005) για να περιγράψει την αρχική ιδέα της Έκθεσης Brundtland (1987). Κάποιοι επέκριναν την ίδια την Έκθεση Brundtland λόγω της έμφασης που δίνει στην οικονομική ανάπτυξη ως μέσο για την επίτευξη μακροπρόθεσμης ανάπτυξης (Robinson, 2004).

Ο όρος «αειφορία» έχει οριστεί με πολλούς τρόπους στον επιχειρηματικό κόσμο. Σύμφωνα με το IISD (1992), «υιοθέτηση επιχειρηματικών στρατηγικών και ενεργειών που ικανοποιούν τις απαιτήσεις της επιχείρησης και των ενδιαφερομένων μερών τώρα, διατηρώντας, διατηρώντας και αναπτύσσοντας τους ανθρώπινους και φυσικούς πόρους που θα απαιτηθούν στο μέλλον».

Οι Szekely και Knirsch (2005) περιγράφουν τη βιωσιμότητα των οργανισμών ως «διατήρηση και αυξανόμενη οικονομική ανάπτυξη, αξία για τους μετόχους, κύρος, φήμη εταιρείας, συνδέσεις με πελάτες και ποιότητα αγαθών και υπηρεσιών». Επιπλέον, συνεπάγεται την τήρηση των ηθικών εταιρικών πρακτικών, την παροχή βιώσιμης απασχόλησης, την ανάπτυξη αξίας για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και την κάλυψη των αναγκών των μειονεκτούντων», αυτό που ο Van Marrewijk (2003) αποκαλεί «απόδειξη της ενσωμάτωσης κοινωνικών και περιβαλλοντικών θεμάτων στις εταιρικές λειτουργίες».

Επειδή οι περιβαλλοντικές ανησυχίες έγιναν πιο σημαντικές τις δεκαετίες του 1980 και του 1990, η «περιβαλλοντική αναφορά» έγινε δημοφιλής όρος. Η επακόλουθη συγχώνευση κοινωνικών και περιβαλλοντικών δεδομένων οδήγησε σε «κοινωνική και περιβαλλοντική αναφορά» ή «κοινωνική και περιβαλλοντική λογιστική». Αυτοί οι όροι αντικαταστάθηκαν σταδιακά και ξεκίνησε η εποχή της «αναφοράς εταιρικής (κοινωνικής) ευθύνης», της «αναφοράς εταιρικής υπηκοότητας» και της «βιώσιμης αναφοράς». Παρόλο που η εταιρική (κοινωνική) ευθύνη, η εταιρική υπηκοότητα και η βιωσιμότητα σημαίνουν διαφορετικά πράγματα και έχουν διαφορετικές ιστορίες, δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ τους στον επιχειρηματικό κόσμο, ειδικά στους τίτλους των μη οικονομικών εκθέσεων (Fifka and Drabble, 2012).

Οι τίτλοι των ερευνών εταιρικής αναφοράς της KPMG αντικατοπτρίζουν αυτήν την ορολογική εξέλιξη. Η «International Survey of Environmental Reporting» ήταν ο τίτλος των τριών πρώτων μελετών, που κυκλοφόρησαν το 1993, 1997 και 1999. «Sustainability Reporting» ήταν ο τίτλος της έρευνας του 2002, ενώ «International Survey of Corporate Responsibility Reporting» ο τίτλος των τριών πιο πρόσφατων μελετών (KPMG 2005, 2008, 2011) και Survey of Sustainability Reporting για την μελέτη το 2020.

Όπως σημειώθηκε προηγουμένως, παρά τις πιθανές διαφορές στην ορολογία και τις υποκείμενες αρχές, οι περισσότεροι άνθρωποι θεωρούν πλέον συνώνυμες τις "αναφορές εταιρικής (κοινωνικής) ευθύνης", "αναφορές εταιρικής υπηκοότητας" και "βιώσιμη αναφορά". Υπάρχει συζήτηση σχετικά με το εάν η CSR αναφέρεται απλώς στην εκούσια αποκάλυψη ή περιλαμβάνει επίσης πληροφορίες που δημοσιεύονται ως αποτέλεσμα νομικών υποχρεώσεων (Kolk 2008).

Ως αποτέλεσμα, το CSR παρέμεινε ένας νεφελώδης όρος με πολλαπλές συνδηλώσεις. Ένας ευρύς ορισμός της SR υιοθετείται εδώ για να προσαρμόσει αυτόν τον ποικίλο χαρακτήρα: SR είναι η εθελοντική ή υποχρεωτική πρακτική της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής απόδοσης μιας εταιρείας που μετρείται και γνωστοποιείται δημόσια.

2.3 Ανάλυση διεθνών πλαισίων και κατευθυντήριων γραμμών

2.3.1 Γενικά

Με τόσους πολλούς ορισμούς, είναι σαφές ότι η μέτρηση της απόδοσης βιωσιμότητας μιας εταιρείας είναι κρίσιμης σημασίας (Ozdemir et al., 2011). Οι ενδιαφερόμενοι αναμένουν όλο και περισσότερο μεγαλύτερη διαφάνεια στις περιβαλλοντικές και κοινωνικές δραστηριότητες μιας εταιρείας. Αυτό οδήγησε στη δημιουργία εργαλείων αναφοράς εταιρικής βιωσιμότητας (SRTs), γνωστά επίσης ως εταιρική κοινωνική ευθύνη (CSR), βιώσιμη ανάπτυξη (SD), τριπλό τελικό αποτέλεσμα (TBL), εταιρική βιώσιμη ευθύνη (CSR), μη χρηματοοικονομικά και περιβαλλοντικά, κοινωνικά και εταιρική διακυβέρνηση (ESG) αναφορά.

Οι SRT μετρούν την πρόοδο και αποσαφηνίζουν τη συνέπεια μεταξύ των ενεργειών, των εκροών, των στόχων και των στόχων. Θεωρούνται επίσης ως πολύτιμο εργαλείο για τη σύγκριση της εταιρικής απόδοσης σε διάφορους τομείς (Singh et al., 2009). Μπορεί να χρειαστούν διαφορετικά εταιρικά SRT να χρησιμοποιήσουν και να καταρτίσουν οι επιχειρήσεις για να αποτυπώσουν δράσεις και ενέργειες.

Τα εταιρικά SRT εμπίπτουν σε τέσσερις κατηγορίες: πλαίσια, πρότυπα, αξιολογήσεις και δείκτες. Τα πλαίσια είναι έννοιες, στρατηγικές ή κανόνες που βοηθούν τις εταιρείες να αποκαλύπτουν. Τα πρότυπα λειτουργούν παρόμοια με τα πλαίσια, αλλά είναι πιο επίσημα έγγραφα που εξηγούν τα πρότυπα, τις προδιαγραφές ή τα χαρακτηριστικά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να εγγυηθούν ομοιόμορφες προσπάθειες βιωσιμότητας. Οι δείκτες και οι αξιολογήσεις είναι ανεξάρτητες αξιολογήσεις της απόδοσης ESG μιας εταιρείας. Εξετάζουμε τα βασικά εργαλεία σε κάθε κατηγορία.

2.3.2 Πρότυπα και Πλαίσια δημοσιοποίησης στοιχείων επιχειρηματικής υπευθυνότητας

Αυτή η ενότητα παρέχει μια επισκόπηση των υφιστάμενων πλαισίων αναφοράς για την εταιρική βιωσιμότητα, καθώς και των ισχυόντων προτύπων τους. Οι εκθέσεις βιωσιμότητας ενσωματώνουν κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές επιδόσεις, προσφέροντας μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα των πρακτικών μη χρηματοοικονομικής διαχείρισης των οργανισμών. Καθώς οι εταιρείες δημοσιεύουν περισσότερες εκθέσεις, εθνικοί και διεθνείς οργανισμοί έχουν δημιουργήσει πλαίσια για να τις βοηθήσουν να εκδίδουν πληροφορίες και να προετοιμάζουν εκθέσεις. Τα παγκόσμια πλαίσια αναφοράς έχουν διαμορφώσει την αναφορά βιωσιμότητας για περίπου 25 χρόνια. Πολλοί αναλυτές, επενδυτές και οίκοι αξιολόγησης πιστεύουν ότι η

αποκάλυψη ακριβών δεδομένων ESG και η προώθηση ενός μείγματος βασικών χαρακτηριστικών από πολλά πρότυπα είναι πιο σημαντική από την πλήρη και απόλυτη συμμόρφωση με συγκεκριμένα πρότυπα.

2.3.2.1 Παγκόσμια Πρότυπα Αναφοράς

Αναγράφονται στην συνέχεια τα πλέον αναγνωρισμένα και επικρατέστερα, όσον αναφορά την χρήση τους σε παγκόσμια κλίμακα, πρότυπα δημοσιοποίησης στοιχείων εταιρικής υπευθυνότητας

2.3.2.1.1 Global Reporting Initiative (GRI)

Ο Συνασπισμός για Περιβαλλοντικά Υπεύθυνες Οικονομίες (CERES) ανέπτυξε το GRI το 1997 για να παρέχει ένα παγκόσμιο πρότυπο αναφοράς βιωσιμότητας (GRI, 2021).

Το Global Reporting Initiative (GRI) είναι ένας σημαντικός, ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός βιωσιμότητας που προωθεί την αναφορά βιωσιμότητας για να βοηθήσει τις εταιρείες να γίνουν πιο βιώσιμες και να συμβάλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη αναλαμβάνοντας την ευθύνη για τις επιπτώσεις τους.

Οι κατευθυντήριες γραμμές του GRI βοηθούν εταιρείες και οργανισμούς να αξιολογούν τις καθημερινές τους επιπτώσεις στην οικονομία, το περιβάλλον, την κοινωνία και τη διακυβέρνηση. Πλέον οι πλειοψηφία επιχειρήσεων και οργανισμών σε παγκόσμια κλίμακα έχουν αναφέρει δημόσια τις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές επιπτώσεις τους χρησιμοποιώντας τις Κατευθυντήριες Γραμμές Αναφοράς Αειφορίας GRI.

Η αποκάλυψη πληροφοριών βιωσιμότητας προάγει την υπευθυνότητα, τη διαχείριση κινδύνου και νέες δυνατότητες. Τα Πρότυπα GRI βοηθούν τις επιχειρήσεις, μεγάλες και μικρές, να προστατεύουν το περιβάλλον και την κοινωνία ενώ επεκτείνονται οικονομικά ενισχύοντας τη διακυβέρνηση, τις αλληλεπιδράσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη, τη φήμη και την εμπιστοσύνη. Έτσι, η καλύτερη απασχόληση, η λιγότερη περιβαλλοντική ζημιά, το καθαρό νερό, η λιγότερη παιδική και καταναγκαστική εργασία και η ισότητα των φύλων έχουν τεράστια επίδραση στην κοινωνική ευημερία. Το GRI έχει παγκόσμιες στρατηγικές συνεργασίες με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα του ΟΗΕ και το Παγκόσμιο Σύμφωνο του ΟΗΕ. Η Διεθνής Οικονομική Ένωση, το ISO 26000, η UNCTAD και η Πρωτοβουλία του Καταστατικού Χάρτη της Γης μοιράζονται το πλαίσιο.

Σύμφωνα με το πρότυπο μια αναφορά θα πρέπει να περιλαμβάνει τις ακόλουθες ενότητες: όραμα και στρατηγική, εταιρικό προφίλ, δομή διακυβέρνησης, συστήματα διαχείρισης, δείκτης περιεχομένου GRI και κριτήρια απόδοσης (οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά) (Adams and Narayanan, 2007). Οι απαιτήσεις απόδοσης είναι είτε θεμελιώδεις είτε προαιρετικές. Τα

«βασικά» κριτήρια πιστεύεται ότι είναι σχετικά με τους περισσότερους οργανισμούς, ενώ τα «πρόσθετα» κριτήρια παραπέμπουν σε εξελισσόμενες πρακτικές. Σημαντικές οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις ή κριτήρια που θα επηρέαζαν ουσιαστικά τις αξιολογήσεις και τις επιλογές των ενδιαφερομένων χαρακτηρίζονται ως ουσιαστικότητα στις αρχές του GRI. (2021) Στους κανόνες του G4, τα τρία επίπεδα εφαρμογής, A, B και C, με βάση τις γνωστοποιήσεις μιας εταιρείας και την επαλήθευση από τρίτους, έχουν διαγραφεί.

2.3.2.1.2 Sustainability Accounting Standards Board (SASB)

Για να βοηθήσει τις επιχειρήσεις να βρουν κρίσιμες και εφαρμόσιμες πληροφορίες που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τις επιλογές των επενδυτών, το Συμβούλιο Προτύπων Λογιστικής Αειφορίας (SASB) ιδρύθηκε ως ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός αφιερωμένος μόνο στην ανάπτυξη και τη διάδοση λογιστικών προτύπων βιωσιμότητας. Αυτός ο στόχος επιτεύχθηκε με εκτεταμένη έρευνα και δίκαιη εκπροσώπηση από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Η κύρια εταιρική αναφορά κάνει αναφορά στους δείκτες βασικής απόδοσης με επίκεντρο τη βιωσιμότητα (KPI) που δημιούργησε η SASB για κάθε κλάδο. Η Δήλωση Αρ. 22 του Συμβουλίου Προτύπων Βιώσιμης Λογιστικής (SASB22) στοχεύει να ανταποκριθεί στις προσδοκίες των περισσότερων επενδυτών αναφέροντας περιβαλλοντικές, κοινωνικές και ανησυχίες διακυβέρνησης (ESG) που αναμένεται να έχουν σημαντική οικονομική επίδραση στην επιχείρηση.

2.3.2.1.3 Το Παγκόσμιο Σύμφωνο (UN Global Compact)

Το Παγκόσμιο Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), που δημιουργήθηκε το 2000, υποστηρίζει 10 αρχές σε τομείς όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, η εργασία, το περιβάλλον και η καταπολέμηση της διαφθοράς. Αποτελεί την μεγαλύτερη παγκόσμια πρωτοβουλία εταιρικής βιωσιμότητας, ενθαρρύνοντας τις επιχειρήσεις να ευθυγραμμίσουν τις στρατηγικές και τις δραστηριότητές τους με βάση τις αρχές αυτές. Επιδιώκει την εταιρική συνεργασία για την υιοθέτηση και την υποστήριξη αυτών των ιδανικών στην περιοχή επιρροής τους. Οι εταιρείες από το 2015 ενθαρρύνονται παράλληλα να αναλάβουν δράσεις που προάγουν τους Παγκόσμιους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDG's), όπου εκτενής αναφορά έγινε στο ΚΕΦ 1.

Επιχειρήσεις, εταιρικές οντότητες, κυβερνητικές υπηρεσίες, πανεπιστήμια, ινστιτούτα και ΜΚΟ μπορούν να ενταχθούν στο UNGC. Χρειάζεται όμως να υποβάλλουν μια έκθεση πρόοδου (Communication On Progress (CoP)) κάθε χρόνο, στην οποία θα περιγράφουν λεπτομερώς τον τρόπο με τον οποίο υποστηρίζουν τις 10 Αρχές του UNGC (UN Global Compact , CSR HELLAS).

Οι δέκα (10) αρχές είναι (UNGC, 2022):

Αρχή 1: Οι εταιρείες θα πρέπει να προωθούν και να υποστηρίζουν παγκοσμίως αναγνωρισμένες προστασίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αρχή 2: Βεβαιωθείτε ότι δεν εμπλέκονται σε παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αρχή 3: Οι εταιρείες σέβονται το δικαίωμα της ελεύθερης συνεργασίας και την αποτελεσματική αναγνώριση των δικαιωμάτων συλλογικής διαπραγμάτευσης.

Αρχή 4: Όλα τα είδη καταναγκαστικής εργασίας πρέπει να καταργηθούν.

Αρχή 5: Η αποτελεσματική εξάλειψη της παιδικής εργασίας.

Αρχή 6: Οι διακρίσεις στην εργασία και το επάγγελμα πρέπει να εξαλειφθούν.

Αρχή 7: Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να προωθούν μια συνετή προσέγγιση των περιβαλλοντικών ανησυχιών.

Αρχή 8: Λάβετε μέτρα για να ενθαρρύνετε μεγαλύτερη περιβαλλοντική διαχείριση. Ενθάρρυνση της ανάπτυξης και της διάδοσης φιλικής προς το περιβάλλον τεχνολογίας.

Αρχή 10: Οι εταιρείες θα πρέπει να συνεργάζονται για την καταπολέμηση της διαφθοράς σε όλες τις εκδηλώσεις της, συμπεριλαμβανομένου του εκβιασμού και της δωροδοκίας.

2.3.2.1.4 Task Force για τις οικονομικές γνωστοποιήσεις που σχετίζονται με το κλίμα (TCFD)

Υπάρχει ένα παγκόσμιο πλαίσιο για τις εταιρείες να αναφέρουν πώς η κλιματική αλλαγή μπορεί να επηρεάσει την εταιρεία τους, το οποίο δημιουργήθηκε από το Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Financial Stability Board , FSB), ένας παγκόσμιος οργανισμός που προστατεύει τις χρηματοπιστωτικές αγορές από συστημικές απειλές όπως η κλιματική αλλαγή. Οι κατευθυντήριες γραμμές του TCFD συμβουλεύουν τους παράγοντες της αγοράς για το πώς να αποκαλύπτουν οικονομικές πληροφορίες σχετικά με τους κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα και τις ευκαιρίες για επιχειρηματικές και επενδυτικές επιλογές.

2.3.2.1.5 Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητάς

Στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας Sustainable Greece 2020, το QualityNet Foundation και το Γερμανικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη συνεργάστηκαν για τη δημιουργία του Ελληνικού Κώδικα Βιωσιμότητάς (EKB), του εθνικού προτύπου για την αναφορά μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών στην Ελλάδα. Μέσω ανοιχτής διαβούλευσης, δύο θεσμικές οντότητες, 33 επιχειρηματικοί φορείς, 120 επιχειρήσεις, 17 οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και 44 ομάδες της κοινωνίας των πολιτών ενώθηκαν για να αναπτύξουν το EKB χρησιμοποιώντας δεδομένα από την ελληνική αγορά (ΜΚΟ). Είναι ένας όρος για μια μεθοδική,

συνολική στρατηγική που δίνει έμφαση στην ανοιχτή επικοινωνία και τη σταθερή επαγγελματική αφοσίωση. Πιο συγκεκριμένα, είναι ένα πρακτικό εργαλείο για μη χρηματοοικονομική πληροφόρηση και ένα επίσημο πλαίσιο αναφοράς που, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Οδηγία και την εθνική νομοθεσία, περιγράφει βήματα για την ενσωμάτωση της Βιώσιμης Ανάπτυξης και της Εταιρικής Υπευθυνότητας στις επιχειρηματικές πρακτικές.

Η Ευρωπαϊκή Οδηγία 2014/95/ΕΕ για τις μη οικονομικές καταστάσεις έχει προσαρμοστεί στην ελληνική νομοθεσία με τον Ν. 4403/2016. Οι συστάσεις ISO (ISO 9000, ISO 26000, ISO 14001), EMAS, EFFAS, GRI, UNGC, ΟΟΣΑ για πολυεθνικές εταιρείες κ.λπ. είναι μόνο μερικά από τα παγκόσμια πρότυπα και πλαίσια αναφοράς που έχουν συμπεριληφθεί. Είναι πλήρως συνεπής με τα πρότυπα GRI και τους δείκτες απόδοσης EFFAS και μπορεί να χρησιμοποιηθεί από επιχειρήσεις οποιουδήποτε μεγέθους ή δομής. Οι εταιρείες ενδέχεται να εμπλακούν σε διάφορα στάδια της ανάπτυξης, ανάλογα με την εξέλιξη των εσωτερικών τους διαδικασιών.

Ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης ισχύουν:

- Οι εισηγμένες εταιρείες με περισσότερους από 500 εργαζομένους, οι εισηγμένες εταιρείες με έως 500 εργαζομένους και οι θυγατρικές στην Ελλάδα αλλοδαπών εταιρειών εισηγμένων στο χρηματιστήριο (εξαιρουμένων των εταιρειών των οποίων τα στοιχεία περιλαμβάνονται στην έκθεση της μητρικής εταιρείας) υποχρεούνται να δημοσιεύουν μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες σύμφωνα με τον παρόντα νόμο.
- Ιδιωτικές Εταιρείες:
 - Μεγάλες, με Μ.Ο εργαζομένων 250 και άνω ατόμων και έσοδα 40.000.000 € και άνω
 - Μεσαίες, με Μ.Ο εργαζομένων 50 έως 249 υπαλλήλους και έσοδα 8.000.000 € έως 39.999.999 €
 - Μικρές, 10 έως 49 υπαλλήλους με πωλήσεις μεταξύ 700.000 και 7.999.999 ευρώ.
 - Τραπεζών, Ασφαλιστικών Πρακτορειών και Εταιρείες που εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον όπως ορίζονται από τις εθνικές αρχές

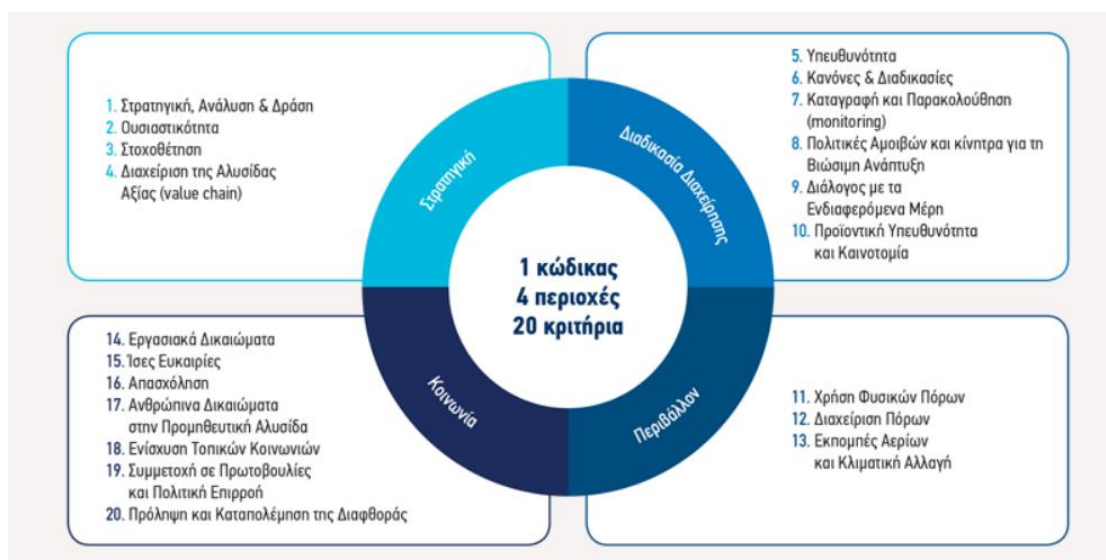
Οι περιβαλλοντικές, κοινωνικές, εργατικές, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η καταπολέμηση της διαφθοράς και οι πολιτικές δωροδοκίας, καθώς και η πολιτική της εταιρείας για το σεβασμό της διαφορετικότητας και της ένταξης, είναι όλα θέματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν στην έκθεση βάσει του ευρωπαϊκού κανονισμού (2014/95/ ΕΕ) (από άποψη ηλικίας, φύλου, φυλής, μορφωτικού επιπέδου).

Ο Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητάς είναι ένας απλός, προσαρμόσιμος και φιλικός προς τον χρήστη οδηγός που βοηθά τις επιχειρήσεις να αντιμετωπίζουν και να ενεργούν για τα ζητήματα βιωσιμότητας σύμφωνα με τις παγκόσμιες βέλτιστες πρακτικές. Πρωταρχικός στόχος του είναι να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα των οργανισμών σε τρεις βασικούς τομείς:

- i. άντληση κεφαλαίων μέσω της απόκτησης ευνοϊκής αξιολόγησης από τη χρηματοπιστωτική αγορά και τα διεθνή επενδυτικά κεφάλαια·
- ii. ενίσχυση της εξαγωγικής δραστηριότητας και της εξωστρέφειας των ελληνικών επιχειρήσεων με την προβολή των αποτελεσμάτων της υιοθέτησης πολιτικών βιώσιμης ανάπτυξης και υπεύθυνης επιχειρηματικότητας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. και
- iii. είσοδος στις διεθνείς αγορές.

Στρατηγικά, η ενσωμάτωσή του στις εταιρικές λειτουργίες στοχεύει στην προώθηση ενός λόγου σε εθνικό επίπεδο και στην ανάπτυξη διαδικασιών και μέσων που θα βοηθήσουν τις εταιρείες στο δρόμο τους προς τη βιώσιμη ανάπτυξη (Sustainable Greece 2020).

Παρακάτω, το Σχεδιάγραμμα 2.3 παρουσιάζει τους τέσσερις πυλώνες του Ελληνικού Κώδικα Αειφορίας: στρατηγική, διαδικασία διαχείρισης, περιβάλλον και κοινωνία, καθώς και τα 20 επιμέρους κριτήρια που σχετίζονται με κάθε πυλώνα. Η Global Reporting Initiative (GRI) και η European Federation of European Analyst Societies παρέχουν τους δείκτες μη χρηματοοικονομικής πληροφόρησης που απαιτούνται για την αξιολόγηση των απαιτήσεων (EFFAS).



Σχεδιάγραμμα 2.3. Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας. Πηγή : QNF, [Ti είναι \(sustainable-greece.com\)](http://Ti.eivai.com), ανακτήθηκε 2 Σεπτεμβρίου 2022.

Η εταιρεία μπορεί να εκπληρώσει κάθε κριτήριο με έναν από τους δύο τρόπους:

α) δείχνοντας ότι ικανοποιεί το εν λόγω κριτήριο (περιγράφοντας τις διοικητικές πρακτικές που εφαρμόζει και παρέχοντας παραδείγματα σχετικών δεδομένων απόδοσης), ή

β) εξηγώντας γιατί δεν ικανοποιεί το εν λόγω κριτήριο και υπόσχεται να εφαρμόσει τις απαραίτητες αλλαγές στο μέλλον.

2.3.2.1.6 AA1000

Το AA1000 (2018, σελ. 8) στοχεύει να «παρουσιάσει στους οργανισμούς ένα παγκοσμίως αναγνωρισμένο, δημοσίως προσβάσιμο σύνολο αρχών για να διαμορφώσει και να οργανώσει τον τρόπο κατανόησης, διαχείρισης, διαχείρισης, εκτέλεσης, αξιολόγησης και κοινοποίησης της ευθύνης τους». Οι επιχειρήσεις, οι κυβερνήσεις και άλλες δημόσιες και ιδιωτικές οντότητες παγκοσμίως εφαρμόζουν τα κριτήρια AA1000 της AccountAbility για να επιδείξουν ηγετική θέση και υψηλή απόδοση λογοδοσίας και βιώσιμης ανάπτυξης. Το AccountAbility έχει διαμορφώσει το παγκόσμιο οικονομικό τοπίο ESG για πάνω από δύο δεκαετίες.

Το Πρότυπο περιλαμβάνει τα ακόλουθα πλαίσια και βασίζεται στις Αρχές "Συμπερίληψη", "Υλικότητα" και "Απόκριση":

1. Δημιουργία, αξιολόγηση και υλοποίηση έργων βιωσιμότητας (AA1000AP, 2018)
2. Εξασκηθείτε στην αποκλειστική συμμετοχή των ενδιαφερομένων (AA1000SES, 2015)
3. Αναφορά βιώσιμης προόδου με αξιοπιστία (AA1000AS v3)

2.3.2.1.7 ISO 26000:2010

Ο Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης (ISO) 26000:2010 είναι μια συλλογή αρχών που εξηγεί πώς οι εταιρείες μπορούν να ενεργούν ηθικά και βιώσιμα. Το πρότυπο ISO 26000 παρέχει το πλαίσιο για την εταιρική κοινωνική ευθύνη, ανεξάρτητα από το μέγεθος, τη φύση ή το εύρος της επιχείρησης.

Δεν επιβάλλει τίποτα όπως κάνουν τα άλλα πρότυπα ISO, αλλά παρέχει καθοδήγηση για το πώς μια επιχείρηση μπορεί να βελτιώσει την επικοινωνία και την αξιοπιστία της με το προσωπικό της και το κοινό. Επιδιώκεται η βέλτιστη διαχείριση προκειμένου να αναπτυχθεί ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο που να λαμβάνει υπόψη μια ποικιλία παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραγόντων.

Το ISO 26000 σχεδιάστηκε για να είναι προσαρμόσιμο σε επιχειρήσεις όλων των σχημάτων και μεγεθών, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, καθώς και σε όλους τους τομείς και τις

βιομηχανίες. Ο πρωταρχικός στόχος του προτύπου είναι να βοηθήσει τους οργανισμούς να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν ένα πλήρες σύστημα διαχείρισης ΕΚΕ διασφαλίζοντας ότι κάνουν τα ακόλουθα.

1. Γνωρίζει τις βασικές ιδέες της CSR.
2. Είναι εξοικειωμένος με τις τυπικές πρακτικές του χώρου
3. Λαμβάνει υπόψη τις πιθανές κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές επιπτώσεις του και λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα για τον μετριασμό τυχόν αρνητικών αποτελεσμάτων.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι εργασιακές πρακτικές, το περιβάλλον, οι δίκαιες διαδικασίες λειτουργίας, οι ανησυχίες των καταναλωτών, η δέσμευση της κοινότητας και η ανάπτυξη είναι οι επτά θεμελιώδεις τομείς κοινωνικής ευθύνης στους οποίους εστιάζει το ISO 26000 στο πλαίσιο της κατανόησης, της αξιολόγησης, της παρακολούθησης και της διαχείρισης της Στρατηγικής CSR.

Για καθέναν από τους επτά κύριους τομείς, εξετάζουμε τις υποκείμενες έννοιες πρόληψης και διαχείρισης κινδύνου και παρέχουμε τη βάση για τη δημιουργία ενός συστήματος ελέγχου σε επίπεδο επιχείρησης για την παρακολούθηση της απόδοσης. Επιπλέον, το πρότυπο ενθαρρύνει και αντιμετωπίζει ανησυχίες σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη που δεν αντιμετωπίζονται από τους ισχύοντες νόμους. Για να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά οποιοδήποτε από αυτά τα προβλήματα, το πρώτο βήμα είναι να προσδιορίσετε ποιοι είναι οι ενδιαφερόμενοι φορείς του οργανισμού και να αρχίσετε να μιλάτε μαζί τους.

2.3.2.2 Άλλα Πρότυπα Αναφοράς

Αναγράφονται στην συνέχεια τα πλέον αναγνωρισμένα και επικρατέστερα, όσον αναφορά την χρήση τους σε παγκόσμια κλίμακα, πρότυπα δημοσιοποίησης στοιχείων εταιρικής υπευθυνότητας

2.3.2.2.1 Έργο αποκάλυψης άνθρακα (CDP)

Το CDP είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που διατηρεί μία από τις μεγαλύτερες βάσεις δεδομένων στον κόσμο για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, την κατανάλωση νερού και τις πολιτικές για την κλιματική αλλαγή. Οι αξιολογήσεις αποκάλυψης άνθρακα αναλύουν τις εταιρείες αποκλειστικά με βάση την ποιότητα και την πληρότητα των γνωστοποιήσεών τους (η CDP πιστεύει ότι αυτές οι βαθμολογίες δεν είναι προγνωστικές για την απόδοση της επιχείρησης, καθώς δεν κρίνει τη δραστηριότητα μιας εταιρείας για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής) (CDP, 2022). Οι παράγοντες που εξετάζονται περιλαμβάνουν κινδύνους και ευκαιρίες για την κλιματική αλλαγή που σχετίζονται με τις εταιρείες και εξαιρετικές μεθόδους διαχείρισης εταιρικών δεδομένων για την κατανόηση των εκπομπών αερίων του

θερμοκηπίου. Οι βαθμολογίες αποκάλυψης άνθρακα κωδικοποιούνται σε μια κλίμακα 100 σημείων (CDP, 2022).

2.3.2.2.2 SA8000

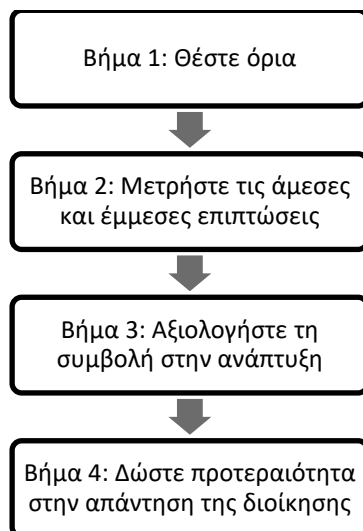
Το SA8000 στοχεύει να προσφέρει ένα πρότυπο που βασίζεται στη διεθνή νομοθεσία για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την εργατική νομοθεσία, έτσι ώστε οι εργαζόμενοι να προστατεύονται και να ενδυναμώνονται.

Σύμβαση 1 της ΔΟΕ (Ώρες εργασίας), Σύμβαση 29 της ΔΟΕ (Καταναγκαστική εργασία), Σύμβαση 87 της ΔΟΕ (Ελευθερία του Συνεταιρίζεσθε), Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, κ.λπ. (SA8000, 2014). Δεδομένων αυτών των προτύπων, δεν είναι σαφές ποιο θα επικρατούσε εάν μια εταιρεία τα αγκάλιαζε όλα. Η κατευθυντήρια γραμμή SA8000 αναφέρει ότι μια εταιρεία πρέπει να συμμορφώνεται με το εθνικό πλαίσιο και όλους τους σχετικούς νόμους, τα υπάρχοντα πρότυπα και άλλες υποχρεώσεις στις οποίες προσυπογράφει (SA8000). Όταν οι σχετικοί νόμοι, τα βιομηχανικά πρότυπα και άλλοι κανονισμοί στους οποίους έχει εγγραφεί η επιχείρηση και αυτό το πρότυπο αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα, ισχύει η φιλική προς τους εργαζόμενους διάταξη (SA8000, 2014). Το SA8000 καλύπτει την παιδική εργασία, την καταναγκαστική και καταναγκαστική εργασία, την υγεία και την ασφάλεια, την ελευθερία του συνεταιρίζεσθε και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, τις διακρίσεις, τις πειθαρχικές μεθόδους, τις ώρες εργασίας, τις αμοιβές και τα συστήματα διαχείρισης.

2.3.2.2.3 Παγκόσμιο Επιχειρηματικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (WBCSD)

Το Παγκόσμιο Επιχειρηματικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (WBCSD) αποτελείται από κορυφαίες παγκόσμιες εταιρείες από πολλούς κλάδους. Ενσωμάτωση της βιωσιμότητας στη στρατηγική και τις λειτουργίες της εταιρείας χρησιμοποιώντας εργαλεία WBCSD όπως το Πρωτόκολλο GHG, το Sustainable Forest Finance Toolkit και το WBCSD Measuring Impact Framework. Το WBCSD Measuring Impact Framework ξεκίνησε το 2006 ως συνέπεια των εταιρειών-μελών της WBCSD που ζητούσαν ένα πλαίσιο μέτρησης που θα μπορούσε να τις βοηθήσει να αξιολογήσουν τον αντίκτυπο σε οποιοδήποτε σημείο του κύκλου ζωής μιας επιχείρησης, σε αντίθεση με τις τυπικές Εκτιμήσεις Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (EIA) (WBCSD and IFC, (2008)). Το αποτέλεσμα είναι ένα σύστημα που αναλύει τις λειτουργίες μιας εταιρείας σε τέσσερις τομείς: διακυβέρνηση και βιωσιμότητα, περιουσιακά στοιχεία, άτομα και

χρηματοοικονομικές ροές. Το παρακάτω Σχεδιάγραμμα 2.4 δείχνει την τεχνική τεσσάρων βημάτων αυτού του πλαισίου.



Σχεδιάγραμμα 2.4. Πλαίσιο επιπτώσεων μέτρησης WBCSD. Πηγή: WBCSD και IFC, (2008)

2.3.2.2.4 Πρωτόκολλο για τα αέρια θερμοκηπίου (Πρωτόκολλο GHG)

Το Παγκόσμιο Επιχειρηματικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (WBCSD) και το Παγκόσμιο Ινστιτούτο Πόρων (WRI) ανέπτυξαν το Πρωτόκολλο GHG για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Το Πρότυπο Εταιρικής Λογιστικής και Αναφοράς Πρωτοκόλλου GHG (WBCSD και WRI, 2004) βοηθά τις εταιρείες να υπολογίζουν και να αναφέρουν τις εκπομπές τους. Αυτά τα βήματα περιλαμβάνουν τον καθορισμό εταιρικών στόχων και αποθέματος, την απόφαση εάν πρέπει να υιοθετηθεί μια προσέγγιση μετοχικού κεφαλαίου ή ελέγχου, τον καθορισμό επιχειρησιακών ορίων, την κατανόηση του εύρους 1, 2 και 3 εκπομπών, παρακολούθηση εκπομπών με την πάροδο του χρόνου, διαχείριση της ποιότητας του αποθέματος, λογιστική για μειώσεις GHG, επαλήθευση Εκπομπές GHG και καθορισμός στόχων GHG.

2.3.2.2.5 EMAS

Οι οργανισμοί στην Ευρωπαϊκή Ένωση μπορούν να χρησιμοποιήσουν το Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου (EMAS) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για να μετρήσουν, να αναφέρουν και να βελτιώσουν τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις. Το EMAS είναι διαθέσιμο σε κάθε επιχείρηση που θέλει να κάνει περισσότερα για το περιβάλλον. Είναι σχετικό σε όλους τους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας και της βιομηχανίας υπηρεσιών.

Το EMAS βοηθά τις επιχειρήσεις να βελτιώσουν τη διαχείριση των πόρων τους, να μειώσουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις τους και να ανταποκριθούν στις κανονιστικές απαιτήσεις. Είναι χρήσιμο για μεγάλες και μικρές επιχειρήσεις, δημόσιες και ιδιωτικές, με πολλά χρήματα και πολλούς ειδικούς περιβαλλοντικής διαχείρισης στο προσωπικό, και με λίγους από τους δύο.

Τα κύρια πλεονεκτήματα είναι:

- i. Βελτιωμένη περιβαλλοντική και οικονομική απόδοση μέσα από ένα συστηματικό πλαίσιο
- ii. Βελτιωμένη διαχείριση κινδύνων και ευκαιριών
- iii. Αυξημένη αξιοπιστία, διαφάνεια και φήμη
- iv. Βελτιωμένη ενδυνάμωση και κίνητρο των εργαζομένων

Οργανισμοί που έχουν προηγουμένως επιτύχει πιστοποίηση ISO 14001 μπορούν να ανεβάσουν την περιβαλλοντική τους διαχείριση στο επόμενο επίπεδο υιοθετώντας το EMAS.

2.3.3 Βαθμολογίες και δείκτες

Αρκετές τεχνικές βαθμολόγησης, όπως ο δείκτης KLD, SAM, FTSE4Good και ο δείκτης ESG του MSCI, αξιολογούν την απόδοση ESG των επιχειρήσεων. Μόνο μερικά από αυτά τα συστήματα αναφοράς δημοσιεύουν τα κριτήρια και τη μεθοδολογία ESG. Αυτή η ενότητα συνοψίζει κάποια από αυτά τα κύρια εργαλεία και τους κύριους τομείς τους.

2.3.3.1 KLD

Η KLD αξιολογεί την απόδοση ESG μιας εταιρείας. Η κατάταξή του βασίζεται σε μια δυαδική κλίμακα όπου το "1" προσδιορίζει ένα πρόβλημα και το "0" όχι. Η ανεξάρτητη ερευνητική ομάδα του KLD ειδικεύεται στο περιβάλλον, τις σχέσεις με την κοινότητα, τα προγράμματα και την ποικιλομορφία των εργαζομένων, την ασφάλεια και την προσβασιμότητα των προϊόντων, τις εργασιακές σχέσεις, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη διακυβέρνηση. Υπάρχουν δύο βασικά είδη κριτηρίων που διερευνώνται: τα δυνατά σημεία και οι ανησυχίες. Για την καλύτερη βαθμολόγηση κατά KLD βασικός στόχος είναι η μείωση των ανησυχιών από τα δυνατά σημεία κατά Hillman and Keim, (2001).

2.3.3.2 SAM

Η αξιολόγηση SAM Corporate Sustainability Assessment (CSA) της S&P Global ουσιαστικά επιτρέπει την σύγκριση της απόδοσης της εταιρείας σε ένα ευρύ φάσμα οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών κριτηρίων που σχετίζονται με τον αυξανόμενο αριθμό επενδυτών που επικεντρώνονται στη βιωσιμότητα και οικονομικά σχετίζονται με την εταιρική

επιτυχία .Επιτρέπει την χρήση της μεθοδολογίας και τη βάση δεδομένων του Dow Jones Sustainability Indices (DJSIknowledge,) για εσωτερική και εξωτερική επικοινωνία.

Η SAM στέλνει ερωτήσεις (SAM Corporate Sustainability Assessment) στους CEO, στις σχέσεις με τους επενδυτές, στα τμήματα βιωσιμότητας και στις δημόσιες υποθέσεις. Οι βαθμολογίες που λαμβάνονται από αυτές τις έρευνες είναι σταθμισμένες και αποτελούν τη βάση για τον Δείκτη Αειφορίας Dow Jones (DJSI), έναν από τους βασικούς παγκόσμιους δείκτες που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση των επιχειρήσεων με γνώμονα τη βιωσιμότητα. (UNEP, 2011). Το UNEP επανέλαβε τη συνεργασία του με τον ΠΟΥ για την προώθηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τις επιπτώσεις της καπνοβιομηχανίας στην κλιματική αλλαγή, την απώλεια βιοποικιλότητας και τη ρύπανση και τα απόβλητα. Η ανανεωμένη συνεργασία εντάσσεται στο θέμα της Παγκόσμιας Ημέρας κατά του Καπνίσματος (WNTD (2022)).

2.3.3.3 Δείκτης βιωσιμότητας Dow Jones (DJSI)

Το DJSI είναι ένα παγκόσμιο σημείο αναφοράς βιωσιμότητας που αναπτύχθηκε το 1999. Πρώτον, οι 2500 κορυφαίες εταιρείες βάσει προσαρμοσμένης κεφαλαιοποίησης αγοράς σε όλους τους κλάδους/τομείς καλούνται να συμμετάσχουν στην αξιολόγηση εταιρικής βιωσιμότητας της SAM. Η κατασκευή DJSI εξαιρεί τις εταιρείες. Η DJSI παρακολουθεί συνεχώς την απόδοση των μετοχών των μεγαλύτερων κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών επιχειρήσεων στον κόσμο.

2.3.3.4 MSCI ESG

Η MSCI βοηθά περισσότερα από 5000 συνταξιοδοτικά ταμεία και hedge funds να λαμβάνουν επενδυτικές αποφάσεις. Το MSCI αξιολογεί κάθε κριτήριο (περιβαλλοντικό, κοινωνικό και διακυβέρνηση). Αυτές οι αξιολογήσεις συγκεντρώνονται για να δημιουργήσουν μια σύνθετη βαθμολογία ESG, η οποία συνδέεται με μια κλίμακα επιστολών, παρόμοια με την πιστωτική αναφορά, όπου το AAA υποδεικνύει τη μεγαλύτερη απόδοση βιωσιμότητας και το C αντιπροσωπεύει τη χαμηλότερη (MSCI, 2022).

2.3.3.5 SUSTAINANALYTICS

Εκατοντάδες από τους μεγαλύτερους επενδυτές στον κόσμο χρησιμοποιούν κριτήρια ESG στις επενδυτικές τους διαδικασίες και οι αξιολογήσεις ESG της Sustainalytics καλύπτουν περίπου 11.000 εταιρείες που εξετάζουν. Πριν από την κυκλοφορία της τελικής έκδοσης της αναφοράς αξιολόγησης ESG Sustainalytics, παρέχεται στις εταιρείες ένα προσχέδιο και δίνεται η ευκαιρία να εξετάσουν και να σχολιάσουν την αναφορά.

2.3.3.6 ECOVADIS

Το EcoVadis, το οποίο λειτουργεί από το 2007, είναι μια πλατφόρμα αξιολόγησης των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και πρακτικών διακυβέρνησης (ESG) των προμηθευτών. Το EcoVadis παρέχει επιλογές στις επιχειρήσεις να συγκρίνουν τις περιβαλλοντικές, κοινωνικές και διακυβέρνησης (ESG) επιδόσεις τους με αυτές παρόμοιων επιχειρήσεων και γεωγραφικών περιοχών.

Προκειμένου να προσδιοριστεί η κατάταξη μιας εταιρείας στα προβλήματα ESG, η εταιρεία πρέπει να παράσχει υποστηρικτικά έγγραφα και να συμπληρώσει μια εξειδικευμένη έρευνα. Με βάση τα ευρήματα της αξιολόγησης και τον κλάδο της εταιρείας, η EcoVadis προτείνει στη συνέχεια μια πορεία δράσης. Τα σχόλια της εταιρείας, του προμηθευτή και των ενδιαφερομένων χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία της τελικής βαθμολογίας. Τέλος, τα ευρήματα της έρευνας παρουσιάζονται με τη μορφή μιας κάρτας βαθμολογίας EcoVadis, η οποία συνοδεύεται από αξιολόγηση CSR.

2.3.3.7 FTSE4Good

Το κριτήριο ένταξης FTSE4Good σχεδιάστηκε με τον ίδιο στόχο με τα άλλα εργαλεία: να βοηθήσει τους επενδυτές να βρουν και να επενδύσουν σε εταιρείες που εφαρμόζουν κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές. Για να συμπεριληφθούν στη σειρά FTSE4Good Index, οι εταιρείες πρέπει να υπερβούν βασικά κριτήρια σε πέντε βασικούς τομείς: περιβαλλοντική βιωσιμότητα, παγκόσμια ανθρώπινα δικαιώματα, ισχυρά εργασιακά πρότυπα αλυσίδας εφοδιασμού, πρόληψη δωροδοκίας και μετριασμός της κλιματικής αλλαγής. Συνεργάζεται με ειδικούς του EIRIS και άλλους διεθνείς συνεργάτες για τη διερεύνηση της απόδοσης της εταιρείας ESG. Μεταξύ των ερευνητικών μεθόδων που χρησιμοποιούνται είναι οι ετήσιες εκθέσεις, οι ιστότοποι, τα γραπτά ερωτηματολόγια και οι πληροφορίες προσβάσιμες στο κοινό (FTSE, 2022).

2.3.3.8 Trucost

Η Trucost παράγει περιβαλλοντικά προφίλ για 464 βιομηχανικούς τομείς παγκοσμίως και παρακολουθεί 100 περιβαλλοντικές συνέπειες (Trucost, 2020). Η διαδικασία αξιολόγησης έχει τέσσερις βασικές φάσεις. Πρώτον, τμηματοποιεί τις λειτουργίες μιας εταιρείας και κατανέμει τα έσοδα και τα έξοδα σε καθεμία. Δεύτερον, δημιουργεί ένα περιβαλλοντικό προφίλ που δείχνει τις άμεσες επιπτώσεις της εταιρείας και τις επιπτώσεις της αλυσίδας εφοδιασμού. Η τρίτη φάση περιλαμβάνει την προσθήκη υλικού προσβάσιμου από το κοινό, όπως ετήσιων εκθέσεων και

ιστοσελίδων στο προφίλ. Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης, οι εταιρείες μπορούν να ελέγξουν τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά τους. Τέλος, η Trucost δημιουργεί μια αναφορά για τις περιβαλλοντικές συνέπειες μιας εταιρείας και προτείνει τομείς για βελτίωση (Trucost, 2020). Ο ιστότοπος της Trucost δεν αποκαλύπτει πολλά σχετικά με αυτά τα περιβαλλοντικά προφίλ, αν και οι Marquis και Toffel (2012) σημειώνουν ότι η εταιρεία έχει καθιερώσει έναν απόλυτο λόγο γνωστοποίησης και έναν σταθμισμένο λόγο γνωστοποίησης.

- ADR Απόλυτη αναλογία γνωστοποίησης είναι το ποσοστό των σχετικών περιβαλλοντικών δεικτών για τους οποίους μια εταιρεία αποκαλύπτει ποσοτικά δεδομένα. Αυτό περιλαμβάνει (α) τη συλλογή δεικτών που σχετίζονται με μια εταιρεία (ο παρονομαστής) και (β) το υποσύνολο των δεικτών που γνωστοποιούνται δημόσια (ετήσιες εκθέσεις, ρυθμιστικές καταθέσεις και εταιρικοί ιστότοποι).
- WDR Ο σταθμισμένος λόγος γνωστοποίησης ενσωματώνει την περιβαλλοντική επίδραση κάθε περιβαλλοντικού δείκτη. Εάν η Εταιρεία Α αποκαλύψει μόνο τους 10 λιγότερο επιζήμιους δείκτες από τους 20 και η εταιρεία Β δημοσιεύσει μόνο τους δέκα πιο επιζήμιους, θα είχε την ίδια απόλυτη αναλογία γνωστοποίησης αλλά δραστικά διαφορετικούς σταθμισμένους δείκτες γνωστοποίησης, καθώς η Εταιρεία Α κρύβει πιο ζωτικής σημασίας πληροφορίες. Ο σταθμισμένος λόγος γνωστοποίησης δείχνει πόσες βασικές πληροφορίες αποκαλύφθηκαν.

Οι τρέχουσες εταιρικές εκθέσεις υπευθυνότητας (SRT) στερούνται συνέπειας στα κριτήρια και τη μεθοδολογία. Αυτό περιπλέκει τη σύγκριση και την αξιολόγηση της απόδοσης της εταιρικής βιωσιμότητας. Οι Escrig-Olmedo et al. (2010), που μελέτησαν αξιολογήσεις και μετρήσεις βιωσιμότητας, συμφωνούν. Ορισμένες μέθοδοι επικεντρώνονται σε προηγούμενες ή παρούσες μετρήσιμες επιδόσεις, ενώ άλλες τονίζουν πώς οι τρέχουσες πρακτικές διαχείρισης μπορεί να προάγουν τη μελλοντική απόδοση (Delmas and Blass, 2010). Σημειώνουν επίσης μια αντιστάθμιση μεταξύ αυτού που μπορεί να παρακολουθηθεί και αυτού που πρέπει να μετρηθεί, τονίζοντας τη διαθεσιμότητα δεδομένων.

Αρκετές δημοσιεύσεις (Walker and Wan, 2011; Roberts and Koeplin, 2007; Ramus and Montiel, 2005) τονίζουν το ζήτημα του «greenwashing», μιας στρατηγικής που υιοθετούν οι εταιρείες όταν επικοινωνούν με τους ενδιαφερόμενους σχετικά με περιβαλλοντικά κριτήρια χωρίς να αντιμετωπίζουν πραγματικά τα κριτήρια (Walker and Wan, 2011). Οι μη τεκμηριωμένες περιβαλλοντικές και κοινωνικές αποκαλύψεις μπορεί να αφορούν περισσότερο

τη διαχείριση των δημοσίων σχέσεων παρά την επίλυση επιχειρηματικών καθηκόντων (O'Donovan, 2002).

2.3.3.9 Value Reporting Foundation (VRF)

Στη σύνοδο κορυφής για το κλίμα COP26 στις 3 Νοεμβρίου 2021, οι διαχειριστές του Ιδρύματος IFRS ανακοίνωσαν την ενοποίηση του Ιδρύματος Αναφοράς Αξίας (VRF) και του Συμβουλίου Προτύπων Γνωστοποίησης Κλιμάτων (CDSB) στο Ίδρυμα. Οι ενοποιήσεις θα πρέπει να ολοκληρωθούν το 2022. Το Value Reporting Foundation, μια παγκόσμια φιλανθρωπική οργάνωση, παρέχει μια πλήρη σειρά υλικών για να βοηθήσει τις εταιρείες και τους επενδυτές να κατανοήσουν την αξία της επιχείρησης—πώς παράγεται, διατηρείται ή υποβαθμίζεται με την πάροδο του χρόνου. Οι Αρχές Ολοκληρωμένης Σκέψης, το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο Αναφοράς και τα Πρότυπα SASB μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνα τους ή μαζί, ανάλογα με τις απαιτήσεις της εταιρείας. Αυτά τα εργαλεία, που χρησιμοποιούνται σε περισσότερες από 70 χώρες, βοηθούν στο σχεδιασμό, τη διαχείριση και την επικοινωνία στρατηγικής που παράγει μακροπρόθεσμη αξία και βελτιώνει την απόδοση στον 21ο αιώνα.

2.3.4 Οφέλη από την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας για τις εταιρείες

Η φήμη και η εικόνα είναι τα κύρια πλεονεκτήματα του SR. Η λεγόμενη «κοινωνική ευθύνη» ή «SR» είναι ένας δείκτης της προθυμίας μιας εταιρείας να παρέχει πληροφορίες σχετικά με τα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά. Αυτό δείχνει ότι ο οργανισμός θέλει να είναι ανοιχτός και ειλικρινής σχετικά με τις λειτουργίες και τα αγαθά του. Ως αποτέλεσμα, δημιουργεί πολλή καλή θέληση. Όταν πρόκειται για την απόκτηση της «άδειας λειτουργίας», η οποία δεν είναι μια διοικητική άδεια, αλλά μάλλον μια κοινωνική άδεια που βασίζεται στην έγκριση της εταιρείας από τα ενδιαφερόμενα μέρη της, γίνεται όλο και πιο σημαντική (Schaltegger and Burritt (2010)). Ως συνέπεια αυτής της απαίτησης, οι επιχειρήσεις καλούνται να εξηγήσουν τις επιχειρηματικές τους πρακτικές και τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις που έχουν στην κοινωνία και το περιβάλλον.

Παρά το γεγονός ότι, όπως ειπώθηκε προηγουμένως, μερικοί άνθρωποι βλέπουν το SR ως τίποτα περισσότερο από μια προσπάθεια μάρκετινγκ, είναι λογικό να πούμε ότι η απόκρυψη οποιασδήποτε πληροφορίας θα αντιμετωπιστεί με ακόμη μεγαλύτερη δυσπιστία. Θα θεωρηθεί είτε ως έλλειψη γνώσης είτε ως προσπάθεια να κρατηθούν άσχημα νέα από το κοινό. Εκτός από τη βοήθεια με τις πωλήσεις και το μάρκετινγκ, η κατοχή μιας επαγγελματικής άδειας και ενός καλού ονόματος είναι πολύ σημαντική. Επιπλέον, είναι απαραίτητα για τη διατήρηση και την πρόσληψη κορυφαίων ταλέντων και τη διασφάλιση της ευτυχίας τους στο χώρο εργασίας.

Ειδικά σε έναν κόσμο όπου η «μάχη για ταλέντο» γίνεται πιο σκληρή, αυτό το πλεονέκτημα δεν πρέπει να αγνοηθεί. Δεδομένου ότι ως αποτέλεσμα, ενδέχεται να μην απαιτούνται αυστηρότεροι κυβερνητικοί κανονισμοί εάν οι πληροφορίες κοινοποιηθούν οικειοθελώς, καθώς οι υπεύθυνοι λήψης πολιτικών αποφάσεων μπορεί να μην θεωρούν απαραίτητο να καταστεί υποχρεωτική η αναφορά στην αρχή. Τέλος, η SR επιτρέπει στους οργανισμούς να εξετάσουν τις λειτουργίες και τα αγαθά τους από μια διαφορετική οπτική γωνία.

Αυτό επιτρέπει τον εντοπισμό πιθανών κινδύνων, καθώς και περιοχών όπου μπορεί να πραγματοποιηθούν εξοικονομήσεις. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι με τους οποίους μια εταιρεία μπορεί να συνειδητοποιήσει ότι η εφοδιαστική της αλυσίδα και η ικανότητά της να λειτουργήσει κινδυνεύουν λόγω της εξάρτησής της από ορυκτά καύσιμα ή ορυκτά που προέρχονται από ασταθείς περιοχές. Μακροπρόθεσμα, αυτό μπορεί να είναι ένα κίνητρο για να αναζητήσετε εναλλακτικές λύσεις που είναι πιο φιλικές προς το περιβάλλον ή μπορούν να αγοραστούν χωρίς προβλήματα. Η αποτελεσματικότητα στο χώρο εργασίας είναι ένα άλλο παράδειγμα. Σύμφωνα με τον SR, οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να αναλύουν την παραγωγή αποβλήτων και την ποσότητα γλυκού νερού που χρησιμοποιούν. Ελπίζεται ότι αυτή η προσπάθεια θα οδηγήσει σε μείωση του κόστους κατασκευής χρησιμοποιώντας λιγότερους πόρους και σχεδιάζοντας τις διαδικασίες παραγωγής πιο αποτελεσματικά (Aras and Cowther 2009). Η υγεία των εργαζομένων και των πελατών μπορεί επίσης να βελτιωθεί μέσω της χρήσης φιλικών προς το περιβάλλον διαδικασιών παραγωγής και αγαθών, η οποία είναι μια κατάσταση κερδοφόρα για όλους.

2.3.4.1 Οφέλη της αναφοράς για την κοινωνία

Η πρόσβαση στη γνώση που θα ήταν αδύνατο να αποκτηθεί χωρίς CSR είναι το σημαντικότερο όφελος για την κοινωνία. Γνωρίζουμε εμπειρικά, υπάρχει πάντα η πιθανότητα κάποιο από αυτό το υλικό να μην είναι απολύτως ακριβές ή να έχει επιλεγεί σκόπιμα υπέρ των εταιρικών συμφερόντων. Ευτυχώς, η εξωτερική επαλήθευση και η χρήση προτύπων μειώνουν σημαντικά αυτόν τον κίνδυνο. Επιπλέον, οι εταιρείες εκτίθενται σε σημαντικό κίνδυνο εάν αποτύχουν να αναφέρουν τη βιωσιμότητά τους.

Πρέπει να έχουν συνεχώς υπόψη τους ότι οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και τα μέσα ενημέρωσης μπορεί να διεξάγουν τις δικές τους έρευνες για οποιοδήποτε υλικό φαίνεται να είναι ασυνήθιστο. Εκτός από αυτό, η αξιοπιστία είναι σπάνια ένα ζήτημα. Ωστόσο, η συνήθεια της απλής παρουσίασης ποιοτικών πληροφοριών, ιδιαίτερα όταν δεν χρησιμοποιούνται πρότυπα, εξακολουθεί να είναι πολύ ασυνήθιστη στην CSR.

Ως επί το πλείστον, είναι απλώς μια «ιστορία» ορισμένων συγκεκριμένων πράξεων που δεν μπορούν να μετρηθούν. Για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) που δεν διαθέτουν τα μέσα ή την τεχνογνωσία για να παρέχουν πιο ολοκληρωμένα δεδομένα, ακόμη και η ποιοτική υποβολή εκθέσεων μπορεί να είναι ένα πρώτο βήμα προς μεγαλύτερη διαφάνεια. Ο αντίκτυπος μιας εταιρείας στο περιβάλλον μπορεί να δει το κοινό σε κάθε περίπτωση. Είναι δυνατό για τους ενδιαφερόμενους να συγκρίνουν τις οικονομικές, κοινωνικές και οικολογικές επιδόσεις τους όταν μετρήσιμες πληροφορίες δημοσιοποιούνται από μια εταιρεία και τους ανταγωνιστές της. Περισσότεροι καταναλωτές και υποψήφιοι εργαζόμενοι μπορεί να προσελκύονται από οργανισμούς που έχουν καλύτερες επιδόσεις. Επειδή είναι ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον, αυτά τα συστήματα ασκούν πίεση στις επιχειρήσεις να αποκαλύπτουν και να βελτιώνονται. Τα ενδιαφερόμενα μέρη σε μια εταιρεία πρόκειται να κερδίσουν οικονομικά, κοινωνικά ή περιβαλλοντικά εάν επιδιώκονται βελτιώσεις.

Είναι δυνατό να ισχυριστεί κανείς ότι οι καταναλωτές και τα άτομα που αναζητούν εργασία δεν χρησιμοποιούν την αναφορά βιωσιμότητας μιας εταιρείας για να λάβουν αποφάσεις αγοράς. Ωστόσο, το γεγονός ότι είναι δυνατό να γίνει κάτι τέτοιο θα πρέπει να θεωρείται όφελος για την κοινωνία, δεδομένου ότι ένα ευρύτερο φάσμα γνώσεων μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε πολλούς τύπους διαδικασιών λήψης αποφάσεων. Επιπλέον, οι επενδυτές και οι μέτοχοι ζητούν ολοένα και περισσότερο πληροφορίες για τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιδόσεις, καθώς έχουν συνειδητοποιήσει ότι οι οργανισμοί που παραβλέπουν αυτά τα στοιχεία διακινδυνεύουν την οικονομική τους επιτυχία λόγω κινδύνων για τη φήμη τους. Εκτός από τους επενδυτές, πολλοί άνθρωποι πιστεύουν ότι οι αναφορές βιωσιμότητας ελέγχονται αποκλειστικά από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και δημοσιογράφους, ωστόσο υπάρχουν λίγα στοιχεία για να υποστηρίξουν αυτόν τον ισχυρισμό.

Ωστόσο, εάν ενδιαφερόντουσαν μόνο ακτιβιστές και δημοσιογράφοι, το CSR θα εξακολουθούσε να είναι πολύτιμο για την κοινωνία στο σύνολό του, καθώς χρησιμεύουν ως καταλύτες και αποστακτήρες για τη διάδοση σημαντικών πληροφοριών που κέρδισαν από το CSR. Για να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να θεωρούν υπεύθυνες τις εταιρείες, χρειάζονται πρόσβαση σε αυτού του είδους τις πληροφορίες. Ο όρος «λογοδοσία» αναφέρεται στην ανάγκη των επιχειρήσεων να οικειοποιηθούν τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνέπειες των δραστηριοτήτων τους. Η λογοδοσία είναι αδύνατη χωρίς ακριβή τήρηση αρχείων και αναφορά. Οι εταιρείες επωφελούνται από την κοινωνία με πολλούς τρόπους, όπως η χρήση δημόσιων υποδομών και η απασχόληση μορφωμένων εργαζομένων, και ως εκ τούτου, θα πρέπει

να θεωρούνται υπεύθυνες έναντι της κοινωνίας με κάποιο τρόπο, σύμφωνα με ηθικά και κυβερνητικά πρότυπα. Όσον αφορά την αναφορά κοινωνικής ευθύνης, υπάρχει μεγάλη εταιρική και κοινωνική πίεση στις εταιρείες να το κάνουν.

2.3.4.2 Δυσκολίες

Οι ψυχολογικοί, τεχνολογικοί και οικονομικοί περιορισμοί συνήθως εμποδίζουν την αποκάλυψη των κοινωνικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών επιδόσεων μιας εταιρείας. Οι άνθρωποι φοβούνται να παρέχουν λεπτομερείς πληροφορίες επειδή πιστεύουν ότι το κοινό θα τις δει απλώς ως προσπάθεια μάρκετινγκ, οι αντίπαλοι μπορεί να λάβουν πολύτιμες γνώσεις και η εταιρεία θα δεχθεί επίθεση από το κοινό και τα μέσα ενημέρωσης εάν δημοσιεύσει μη κολακευτικά στοιχεία για τον εαυτό της. Όλες αυτές οι ανησυχίες ισχύουν.

Οι μελετητές και το κοινό έχουν βαθιά δυσπιστία για την CSR, τη βιωσιμότητα και τις σχετικές προσπάθειες υποβολής εκθέσεων. Συχνά παρεξηγούνται ως απλά κόλπα δημοσίων σχέσεων, χωρίς γνήσια επιθυμία να βοηθήσουν τους άλλους. Τροφοδοτείται από μια «λανθάνουσα κριτική στάση απέναντι στις επιχειρήσεις στην κοινωνία» στην ηπειρωτική Δυτική Ευρώπη. Σε αυτό το πλαίσιο, οι εταιρείες διστάζουν να αποκαλύψουν αρνητικές πληροφορίες σχετικά με τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιδόσεις τους. Αναπόφευκτα, βρίσκονται σε δύσκολη θέση. Οι αναγνώστες μπορεί να καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι το υλικό δεν είναι αληθινό εάν δημοσιευθούν μόνο θετικές πληροφορίες. Η κυκλοφορία μη κολακευτικού υλικού μπορεί να βοηθήσει στη διάλυση της αίσθησης μεροληπτικής αναφοράς, αλλά αυξάνει επίσης την πιθανότητα τα κακά μέρη να κυριαρχήσουν στη συνολική εικόνα. Επιπλέον, τέτοιες πληροφορίες ενδέχεται να χρησιμοποιηθούν για επιθέσεις, ιδίως από τα μέσα ενημέρωσης και τις αντικυβερνητικές ομάδες (ΜΚΟ). Τέλος, οι εταιρείες ανησυχούν ότι οι ανταγωνιστές θα μάθουν κρίσιμες πληροφορίες για τα προϊόντα τους ή τις διαδικασίες κατασκευής τους, εάν δημοσιεύουν πληροφορίες σύμφωνα με γενικά πρότυπα όπως το GRI.

Η αναφορά βάσει προτύπων απαιτεί λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τις εκπομπές, τους πόρους που χρησιμοποιούνται, τα εργατικά ατυχήματα και την εκπαίδευση. Λόγω της αυξανόμενης χρήσης προτύπων, αυτό το άγχος μειώνεται, καθώς υπάρχει αμοιβαία διαφάνεια. Τα τεχνικά και οικονομικά εμπόδια στο CSR υπερτερούν των σκεπτικιστών. Το ουσιαστικό CSR που υπερβαίνει τη συλλογή δεδομένων για στόχους μάρκετινγκ θα χρειαστεί πολλές τεχνολογικές και οικονομικές επενδύσεις. Αμέτρητοι κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί δείκτες απαιτούν τεχνολογική επάρκεια. Πολλοί οργανισμοί στερούνται αυτή την ικανότητα λόγω έλλειψης προσωπικού μηχανικού και λογιστικού προσωπικού. Αυτό μπορεί να χρειάζεται

εμπλοκή εξωτερικών επαγγελματιών, κάτι που είναι ακριβό. Ακόμα κι αν η γνώση είναι εσωτερική, οι ανθρωπόωρες που δεσμεύονται είναι σημαντικές. Αλλά αυτό είναι απλώς το πρώτο στάδιο στο CSR. Ένας ανεξάρτητος ελεγκτής μπορεί να δώσει εξωτερική επιβεβαίωση των στοιχείων που παρουσιάζονται.

Η εξωτερική επαλήθευση γίνεται όλο και πιο συνηθισμένη για την επαλήθευση της αξιοπιστίας των πληροφοριών σε υποψήφιους αναγνώστες που διαφορετικά ενδέχεται να μην εμπιστεύονται την ακρίβειά τους. Λόγω του τεράστιου όγκου δεδομένων προς έλεγχο, οι ελεγκτές πρέπει να περνούν πολλές ώρες, απαιτώντας σημαντικούς οικονομικούς πόρους. Το τελευταίο στάδιο είναι η πραγματική αποκάλυψη των δεδομένων, ανεξάρτητα από προηγούμενο εξωτερικό έλεγχο. Η εσωτερική ή εξωτερική αποκάλυψη είναι δυνατή, με την τελευταία να είναι πιο ακριβή λόγω της ευρείας διανομής των πληροφοριών. Έντυπες αναφορές, διαδικτυακές αναφορές (συνήθως σε μορφή pdf), εταιρικοί ιστότοποι, δελτία τύπου ή ενημερωτικά δελτία είναι όλες οι επιλογές.

3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Μελέτη Εκθέσεων Βιωσιμότητας στον Κλάδο Υγείας στην Ελλάδα

3.1 Εισαγωγή

Μια αναφορά βιωσιμότητας είναι ένα έγγραφο που δημιουργείται από μια εταιρεία και περιγράφει λεπτομερώς τις επιπτώσεις —τόσο θετικές όσο και αρνητικές— που έχουν οι τακτικές λειτουργίες της εταιρείας στην οικονομία, το περιβάλλον και την κοινωνία. Προσπαθεί να υποστηρίξει τις εταιρείες στη μέτρηση, την κατανόηση και την επικοινωνία της κοινωνικής, περιβαλλοντικής και οικονομικής τους απόδοσης, καθώς και τη διαχείριση της αλλαγής με μεγαλύτερη επιδεξιότητα. Προκειμένου να υιοθετηθεί ένα σχέδιο που δείχνει την επιρροή μια εταιρείας στα ενδιαφερόμενα μέρη της και πιθανές λύσεις για τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων στην οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον, η αναφορά βιωσιμότητας είναι το πρώτο αλλά πιο σημαντικό στάδιο. Μια έκθεση βιωσιμότητας, λοιπόν, χρησιμεύει ως αγωγός μεταξύ της στρατηγικής μιας εταιρείας και της αφοσίωσής της σε μια βιώσιμη παγκόσμια οικονομία. Ωστόσο, εξακολουθεί να είναι δύσκολο να συνταχθεί ένας απολογισμός βιωσιμότητας των επιχειρήσεων με τρόπο που να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις όλων των ενδιαφερομένων μερών (Freundlieb & Teuteberg 2012).

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, οι μάνατζερ έχουν δώσει ολοένα και μεγαλύτερη προσοχή στην αναφορά βιωσιμότητας, η οποία είχε ήδη κεντρίσει και το ενδιαφέρον της ακαδημαϊκής κοινότητας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι πολλά άλλα είδη ενδιαφερόμενων μερών, όχι μόνο κυβερνήσεις, επενδυτές και πελάτες, απαιτούν όλο και περισσότερες μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες από επιχειρήσεις και δημόσιους οργανισμούς. Οι χρηματοοικονομικές πληροφορίες χρησιμοποιούνται από επενδυτές, δανειστές και πιστωτές. Με βάση τα Διεθνή Νομοθετικά και Ρυθμιστικά Πλαίσια αλλά και τον Νόμο 4403/2016 που ψηφίστηκε σε εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 2014/95/EU για τον κώδικα βιωσιμότητας οι κυβερνήσεις ζητούν τη γνωστοποίηση όχι μόνο της χρηματοοικονομικής κατάστασης, της κατάστασης συνολικών εσόδων και της κατάστασης μεταβολών ιδίων κεφαλαίων για δημόσιο συμφέρον, αλλά και των μη χρηματοοικονομικών δεδομένων ως απαραίτητα για τους χρήστες. Οι εταιρείες που είναι υποχρεωμένες να καταρτίζουν καταστάσεις μη χρηματοοικονομικών στοιχείων και να αναφέρουν τις πολιτικές και δράσεις τους σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον, τα κοινωνικά θέματα και θέματα για τα δικαιώματα του ανθρώπου είναι οι εισηγμένες αλλά και μη εισηγμένες

εταιρείες υπό προϋποθέσεις (βάση κύκλου εργασιών και αριθμό απασχολούμενων εργαζομένων).

Οι μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες και οι οικονομικές πληροφορίες βοηθούν τα ενδιαφερόμενα μέρη να κάνουν καλύτερες κρίσεις. Ωστόσο, μπορεί να είναι δύσκολο να δημιουργηθεί και να εκτελεστεί μια αναφορά βιωσιμότητας που να εξυπηρετεί τα συμφέροντα όλων αυτών των ομάδων ενδιαφερομένων. Οι ανισότητες μεταξύ των βιομηχανιών ενισχύουν περαιτέρω τη δυσκολία αυτού του έργου.

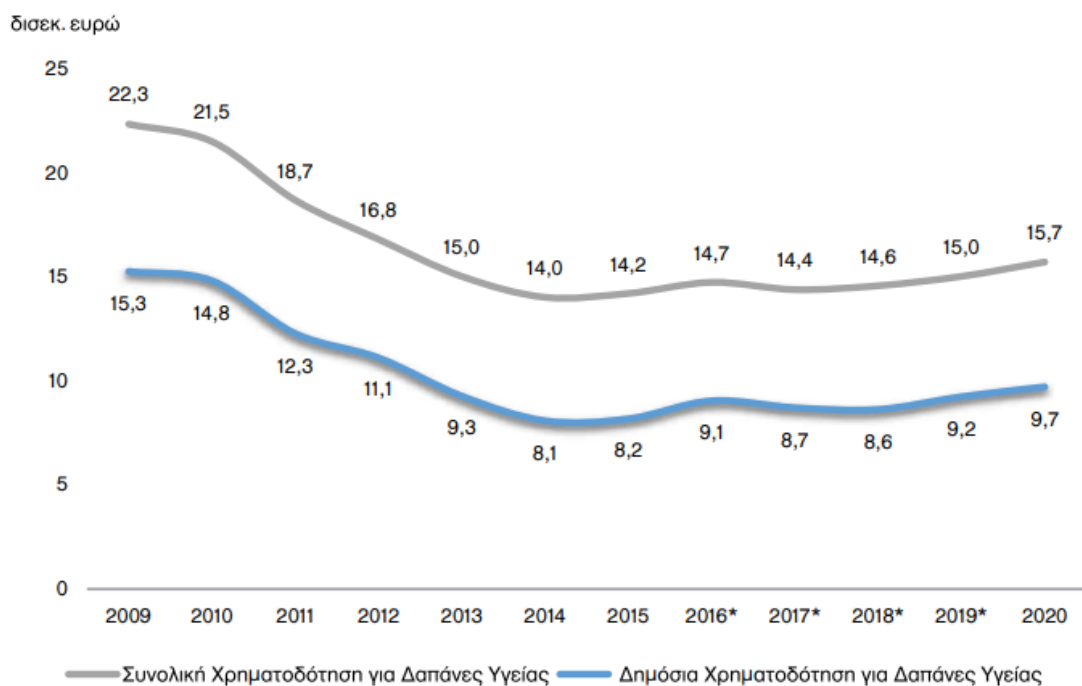
Σύμφωνα με τη μελέτη των José and Lee (2007) για τη βιωσιμότητα, οι αναφορές μπορούν να αναλυθούν σε τέσσερις διακριτές ροές. Η πρώτη γραμμή έρευνας εστιάζει στις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στις εκθέσεις βιωσιμότητας (José και Lee 2007). Η δεύτερη ροή εξετάζει τα εταιρικά χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων που συντάσσουν τις εκθέσεις βιωσιμότητας (π.χ. Wanderley et al. 2008). Η τρίτη ροή εξετάζει το είδος της αναφοράς (π.χ. Tench & Jones 2015). Η τέταρτη ροή την σύνδεση μεταξύ της απόδοσης βιωσιμότητας και των απολογισμών βιωσιμότητας (π.χ. Clarkson et al. 2008). Η παρούσα μελέτη εμπίπτει στην πρώτη ροή, καθώς εξετάζει την ουσία των αναφορών βιωσιμότητας, ενώ δίνει έμφαση στο εύρος και την ποιότητα της αναφοράς.

Ένας από τους μεγαλύτερους και ταχύτερα αναπτυσσόμενους οικονομικούς τομείς τόσο στην Ευρώπη όσο και στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι ο τομέας της υγείας. Μέχρι το 2022, αναμένεται ότι η ευρωπαϊκή βιομηχανία υγειονομικής περίθαλψης θα αξίζει περισσότερα από 224 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Σύμφωνα με προβλέψεις, η αγορά των ΗΠΑ θα αντιπροσωπεύει το 20% του ΑΕΠ έως το 2025, από 17,7% το 2015. Σύμφωνα με προβλέψεις, οι παγκόσμιες δαπάνες για την υγειονομική περίθαλψη θα αυξηθούν κατά 5,4% ετησίως μεταξύ 2018 και 2022, από 2,9% από το 2013 έως το 2017 (MRE 2018). Αυτό το μοτίβο ανάπτυξης αντανακλά την επέκταση της κάλυψης της υγειονομικής περίθαλψης στις αναδύμενες οικονομίες, την αυξανόμενη ανάγκη για φροντίδα ηλικιωμένων, βελτιώσεις στις ιατρικές θεραπείες και την τεχνολογία και τις αυξανόμενες δαπάνες εργασίας στον κλάδο της υγειονομικής περίθαλψης (Deloitte 2018). Καταδεικνύει επίσης την δυναμική του κλάδου για την επίτευξη των ΣΒΑ.

3.2 Στοιχεία Κλάδου Υγείας στην Ελλάδα

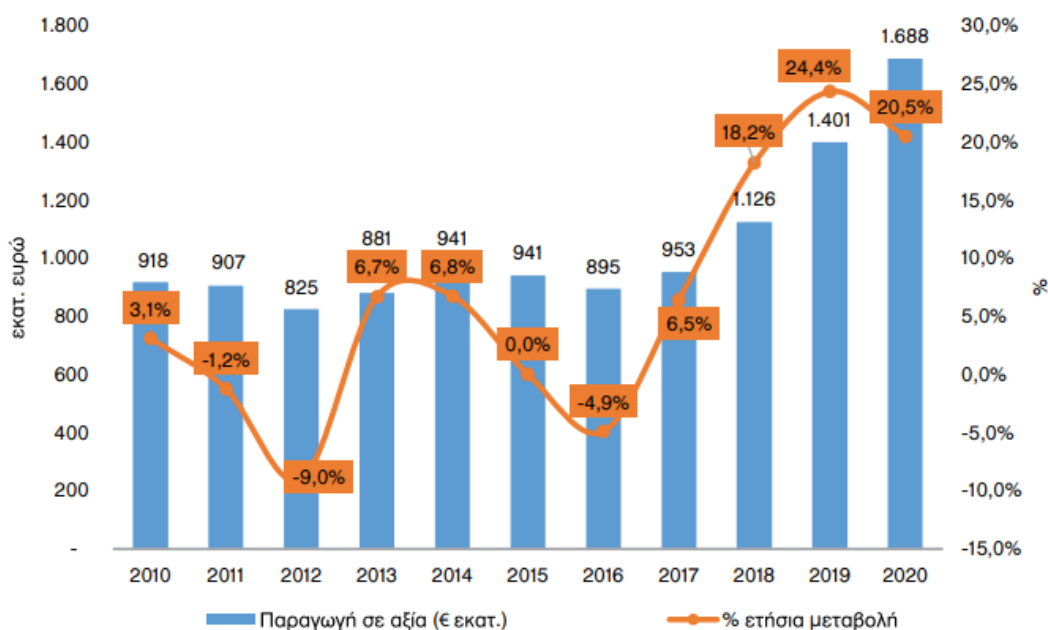
Στην Ελλάδα ο κλάδος της Υγείας συνιστά έναν από τους δυναμικότερους κλάδους της Οικονομίας. Αν και η συνολική χρηματοδότηση για δαπάνες υγείας στην Ελλάδα υποχώρησε κατά 32,9% την περίοδο 2010-2019, αυξήθηκε κατά 4,4% το 2020, και διαμορφώθηκε στα €15,7

δισεκατομμύρια αντιστοιχώντας στο 9,5% του ΑΕΠ (ΙΟΒΕ 2021). Η συμβολή της δημόσιας χρηματοδότησης προσέγγισε τα €9,7 δισεκατομμύρια, όπως φαίνεται και στο Σχεδιάγραμμα 3.1, αυξημένη κατά €474 εκατ. σε σχέση με το 2019, ενώ αυτή της ιδιωτικής χρηματοδότησης αυξήθηκε κατά €215 εκατ., στα €6,0 δισεκατομμύρια το 2020.



Σχεδιάγραμμα 3.1 Συνολική & δημόσια χρηματοδότηση για δαπάνες υγείας (δισεκ. €), ΠΗΓΗ: Σύστημα Λογαριασμών Υγείας (ΣΛΥ) 2020, ΕΛΣΤΑΤ, 2022

Η παραγωγή φαρμάκου στην Ελλάδα σε αξία (ex factory) προσέγγισε το €1,7 δισεκ. το 2020, αυξημένη κατά €287 εκατ. σε σύγκριση με το 2019, ενώ σε σύγκριση με το μέσο όρο της περιόδου 2010-2017 (€907 εκατ.) είναι ενισχυμένη κατά 82%, όπως φαίνεται και στο Σχεδιάγραμμα 3.2



Σχεδιάγραμμα 3.2 Παραγωγή φαρμάκου (σε εκατ. €), ΠΗΓΗ: Eurostat 2022, Βάση Δεδομένων PRODCOM, επεξεργασία στοιχείων IOBE.

Από το σύνολο των δαπανών υγείας για φαρμακευτική κάλυψη το 34% παράγεται στην Ελλάδα, το 14% επίσης παράγεται στην Ελλάδα για λογαριασμό ξένων εταιρειών και το υπόλοιπο 52 % είναι εισαγόμενα φαρμακευτικά σκευάσματα (IOBE 2022).

Ο υπό-κλάδος των ιδιωτικών υπηρεσιών υγείας στη χώρα μας περιλαμβάνει τα Διαγνωστικά Κέντρα και τα Θεραπευτήρια, τα οποία συγκαταλέγονται αντίστοιχα στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Φροντίδα Υγείας. Οι συνολικές ιδιωτικές δαπάνες υγείας στη χώρα φαίνεται να έχουν μειωθεί το 2019 σε 5,7 δις Ευρώ που αποτελούν περίπου το 40% του συνόλου των δαπανών για την υγεία και το 2020 υπήρξε περαιτέρω αύξηση κατά 1,8%. Το 2019, οι συνολικές δαπάνες για την υγεία ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν 7,8% (ICAP 2021).

3.3 Τάσεις σε Ευρώπη (Sustainability Reporting Directive – CSRD)

Με την αναθεώρηση του νέου σχεδίου Οδηγίας για την Αναφορά της Εταιρικής Αειφορίας (Sustainability Reporting Directive - CSRD) και των σχετικών προτύπων βιωσιμότητας (Έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (Απρίλιος 2021)), η Ευρωπαϊκή Ένωση θα αντιμετωπίσει τα εναπομείναντα κενά στη διαδικασία Εκθέσεις Αειφορίας των εταιρειών. Οι ειδικοί του κλάδου καταβάλλουν περισσότερες προσπάθειες για τη διάδοση πληροφοριών στο ευρύ κοινό σχετικά με τον θετικό αντίκτυπο που μπορεί να έχει η υιοθέτηση προτύπων ESG στις επιχειρήσεις και τη δημιουργία Κοινωνικών Αναφορών, καθώς και για το μικρό οικονομικό κόστος της

συμμόρφωσης με τη νέα Οδηγία. Οι στόχοι της νέας Οδηγίας είναι να αυξήσει το επίπεδο λεπτομέρειας που απαιτείται στις Εκθέσεις, να επεκτείνει την ανάγκη υποβολής Έκθεσης Βιώσιμης Ανάπτυξης σε όλες τις επιχειρήσεις και να παράσχει ένα ενιαίο πρότυπο αναφοράς που συμπληρώνει τη χρηματοοικονομική έκθεση. Οι προτεινόμενοι νόμοι στην πραγματικότητα καταλήγουν να εξοικονομούν χρήματα για τις εταιρείες. Ένωση για την Εταιρική Υπευθυνότητα και Ηθική (2021). Το νέο σχέδιο της ΕΕ στοχεύει να τετραπλασιάσει τον αριθμό των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που καλύπτονται από τους ισχύοντες κανονισμούς και να διαδραματίσει κρίσιμο ρόλο βοηθώντας αυτές τις επιχειρήσεις να επωφεληθούν από τις δυνατότητες που παρουσιάζονται από τη στρατηγική βιώσιμης χρηματοδότησης της ΕΕ και την Πράσινη Συμφωνία (Green Deal).

Φαίνεται ότι το 80% των επιχειρήσεων που αναφέρουν τα στοιχεία ευνοούν την εφαρμογή ενιαίων προτύπων και το 71% από αυτές υποστηρίζουν τις νέες Οδηγίες, σύμφωνα με την προκαταρκτική εργασία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την CSRD (Alliance For Corporate Transparency, 2021). Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την CSRD, στόχος του Σχεδίου είναι να προωθήσει τη «βιώσιμη ανταγωνιστικότητα» επηρεάζοντας τις παγκόσμιες τάσεις και δίνοντας στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις προβάδισμα στην παγκόσμια αγορά. Σύμφωνα με την ανάλυση CEPS, αυτό καθιστά μια εταιρεία πιο ελκυστική για τους επενδυτές και τους οργανισμούς αξιολόγησης και συμπερίληψης, καθώς και αυξάνει τον βαθμό συμμετοχής των ενδιαφερομένων και των εργαζομένων σε όλα τα επίπεδα και βελτιώνει την εικόνα της μάρκας στα μάτια των πελατών. στους χρηματιστηριακούς δείκτες ESG. Η ενσωμάτωση της βιωσιμότητας και των χρηματοοικονομικών κινδύνων στην Έκθεση Εταιρικής Βιωσιμότητας λέγεται ότι είχε ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της διαχείρισης κινδύνων. Τα δύο τρίτα ή περισσότερες των επιχειρήσεων που ερωτήθηκαν δήλωσαν ότι επωφελήθηκαν από αυτό. Συνολικά, τα δεδομένα υποδηλώνουν ότι η υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας μπορεί να παρέχει απόδοση έως και τετραπλάσια των αρχικών δαπανών της και ότι η υποχρεωτική αναφορά εταιρικής βιωσιμότητας μπορεί να δημιουργήσει έως και έξι φορές περισσότερες δυνατότητες ανάπτυξης από τις παραδοσιακές εταιρικές επενδύσεις. Τόσο οι εταιρείες που έχουν προηγουμένως εκπονήσει εκθέσεις βιωσιμότητας όσο και αυτές που δεν έχουν κάνει, συνειδητοποιούν την ανάγκη να κάνουν τη μετάβαση στη βιώσιμη χρηματοδότηση.

3.4 Η κατάσταση στην Ελλάδα, Προκλήσεις και Εξελίξεις

Στην εταιρική κοινότητα της Ελλάδας, οι εκθέσεις CSR είναι ακόμα λίγες, και αυτές που υπάρχουν μερικές φορές τσιγκουνεύονται την ποιότητα ενώ καλύπτουν μόνο ένα υποσύνολο

των κριτηρίων αναφοράς GRI. Τα δεδομένα από αυτές τις έρευνες δείχνουν ότι λίγες μεγάλες εταιρείες έχουν ένα καλά καθορισμένο σχέδιο για την παραγωγή εκθέσεων βιωσιμότητας υψηλής ποιότητας (Skouloudis et al., 2011). Οι πρώτες βιομηχανίες που παρείχαν τακτικά αναφορές βιωσιμότητας ήταν αυτές των τηλεπικοινωνιών, των τραπεζών, των ασφαλειών και των βιομηχανικών υλικών. Αντίθετα, οι κλάδοι της ναυτιλίας και του τουρισμού έχουν αναφέρει σημαντικά μικρότερη πτώση στην απόδοση από το 2010 (το έτος βάσης που χρησιμοποιήθηκε για σύγκριση), ενώ οι βιομηχανίες ενέργειας, υγείας και φαρμακευτικής βιομηχανίας παρουσίασαν μικρή πτώση (EY, 2015). Από όλες τις επιχειρήσεις στην Ελλάδα, μόλις 59 παρέχουν περιβαλλοντικές και κοινωνικές αναφορές. Πάνω από τα τρία τέταρτα (τουλάχιστον 74,5%) αυτών των αναφορών ακολουθούν τις συστάσεις της Global Reporting Initiative. Οι άλλες εκθέσεις δεν συμμορφώνονται με τα πρότυπα GRI (EY, 2015).

Ωστόσο, πολλές ελληνικές εταιρείες τα τελευταία χρόνια έχουν συντάξει και δημοσιεύσει εκθέσεις CSR, πολλές από τις οποίες συμμορφώνονταν με τα κριτήρια και τις αρχές αναφοράς GRI, ως αποτέλεσμα των παγκόσμιων τάσεων στην αναφορά βιωσιμότητας. Το ποσοστό των επιχειρήσεων που εκδίδουν εκθέσεις βιωσιμότητας αυξήθηκε κατά 300% μεταξύ 2005 και 2015. (Skouloudis et al., 2011). Το εβδομήντα οκτώ τοις εκατό των εκθέσεων που κυκλοφόρησαν το 2013 ακολουθούσαν τα πρότυπα GRI (EY, 2015). Το τελευταίο αποτελεί ένδειξη της ραγδαίας επέκτασης της CSR στην ελληνική αγορά. Οι ελληνικές επιχειρήσεις παρακινήθηκαν να ενσωματώσουν βιώσιμες πολιτικές στις εταιρικές τους στρατηγικές, να επενδύσουν σε καινοτόμες τεχνολογίες και να αναζητήσουν εναλλακτικά εργαλεία διαχείρισης και μάρκετινγκ ως απάντηση στην οικονομική ύφεση, τα οποία συνέβαλαν στη μετάβαση σε αυτή τη νέα βιώσιμη επιχειρηματική κουλτούρα (EY, 2015, Σκουλούδης κ.ά., 2011). Σύμφωνα με την EY, το 72% των εκθέσεων του 2013 αντιπροσώπευαν επιχειρήσεις που απασχολούσαν περισσότερους από 500 εργαζομένους και μόλις 9% λιγότερους από 100 υπαλλήλους (EY, 2015). (EY, 2015). Αντίστοιχα, οι μεγάλες εταιρείες (όσον αφορά τα έσοδα και τον αριθμό εργαζομένων) είναι πιο πιθανό να αναφέρουν εταιρικές μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες με αυξημένα επίπεδα ευθύνης, σε μια προσπάθεια να βελτιώσουν το εταιρικό τους προφίλ και να ικανοποιήσουν τις προσδοκίες του κοινού και των ρυθμιστικών αρχών. Όταν ερευνούσαν την τρέχουσα κατάσταση των εκθέσεων βιωσιμότητας στην ελληνική αγορά στα μέσα της δεκαετίας του 2000, οι Σπανός και Μυλωνάκης (2006) κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι μεγαλύτερες εταιρείες έχουν σημαντικά υψηλότερα επίπεδα γνωστοποίησης τόσο για οικονομικά όσο και για μη χρηματοοικονομικά δεδομένα σε σχέση με τις ΜΜΕ.

Το μέγεθος, το είδος και ο τομέας τείνουν να συνδέονται με το περιεχόμενο και την ποιότητα των αναφορών, σύμφωνα με τον Vouros P, et.al (2020), ο οποίος διεξήγαγε μια μελέτη σε 44 εταιρείες, από μικρομεσαίες μέχρι μεγάλες βάσει κύκλου εργασιών, που προέρχονταν από διάφορους επιχειρηματικούς τομείς, μεταξύ των οποίων χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, τηλεπικοινωνίες, προϊόντα και υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και άλλα και είχαν δημοσιευμένες εκθέσεις βιωσιμότητάς το 2016.

Βασικά, τα πρότυπα αναφοράς έχουν δημιουργηθεί για την αντιμετώπιση των εσωτερικών προκλήσεων των μεγάλων εταιρειών. Οι εταιρείες με μεγάλο αριθμό εργαζομένων και υψηλά ετήσια έσοδα ενδέχεται να αισθάνονται πρόσθετη πίεση από τους ενδιαφερόμενους και τις ρυθμιστικές αρχές να παρέχουν υψηλής ποιότητας εκθέσεις CSR που αντιμετωπίζουν τις σημαντικές περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις της εταιρείας. Επειδή δεν υποχρεούνται από το νόμο ή/και δεν διαθέτουν τους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους που απαιτούνται για τη σύνταξη περιεκτικών εκθέσεων, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είτε δεν αποκαλύπτουν εταιρικές μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες είτε συντάσσουν αναφορές με μειωμένο επίπεδο γνωστοποίησης. Στην περίπτωση αυτή, ο χαμηλός βαθμός εναρμόνισης με τις αρχές του GRI μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι η πλειονότητα των επιλεγμένων οργανισμών ταιριάζει στο προφίλ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Είναι σημαντικό, όταν οι εταιρείες δεν αναζητούν εξωτερική διασφάλιση από αξιόπιστους ανεξάρτητους φορείς, ακόμη και μια ολοκληρωμένη και περιεκτική έκθεση CSR που κατατάσσεται υψηλά στη δική μας ή σε οποιαδήποτε παρόμοια αξιολόγηση δεν συνεπάγεται απαραίτητα διαφανή και ισορροπημένο τρόπο αναφοράς ούτε μια συνολική καλή βιωσιμότητα και κοινωνικά υπεύθυνη απόδοση.

Τα κριτήρια και τα πρότυπα αξιολόγησης έχουν εξελιχθεί, ενημερωθεί και τελειοποιηθεί κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας, καθιστώντας δύσκολη την άμεση σύγκριση ευρημάτων από διαφορετικές χρονικές περιόδους. Λόγω αυτής της διακύμανσης στα σημεία αναφοράς, είναι αδύνατο να συγκριθεί άμεσα η απόδοση μιας εταιρείας με μια άλλη. Με το τρέχον προσχέδιο της Οδηγίας για την Αναφορά Εταιρικής Αειφορίας (CSRD) και τις σχετικές απαιτήσεις βιωσιμότητας, η Ευρωπαϊκή Ένωση εργάζεται για να αντιμετωπίσει αυτό το κενό.

Πρέπει να παρουσιάζονται τόσο οικονομικά όσο και μη οικονομικά δεδομένα για να αποδειχθεί ότι ένας οργανισμός πληροί τις οδηγίες ESG.

Οι πληροφορίες πρέπει να δημοσιοποιούνται και να είναι προσβάσιμες στους οίκους αξιολόγησης και στους μετόχους μέσω της επίσημης ιστοσελίδας της εταιρείας. Η Ετήσια Κοινωνική Έκθεση ή Ετήσια Έκθεση Βιωσιμότητας είναι μια άλλη ονομασία για την ετήσια

δημοσίευση των Μη Οικονομικών Πληροφοριών. Πιο συγκεκριμένα, στην Ελλάδα, από τις 30 Σεπτεμβρίου 2017, δίνεται μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού πλαισίου αναφοράς και στη μέτρηση των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιδόσεων των επιχειρήσεων σύμφωνα με τη σχετική οδηγία (Ν. 4403/ 2016) για την εφαρμογή ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών σχετικά με τη διαφάνεια και τη δέσμευση των επιχειρήσεων στα θέματα της Βιώσιμης Ανάπτυξης και της Υπεύθυνης Επιχειρηματικότητας.

Το Χρηματιστήριο Αθηνών ξεκίνησε τη διαπραγμάτευση με τον νέο δείκτη ESG του ΧΑ για εισηγμένες επιχειρήσεις το 2021. (ΑΧ). Για να ενθαρρύνει άλλες εισηγμένες εταιρείες να βελτιώσουν τη θέση τους σε ένα από τα πιο κρίσιμα προβλήματα που αφορούν τους επενδυτές και τις κεφαλαιαγορές σε όλο τον κόσμο, αυτός ο δείκτης καλύπτει τις 60 εταιρείες με ισχυρές επιδόσεις ESG. Αξίζει να σημειωθεί ότι μόνο μία από τις εξήντα αναφερόμενες εταιρείες (Athex ESG 2022) δραστηριοποιείται στον κλάδο της υγείας (Ιατρικό Αθηνών).

Οι εταιρείες βρίσκονται υπό αυξανόμενη πίεση όχι μόνο να υιοθετήσουν μια αποτελεσματική στρατηγική αναφοράς για την παρακολούθηση των κριτηρίων και της απόδοσης ESG, αλλά και να προσλάβουν ένα τρίτο μέρος για να παρακολουθούν εάν το κάνουν πραγματικά ή όχι. Ωστόσο, πώς θα επηρεάσει αυτό το εμπόριο; Από πρακτική άποψη, τι ευθύνες συνεπάγεται; Ο καθηγητής Οικονομικών του Πανεπιστημίου Αθηνών Νικόλαος Μυλωνάς δήλωσε στο ελληνικό ειδησεογραφικό πρακτορείο Kathimerini.gr (21.07.2021) ότι «η πλειοψηφία των εισηγμένων εταιρειών κατανοεί τα κριτήρια, αν και μόνο το 1/3 τα ακολουθεί, γεγονός που υποδηλώνει ότι υπάρχουν τεράστιες ευκαιρίες για ανάπτυξη. »

Ήταν ο «καταναγκασμός» που ώθησε τις ελληνικές επιχειρήσεις να επικεντρωθούν σε βιώσιμες πρακτικές, όπως αναφέρει η Κατερίνα Κατσούλη, ESG Stories (2021). Η υπεύθυνη λειτουργία μιας εταιρείας και σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης αποτελεί σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και στοιχείο καινοτομίας σε άλλα έθνη εδώ και αρκετό καιρό. Από την άλλη, «οι ελληνικές επιχειρήσεις δεν είδαν τα οφέλη, περίμεναν να γίνει υποχρεωτικό από το νόμο για να προχωρήσουν στην ενσωμάτωσή του», λέει, προσθέτοντας ότι «ήδη στην Ευρώπη, αλλά και στις ΗΠΑ, οι επιχειρήσεις έχουν «εκμεταλλευτεί» όλα τα οφέλη της βιώσιμης ανάπτυξης και της υπεύθυνης επιχειρηματικότητας και πολλοί είναι πρωτοπόροι στον κλάδο τους απολαμβάνοντας οικονομική ανάπτυξη και ευημερία».

Το Grant Thornton (2021), ένα παγκόσμιο δίκτυο ανεξάρτητων ασφαλιστικών, φορολογικών και συμβουλευτικών ειδικών, ερεύνησε 118 ελληνικές επιχειρήσεις που εξέδωσαν Έκθεση Περιβαλλοντικής, Κοινωνικής και Διακυβέρνησης (ESG). Ακολουθεί μια περιεκτική

επισκόπηση της μελέτης που έγινε ως πηγή για την εύρεση και διερεύνηση της εφαρμογής των κριτηρίων ESG και τη δημοσίευση των ευρημάτων.

Αυτή η έρευνα στόχευσε να εξετάσει Εκθέσεις ESG που χρησιμοποιούν επαλήθευση τρίτου μέρους, καθώς και Εκθέσεις ESG που κάνουν αναφορά στα ουσιαστικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν και τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης που ορίζονται από τα Ηνωμένα Έθνη (UN SDGs). Από τον Ιούλιο του 2020 έως τον Νοέμβριο του 2021, έγινε ανάλυση των πιο πρόσφατων Αναφορών 118 ελληνικών εταιρειών με βάση προκαθορισμένα ερωτήματα. Συμπεριλαμβάνονταν συνολικά 118 επιχειρήσεις, που αντιπροσωπεύουν 32 διαφορετικούς οικονομικούς τομείς στην Ελλάδα. Το δείγμα περιλάμβανε τόσο μεγάλες όσο και μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών (ΧΑ) (ΜΜΕ). Μεγάλες θεωρούνται επιχειρήσεις με ετήσια έσοδα άνω των 50 εκατομμυρίων ευρώ και 250 ή περισσότερους εργαζόμενους.

Σύμφωνα με αυτή τη μελέτη, το 46% των εταιρειών που συμμετείχαν στην έρευνα είναι εισηγμένες στο ΑΧ, ενώ το 54% είναι μη εισηγμένες. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) αποτελούν το 22% του δείγματος, ενώ οι μεγάλες εταιρείες αντιπροσωπεύουν το 78%. Η πλειονότητα των επιχειρήσεων (81%) δημοσιεύει την έκθεση CSR τους μία φορά το χρόνο, ενώ το υπόλοιπο 19% δημοσιεύει τη δική του κάθε δύο ή τρία χρόνια. Διαπιστώθηκε ότι το 36 τοις εκατό των εκθέσεων που αναλύθηκαν ήταν Εκθέσεις Προόδου που ακολουθούσαν τις αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου του ΟΗΕ. Το εβδομήντα πέντε τοις εκατό των εταιρειών της μελέτης δημοσιεύουν Έκθεση Εταιρικής Υπευθυνότητας / Βιώσιμης Ανάπτυξης σύμφωνα με τις διεθνείς οδηγίες του οργανισμού GRI (GRI Standards), ενώ το υπόλοιπο είκοσι πέντε τοις εκατό είτε υιοθετούν εναλλακτικά πρότυπα (όπως τα Ηνωμένα Έθνη Οικουμενικό Σύμφωνο ή οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης) ή απλώς ενσωματώνουν ορισμένες από τις πιο θεμελιώδεις συστάσεις των Προτύπων GRI. Μόνο το 18% των επιχειρήσεων δεν κάνουν καμία αναφορά στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (SDGs) στις παρουσιάσεις τους, ενώ το 82% κάνει. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι το 56 τοις εκατό των επιχειρήσεων που συζητούν τον ρόλο τους στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) παρέχουν επίσης συνδέσμους από τις προκλήσεις τους με τους ίδιους τους ΣΒΑ, παρέχοντας μια πιο εις βάθος εξήγηση για το πώς η εργασία τους συμβάλλει σε αυτούς τους στόχους. Το 34% των Εταιρικών Αναφορών που εξετάστηκαν περιέχουν εξωτερική επαλήθευση επιλεγμένων δεδομένων από ανεξάρτητο τρίτο μέρος, ενώ το 66% όχι. Πάνω από το ενενήντα πέντε τοις εκατό των επιχειρήσεων διαθέτουν

την Έκθεση ESG τους στο διαδίκτυο, με το 39% να τη μοιράζεται επίσης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Από το 75% των Αναφορών που δημοσιεύθηκαν έως τον Νοέμβριο του 2021 που ισχυρίστηκαν ότι χρησιμοποίησαν τα παγκόσμια πρότυπα GRI, το 34% έχει πιστοποιηθεί από τρίτη ανεξάρτητη οντότητα (εξωτερική επαλήθευση / διασφάλιση), όπως φαίνεται στα παραπάνω στοιχεία. Το 54% των επιχειρήσεων που δημοσίευσαν έκθεση 2019-2020 δεν διαπραγματεύονται στο Χρηματιστήριο Αθηνών, ενώ το 22% ταξινομούνται ως μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Το 81 τοις εκατό των επιχειρήσεων δημοσιεύουν την Έκθεση Εταιρικής Υπευθυνότητας / Βιώσιμης Ανάπτυξης μία φορά το χρόνο, ενώ το 19 τοις εκατό προτιμά να το κάνει κάθε δύο ή τρία χρόνια. Τέλος, μόλις το 42% των επιχειρήσεων που διαπραγματεύονται στο Χρηματιστήριο Αθηνών παρέχουν ετήσια Έκθεση ESG.

3.5 Μεθοδολογία

3.5.1 Θεωρία

Τα ενδιαφερόμενα μέρη, όπως οι καταναλωτές, οι επενδυτές, οι επιχειρηματικοί εταίροι, οι εργαζόμενοι και οι κοινότητες, επικεντρώνονται περισσότερο σε θέματα βιωσιμότητας των επιχειρήσεων καθώς οι απαιτήσεις τους επεκτείνονται με ταχείς ρυθμούς. Προκειμένου να ανταποκριθούν σε αυτές τις απαιτήσεις, οι επιχειρήσεις δημιουργούν και αναφέρουν μια ευρεία ποικιλία βιώσιμων λειτουργιών, ενώ όλα αυτά τηρούν ένα σύνολο κριτηρίων και κανόνων που γίνονται πιο περίπλοκα κάθε χρόνο. Ωστόσο, υπάρχει ένα ευρύ φάσμα τόσο στον αριθμό των προβλημάτων που αναφέρθηκαν όσο και στην ακρίβεια αυτών των αναφορών σε διάφορες εταιρείες και τομείς.

Οι αποστολές της παροχής υγειονομικής περίθαλψης, της βιωσιμότητας και της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης έχουν όλες φυσική συνέργεια μεταξύ τους, όπως επισημαίνεται από τους Senay και Landrigan (2018, e180975). Η CSR περιλαμβάνει πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην ενίσχυση της κοινωνικής ευημερίας των εργαζομένων, των πελατών και των κοινοτήτων, ενώ η βιωσιμότητα και η παροχή ιατρικής περίθαλψης συνδέονται στενά με την ενίσχυση της ανθρώπινης ευημερίας.

Οι μη οικονομικές εκθέσεις εκπαιδεύουν τα ενδιαφερόμενα μέρη (π.χ. επενδυτές, εργαζόμενους, καταναλωτές και ΜΚΟ) και το κοινό σχετικά με τις λειτουργίες ESG της εταιρείας.

3.5.2 Στόχος Μελέτης

Ο βασικός στόχος της μελέτης είναι να αναζητηθούν ποια βήματα κάνουν οι εταιρείες στον κλάδο της υγείας στην Ελλάδα προς ένα πιο βιώσιμο μέλλον, λαμβάνοντας υπόψη το περιβάλλον, την οικονομία και την κοινωνική ευημερία και να αποκτηθεί μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα του εύρους και της ποιότητάς των πρακτικών βιωσιμότητας στον Κλάδο Υγείας. Αν και οι περισσότερες επιχειρήσεις στη μελέτη ακολουθούν κάποιες πρακτικές βιώσιμης ανάπτυξης, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι ορισμένες εταιρείες είναι πρωτοπόροι στον τομέα, ενώ άλλες υστερούν.

3.5.3 Καθορισμός Δείγματος

Το δείγμα αυτής της μελέτης θα είναι:

Φάση Α, το σύνολο των 262 εταιρειών του δείγματος στις οποίες γίνεται μια καταγραφή και ανάλυση πρακτικών και ενεργειών βιώσιμης ανάπτυξης (με αναζήτηση μέσω των ιστότοπων τους) προκειμένου να δούμε την συμβολή τους σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης. Το σύνολο των 262 εταιρειών ανευρεθήκαν με βάση την Κλαδική Μελέτη Ιδιωτικές Υπηρεσίες Υγείας (ICAP (2021)), τον κατάλογο μελών του Συνδέσμου Φαρμακευτικών Επιχειρήσεων Ελλάδας ([Μέλη | SFEE](#)) και τον Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Ιατρικών & Βιοτεχνολογικών Προϊόντων ([ΣΕΙΒ - Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Ιατρικών & Βιοτεχνολογικών Προϊόντων \(seiv.gr\)](#))

Φάση Β, οι πέντε μεγαλύτερες εταιρείες του δείγματος, βάση κύκλου εργασιών 2019, σε κάθε ένα από τους υπό-κλάδους της Υγείας στην Ελλάδα για την διερεύνηση του εύρους και της ποιότητας των πρακτικών στους απολογισμούς βιωσιμότητας των εταιρειών. Επιλέχθηκαν για να είναι συγκρίσιμοι αλλά και σχετικοί οι απολογισμοί βιωσιμότητάς του 2020, ως η επόμενη χρονιά από την κατανομή των εταιριών βάση κύκλου εργασιών.

3.5.4 Μέθοδος συλλογής και ανάλυσης

Για να συγκεντρώσουμε όλα τα δεδομένα και τις εκθέσεις βιωσιμότητας που εκδόθηκαν από τις εταιρείες, πραγματοποιήσαμε μια αναζήτηση στον ιστό. Σχεδόν όλες οι αναφορές και οι πληροφορίες που δημοσιεύονται θα πρέπει να είναι προσβάσιμες στο διαδίκτυο, έτσι ώστε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη να μπορούν να τις διαβάσουν (Herzig και Godemann, 2010). Αυτός είναι ο λόγος που επιλέξαμε το διαδίκτυο ως πηγή.

Επιλέχθηκε οι κύκλοι εργασιών των εταιρειών για το 2019 γιατί για την συγκεκριμένη χρονολογία υπήρχαν διαθέσιμα οικονομικά αποτελέσματα για τις περισσότερες εταιρείες του κλάδου. Οι υπό-κλάδοι της Υγείας που αναλύθηκαν στην συγκεκριμένη μελέτη είναι:

1. Ελληνική Φαρμακευτική Βιομηχανική Εταιρεία
2. Εταιρεία εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων
3. Εταιρεία παροχής υπηρεσιών Διάγνωσης και Θεραπείας (Ιδιωτικά νοσοκομεία, Κλινικές και Διαγνωστικά Εργαστήρια).

Επίσης αναλύθηκαν οι εκθέσεις βιωσιμότητας του 2020 για όλες τις εταιρείες που τελικά επιλέχθηκαν για να υπάρχουν συγκρίσιμα αποτελέσματα. Ο στόχος ήταν να παρέχουμε ένα «στιγμιότυπο» των υφιστάμενων διαδικασιών αναφοράς βιωσιμότητας του κλάδου για το έτος 2020. Για την καταγραφή πρακτικών και ενεργειών βιώσιμης ανάπτυξης για τις εταιρείες του κλάδου Υγείας για τις οποίες δεν υπάρχει δημοσιευμένος απολογισμός βιωσιμότητάς χρησιμοποιήθηκαν τα στοιχεία που βρίσκονται στους ιστότους τους και στα οποία έγινε προσπέλαση κατά την χρονική περίοδο από 1^η Σεπτεμβρίου 2022 μέχρι 31^η Οκτωβρίου 2022. Στο τελικό δείγμα για την ανάλυση των εκθέσεων βιωσιμότητας από το σύνολο των 262 εταιρειών που ελέγχθηκαν (Πίνακας 3.1 και Πίνακας εταιρειών στο Παράρτημα) συμμετέχουν οι πέντε μεγαλύτερες, βάση όγκου πωλήσεων για το 2019, εταιρειών ανά υπό-κλάδο οι οποίες είχαν δημοσιεύσει Έκθεση Βιωσιμότητας το 2020 είτε οι ίδιες είτε οι μητρικές εταιρείες με βάση τα πρότυπα GRI, ΣΒΑ Ηνωμένων Εθνών, SASB ή TCFD. Στον υπό-κλάδο Εταιρεία παροχής υπηρεσιών Διάγνωσης και Θεραπείας συμμετείχαν μόνο τρεις (3) εταιρείες γιατί δεν υπήρχαν άλλες με δημοσιευμένες εκθέσεις Βιωσιμότητας.

Οι εταιρείες του δείγματος που χρησιμοποιήθηκαν για την ανάλυση περιεχομένου των εκθέσεων βιωσιμότητας αναγράφονται στον παρακάτω πίνακα 3.1

	Ελληνική Φαρμακευτική Βιομηχανική Εταιρεία	Εταιρεία εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων	Εταιρεία παροχής υπηρεσιών Διάγνωσης και Θεραπείας
BOEHRINGER INGELHEIM ABEE BIANEX ABEE DEMO ABEE SANOFI AVENTIS ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ABEE BAYER HELLAS ABEE			
NOVARTIS HELLAS A.E. PFIZER HELLAS A.E. GLAXOSMITHKLINE A.E. (GSK) ROCHE HELLAS A.E. JANSSEN-CILAG PHARMACEUTICAL A.E.			
ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ Ε.Α.Ε. ΥΓΕΙΑ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ & ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ ΑΘΗΝΩΝ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε. ΕΥΡΩΚΛΙΝΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.			

Πίνακας 3.1 Εταιρείες που συμπεριλήφθηκαν στο δείγμα για την ανάλυση περιεχομένου Απολογισμών Βιωσιμότητας. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Από το τελικό δείγμα των εταιρειών για τις οποίες έγινε η ανάλυση περιεχομένου των εκθέσεων βιωσιμότητας αποκλείστηκαν οι παρακάτω εταιρείες, όπως αναγράφονται στον Πίνακα 3.2, επειδή παρόλο που ήταν στις πέντε μεγαλύτερες εταιρείες των υπό διερεύνηση υπό-

κλάδων του κλάδου Υγείας δεν ανευρέθηκαν εκθέσεις Βιωσιμότητας για το έτος 2020 ούτε και για προηγούμενα έτη. Επίσης αποκλείστηκαν οι εταιρείες ΠΕΡΣΕΥΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε., CRETA INTERCLINIC ΑΕ και ΜΕΤΡΟΠΟΛΙΤΑΝ ΤΖΕΝΕΡΑΛ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε. γιατί ανήκουν στον ίδιο όμιλο HGG (Hellenic Healthcare Group) με την υπο διερεύνηση εταιρεία ΥΓΕΙΑ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ & ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ ΑΘΗΝΩΝ που συμπεριλαμβάνεται στο δείγμα και έχουν την ίδια, κοινή Έκθεση βιωσιμότητας του ομίλου.

Ελληνική Φαρμακευτική Βιομηχανική Εταιρεία	Εταιρεία εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων	Εταιρεία παροχής υπηρεσιών Διάγνωσης και Θεραπείας
PHARMATHEN ABEE	GENESIS A.E.	ΒΙΟΙΑΤΡΙΚΗ Α.Ε. CRETA INTERCLINIC ΑΕ ΠΕΡΣΕΥΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε. ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΦΟΡΕΩΝ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΤΡΟΠΟΛΙΤΑΝ ΤΖΕΝΕΡΑΛ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε. ΚΛΙΝΙΚΗ ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ -ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ Α.Ε ΗΜΙΘΕΑ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.

Πίνακας 3.2 Εταιρείες που αποκλείστηκαν από το δείγμα για την ανάλυση περιεχομένων Απολογισμών Βιωσιμότητας. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Για ότι αφορά την ανάλυση των απολογισμών βιωσιμότητάς στην συγκεκριμένη εργασία έγινε ανάλυση σύμφωνα με την πρώτη ροή κατά τη μελέτη των José and Lee (2007) για τη βιωσιμότητα με επικέντρωση στην ουσία των αναφορών βιωσιμότητας, ενώ δίνεται έμφαση στο εύρος και την ποιότητα της αναφοράς. Οι πληροφορίες που χρησιμοποιήθηκαν σε αυτή τη μελέτη συγκεντρώθηκαν από τις επίσημες ιστοσελίδες των εταιρειών και, όταν είναι διαθέσιμες, από τις δημοσιευμένες ετήσιες εκθέσεις CSR.

Η ανάλυση περιεχομένου που χρησιμοποιείται σε αυτή τη διατριβή είναι «η ερευνητική μέθοδος που χρησιμοποιείται πιο συχνά για την αξιολόγηση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών απολογισμών των οργανισμών (Milne and Adler 1999, σ. 237). Η ανάλυση περιεχομένου είναι «μια ερευνητική προσέγγιση για τη δημιουργία αναπαραγωγίμων και ακριβών συμπερασμάτων από κείμενα (ή άλλο σημαντικό θέμα) στα πλαίσια χρήσης τους, σύμφωνα με τον Krippendorff (2013, σ. 24). Αυτή η μεθοδολογία επιτρέπει τόσο την ποιοτική όσο και την ποσοτική ανάλυση των δεδομένων (Gbrich 2007). Σύμφωνα με τους Elo και Kyngäs (2008), ο κύριος στόχος της ανάλυσης περιεχομένου είναι η εννοιολογική κατανόηση του φαινομένου. Ως αποτέλεσμα, απαιτεί μια καλά καθορισμένη μέθοδο ανάλυσης δεδομένων που περιλαμβάνει τα βήματα που αναφέρονται παρακάτω:

➤ **Προετοιμασία:** Ρύθμιση της ανάλυσης επιλέγοντας τη μονάδα ανάλυσης, προσδιορίζοντας εάν θα αναλυθεί προφανές ή λανθάνον περιεχόμενο και εμβαθύνοντας στα δεδομένα για την απόκτηση μιας αίσθησης του συνόλου.

➤ **Οργάνωση:** Ανοιχτή κωδικοποίηση, δημιουργία κατηγοριών, ομαδοποίηση κωδικών σε επικεφαλίδες υψηλότερης τάξης και δημιουργία κατηγοριών και υποκατηγοριών ως περίληψη για την παροχή μιας βασικής περιγραφής του θέματος μελέτης.

➤ **Αναφορά:** Χρησιμοποιώντας μοντέλα, εννοιολογικά συστήματα, εννοιολογικούς χάρτες ή κατηγορίες και μια αφήγηση, γίνεται αναφορά στη διαδικασία ανάλυσης και αποτελεσμάτων.

Στην αρχική φάση της έρευνας ελέχθηκαν 262 εταιρείες του κλάδου Υγείας της Ελλάδας και συλλέχθηκαν τα δεδομένα για την ανάλυση.

Υπάρχουν τέσσερις κύριοι τομείς ή κατηγορίες Θεμάτων για τους απολογισμούς εταιρικής υπευθυνότητας (CSR), σύμφωνα με τους Gray et al. (1995): Αγορά (καταναλωτές, πιστωτές). Εργασιακός Χώρος, Κοινότητα και Περιβάλλον. Αυτές οι θεμελιώδεις κατηγορίες μετονομάστηκαν σε όλη τη φάση προετοιμασίας για να δημιουργηθούν οι ακόλουθες κατηγορίες: πελάτες/ασθενείς, εργαζόμενοι, κοινότητα και περιβάλλον.

Η μελέτη πραγματοποιήθηκε σε δύο Φάσεις. Στην πρώτη φάση (ΦΑΣΗ Α) έγινε καταρχήν για όλες τις εταιρείες οι παρακάτω καταγραφές που βρέθηκαν στους ιστότοπους ενδιαφέροντος και στους δημοσιευμένους ετήσιους Απολογισμούς Βιωσιμότητας, κωδικοποιήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν για την αξιολόγηση των δεδομένων των ελεγχόμενων εταιρειών.

- Καταγραφή του όγκου πωλήσεων για το έτος 2019.
- Καταγραφή ύπαρξης περιεχομένου των θεμάτων με βάση τις παραπάνω κατηγορίες
- Καταγραφή δημοσιευμένης έκθεση βιωσιμότητας για το 2020

Επίσης στη φάση αυτή προκειμένου να δούμε την επίδραση του ρυθμιστικού πλαισίου στην Ελληνική Αγορά με βάση στην οδηγία 2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του νόμου 4403/2016 μελετήσαμε τις καταγραφές και σε δύο υποσύνολα του δείγματος, τις εταιρείες με ετήσιο κύκλο εργασιών για το 2019 μεγαλύτερο και μικρότερο των 40 εκατομμυρίων ευρώ. Επιλέχθηκε ο συγκεκριμένος κύκλος εργασιών γιατί με βάση το ρυθμιστικό πλαίσιο και τον ελληνικό κώδικα βιωσιμότητάς είναι οι εταιρείες που πρέπει να καταρτίζουν έκθεση

βιωσιμότητάς και να έχουν αναφορές στις μη χρηματοοικονομικές καταστάσεις για την εταιρική διακυβέρνηση.

Στην δεύτερη (ΦΑΣΗ Β) από τις δημοσιευμένες ετήσιες εκθέσεις CSR των πέντε μεγαλύτερων βάσει όγκου πωλήσεων εταιρειών ανά υπό-κλάδο πραγματοποιήθηκε κωδικοποίηση που χρησιμοποιήθηκε για την αξιολόγηση των εκθέσεων βιωσιμότητας των ελεγχόμενων εταιρειών όσον αναφοράς το εύρος και την ποιότητά.

Οι Beattie et al. (2004) σημείωσαν ότι η ανάλυση περιεχομένου δίνει την επιλογή μεταξύ μελετών "ποσότητας-όγκου" και μελετών "ευρετηρίου". Από τη σκοπιά του στόχου σε αυτή την εργασία, η τεχνική του "ευρετηρίου" ήταν πολύ πιο κατάλληλη.

Στο επόμενο στάδιο της μελέτης έγινε ανάλυση των εκθέσεων βιωσιμότητας των δεκατριών μεγαλύτερων εταιρειών του κλάδου. Η απλή δυαδική κωδικοποίηση χρησιμοποιείται ευρέως στην έρευνα ευρετηρίου (όπου αποδίδεται βαθμολογία 1 ή 0 παρουσία ή απουσία του αντικειμένου αντίστοιχα). Άλλες μέθοδοι κωδικοποίησης, ωστόσο, χρησιμοποιούν τακτικές μετρήσεις για να επιτρέψουν την αξιολόγηση της ποιότητας της δεδομένης αποκάλυψης (Beattie et al. 2004). Αυτή η μελέτη τροποποιεί τον δείκτη τεσσάρων επιπέδων του Wiseman από το 1982.

- Εάν ένα συγκεκριμένο είδος γνωστοποιείται και περιγράφεται με χρηματικούς ή ποσοτικούς όρους, απονέμεται βαθμολογία τριών (3).
- δίνεται βαθμολογία δύο (2) για είδη που γνωστοποιούνται με συγκεκριμένες πληροφορίες αλλά δεν περιγράφονται με ποσοτικούς όρους.
- βαθμολογείται ένα (1) για αντικείμενα που αναφέρονται μόνο με γενικούς όρους.

Και

- βαθμολογείται μηδέν (0) εάν το αντικείμενο δεν αποκαλυφθεί.

Ο κατάλογος των θεμάτων που εμπίπτουν σε καθεμία από τις τέσσερις κύριες κατηγορίες καταρτίστηκε κατά τη φάση της Οργάνωσης. Κάθε θέμα για κάθε μια κατηγορία καταγράφηκε μετά από επανεξέταση των απολογισμών και πληροφοριών πολλές φορές. Τέλος, 24 θέματα χωρισμένα σε τέσσερις κύριες κατηγορίες χρησιμοποιήθηκαν για την αξιολόγηση του εύρους και της ποιότητας των εκθέσεων βιωσιμότητας των οργανισμών (Berniak-Woźny, et al 2020).

Κάθε επιχείρηση αξιολογήθηκε από τη σκοπιά των καθορισμένων προβλημάτων και των βασικών τομέων. Προσδιορίστηκε επίσης πόσο καλά καλύπτονταν οι προκλήσεις και οι κατηγορίες του κλάδου που εντοπίστηκαν στην υποβολή εκθέσεων.

3.5.5 Αποτελέσματα

Φάση Α

Αποτελέσματα Φάσης Α στο σύνολο του δείγματος

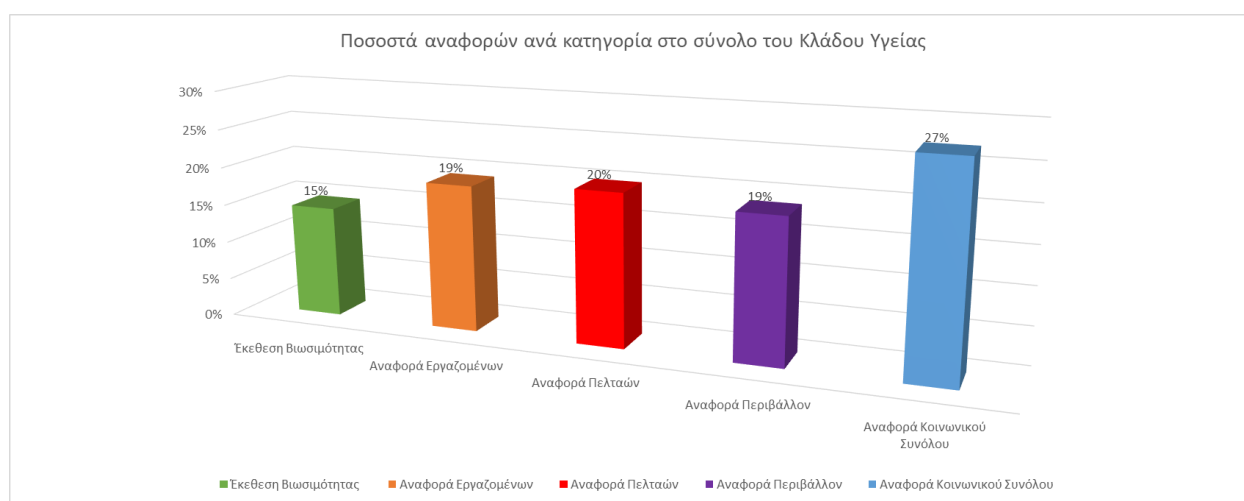
Από το σύνολο των εταιρειών του κλάδου Υγείας που μελετήθηκαν όπως φαίνεται και στο Σχεδιάγραμμα 3.3 το 13% αντιπροσωπεύει εταιρείες στον υπό-κλάδο της Ελληνικής Φαρμακευτικής Βιομηχανίας, το 48% αντιπροσωπεύει εταιρείες στον υπό-κλάδο των εταιρειών Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Διάγνωσης και Θεραπείας) και το 39% αντιπροσωπεύει εταιρείες στον υπό-κλάδο των εταιρειών Εισαγωγής και Εμπορίας Φαρμάκων.



Σχεδιάγραμμα 3.3. Κατανομή εταιρειών δείγματος βάση υπο-κλάδο. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Από την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε, προέκυψε ότι οι εταιρίες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο της Υγείας στην Ελλάδα δεν είναι ιδιαίτερα προσανατολισμένες στις σχέσεις τους με τα συμβαλλόμενα μέρη, ως προϋπόθεση για την καλή εταιρική τους διακυβέρνηση. Από τις 262 εταιρίες που αποτέλεσαν τελικώς το δείγμα της παρούσας εργασίας, οι 38, οι οποίες αντιπροσωπεύουν περίπου το 15% του δείγματος, έχουν δημοσιευμένες Εκθέσεις Βιωσιμότητας και αναπτύσσουν ολοκληρωμένες δράσεις εταιρικής υπευθυνότητας. Παρατηρείται ότι οι εταιρίες του Ελληνικού κλάδου υγείας δε δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής ευθύνης τους, με αποτέλεσμα να μη

συμμετέχουν ιδιαίτερα ενεργά στην προώθηση μίας κουλτούρας ηθικής και βιωσιμότητας στον ευρύτερο κλάδο υγείας. Συγκεκριμένα παρατηρήθηκαν αναφορές για δράσεις και ενέργειες στο 20% για πελάτες/ασθενείς, στο 19% για εργαζόμενους, στο 27% για το Κοινωνικό Σύνολο και στο 19% για το περιβάλλον, όπως φαίνεται και στο Σχεδιάγραμμα 3.4. Οι αναφορές σε δράσεις και ενέργειες που αφορούν το κοινωνικό σύνολο είναι η κατηγορία στην οποία οι εταιρείες του κλάδου δίνουν την μεγαλύτερη έμφαση στο να επικοινωνήσουν με την δεύτερη μεγαλύτερη να την μοιράζονται οι άλλες τρεις κατηγορίες. Ο κύριος λόγος είναι να το ενδιαφέρον για την φήμη της εταιρείας έτσι ώστε οι πελάτες κυρίως να δούνε ότι ενδιαφέρεται για το κοινωνικό αποτύπωμα και προσπαθούν να το πετύχουν κατά κύριο λόγο μέσω μεμονωμένων δωρεών.

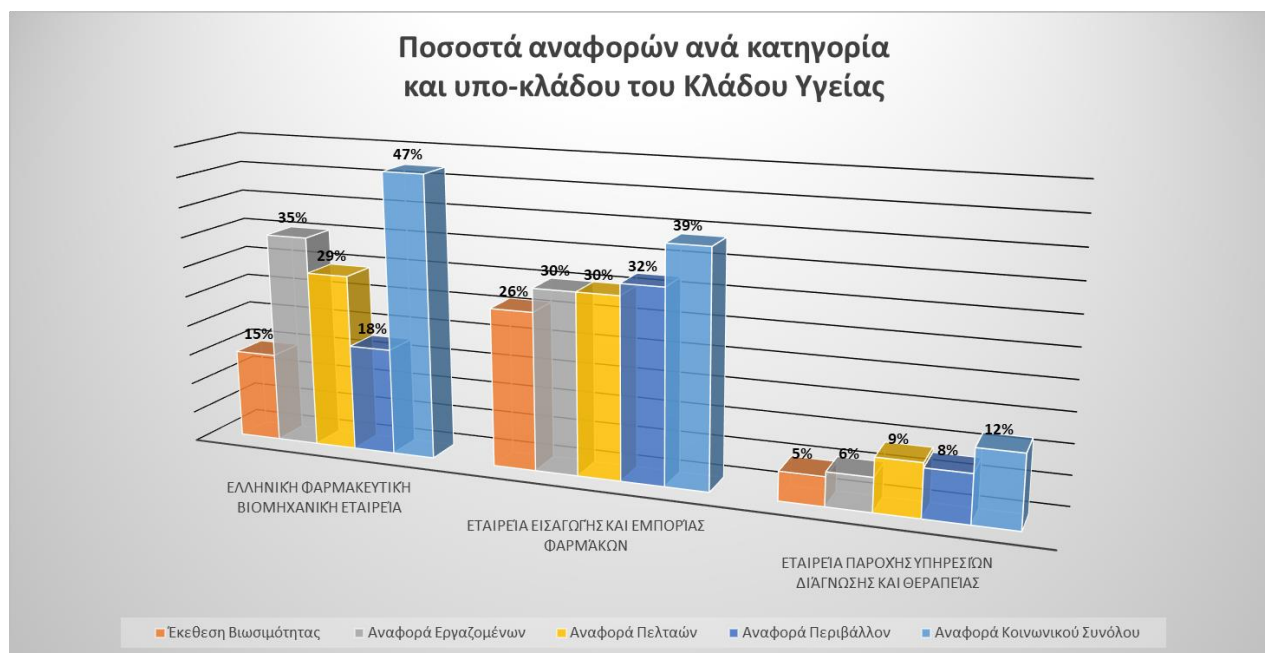


Σχεδιάγραμμα 3.4. Ποσοστά αναφορών ανά κατηγορία στο σύνολο του Κλάδου Υγείας. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Παρατηρούνται όμως διαφοροποιήσεις ανά υπό-κλάδο του Κλάδου Υγείας όσον αναφορά την έμφαση στην αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής ευθύνης τους όπως, φαίνεται στο παρακάτω Σχεδιάγραμμα 3.5.

Από τις 34 Ελληνικές Φαρμακευτικές Βιομηχανικές Εταιρείες του δείγματος οι 5, που αντιπροσωπεύουν περίπου το 15%, έχουν δημοσιευμένες Εκθέσεις Βιωσιμότητας και αναπτύσσουν ολοκληρωμένες δράσεις εταιρικής υπευθυνότητας. Παρατηρείται ότι οι εταιρίες αυτές του Ελληνικού κλάδου υγείας δεν δίνουν έμφαση στην αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής ευθύνης τους, με αποτέλεσμα να μην συμμετέχουν ενεργά στην προώθηση μίας κουλτούρας ηθικής και βιωσιμότητας στον ευρύτερο κλάδο υγείας. Συγκεκριμένα παρατηρήθηκαν αναφορές για δράσεις και ενέργειες στο σύνολο του δείγματος των Ελληνικών Φαρμακευτικών Βιομηχανικών Εταιρειών στο 29% για

πελάτες/ασθενείς, στο 35% για εργαζόμενους, στο 47% για το Κοινωνικό Σύνολο και στο 18% για το περιβάλλον. Ο πρώτος λόγος είναι το ρυθμιστικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί στην Ελληνική Αγορά με βάση στην οδηγία 2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του νόμου 4403/2016 που υποχρεώνει συγκεκριμένες εταιρείες να καταρτίζουν μη χρηματοοικονομικές καταστάσεις και να αναφέρουν τις πολιτικές και δράσεις τους σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον, τα κοινωνικά θέματα και θέματα για τα δικαιώματα του ανθρώπου. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι η πλειοψηφία των φαρμακοβιομηχανιών στην Ελλάδα δεν είχαν την ανάγκη μέχρι πρόσφατα για δικτύωση τους με εταιρείες του Εξωτερικού για αναζήτηση συνεργασιών και εισόδου σε ξένες αγορές αφού διέθεταν το σύνολο της παραγωγής στην Ελληνική Αγορά. Ο τρίτος λόγος είναι ότι η πρόσβαση σε χρηματοδοτικά εργαλεία ήταν εφικτή λόγω της χρόνιας δραστηριότητας τους στην αγορά χωρίς να υπάρχει η ανάγκη κατάρτισης και δημοσιοποίησης πρακτικών ESG και επομένως απολογισμών βιωσιμότητάς.



Σχεδιάγραμμα 3.5. Ποσοστά αναφορών ανά κατηγορία και υπο-κλάδου του Κλάδου Υγείας.

Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Στην περίπτωση των εταιρειών εισαγωγής και εμπορίας Φαρμάκων παρατηρείται ότι από τις 103 του δείγματος οι 27, που αντιπροσωπεύουν περίπου το 26%, έχουν δημοσιευμένες Εκθέσεις Βιωσιμότητας και αναπτύσσουν ολοκληρωμένες δράσεις εταιρικής υπευθυνότητας. Είναι σημαντικό ότι και οι 27 εταιρείες αυτού του υπό-κλάδου είναι θυγατρικές εταιρείες μεγάλων ομίλων του εξωτερικού. Παρατηρείται ότι οι εταιρίες του συγκεκριμένου υπό-κλάδου της υγείας δίνουν έμφαση, με εξαίρεση τις θυγατρικές εταιρείες, που δίνουν ιδιαίτερη έμφαση, στην

αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής ευθύνης τους αλλά συγκριτικά περισσότερο σε σχέση με τους άλλους δύο υπο-κλάδους, με αποτέλεσμα να συμμετέχουν πιο ενεργά στην προώθηση μίας κουλτούρας ηθικής και βιωσιμότητας στον ευρύτερο κλάδο υγείας με εξαίρεση τις θυγατρικές εταιρείες, που δίνουν ιδιαίτερη έμφαση. Συγκεκριμένα παρατηρήθηκαν αναφορές για δράσεις και ενέργειες στο 30% για πελάτες/ασθενείς, στο 30% για εργαζόμενους, στο 39% για το Κοινωνικό Σύνολο και στο 32% για το περιβάλλον. Ο πρώτος λόγος ότι με βάση το ρυθμιστικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί στην Ελληνική Αγορά αρκετές εταιρείες, ιδιαίτερα οι Θυγατρικές ή οι μητρικές εταιρείες αυτών, είναι υποχρεωμένες να καταρτίζουν μη χρηματοοικονομικές καταστάσεις και να αναφέρουν τις πολιτικές και δράσεις τους σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον, τα κοινωνικά θέματα και θέματα για τα δικαιώματα του ανθρώπου. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι οι περισσότερες εταιρείες έχουν χρόνια εδραιωμένες συνεργασίες με εταιρείες του εξωτερικού με πολύ καλή τοποθέτηση στην Ελληνική Αγορά οπότε δεν χρειάστηκε να αναπροσαρμόσουν μέχρι στιγμής την στρατηγική του και να ενσωματώσουν ESG πολιτικές που θα απαιτούσε από την πλευρά τους να επενδύσουν σε χρηματοοικονομικούς και άλλους πόρους.

Στην περίπτωση των εταιρειών Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Διάγνωσης και Θεραπείας) παρατηρείται ότι από τις 125 του δείγματος οι 6, που αντιπροσωπεύουν περίπου το 5%, έχουν δημοσιευμένες Εκθέσεις Βιωσιμότητας και αναπτύσσουν ολοκληρωμένες δράσεις εταιρικής υπευθυνότητας. Παρατηρείται ότι οι εταιρίες του συγκεκριμένου υπό-κλάδου της υγείας δεν δίνουν έμφαση στην αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής ευθύνης τους, με αποτέλεσμα να μην συμμετέχουν ενεργά στην προώθηση μίας κουλτούρας ηθικής και βιωσιμότητας στον ευρύτερο κλάδο υγείας και σίγουρα πολύ λιγότερο συγκριτικά με τους άλλους δύο υπο-κλάδους της Υγείας. Συγκεκριμένα παρατηρήθηκαν αναφορές για δράσεις και ενέργειες στο 9% για πελάτες/ασθενείς, στο 6% για εργαζόμενους, στο 12% για το Κοινωνικό Σύνολο και στο 8% για το περιβάλλον. Ο πρώτος λόγος είναι ότι με βάση το ρυθμιστικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί στην Ελληνική Αγορά οι μεγάλη πλειοψηφία των εταιρειών του συγκεκριμένου υπό-κλάδου της Υγείας δεν είναι υποχρεωμένες να καταρτίζουν μη χρηματοοικονομικές καταστάσεις και να αναφέρουν τις πολιτικές και δράσεις τους σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον, τα κοινωνικά θέματα και θέματα για τα δικαιώματα του ανθρώπου. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι οι περισσότερες εταιρείες δεν έχουν συνεργασίας με εταιρείες του εξωτερικού για την παρουσία και διείδυση στην Ελληνική Αγορά οπότε δεν χρειάστηκε να αναπροσαρμόσουν μέχρι στιγμής την στρατηγική του

και να ενσωματώσουν ESG πολιτικές που θα απαιτούσε από την πλευρά τους να επενδύσουν σε χρηματοοικονομικούς και άλλους πόρους.

Αποτελέσματα Φάσης Α στο υποσύνολο του δείγματος για εταιρείες με ετήσιο κύκλο εργασιών για το 2019 μεγαλύτερος από 40 εκ ευρώ

Στο συγκεκριμένο υποσύνολο του δείγματος από το σύνολο των εταιρειών του κλάδου Υγείας που μελετήθηκαν όπως φαίνεται και στο Σχεδιάγραμμα 3.6 το 27% αντιπροσωπεύει εταιρείες στον υπό-κλάδο της Ελληνικής Φαρμακευτικής Βιομηχανίας, το 22% αντιπροσωπεύει εταιρείες στον υπό-κλάδο των εταιρειών Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Διάγνωσης και Θεραπείας) και το 51% αντιπροσωπεύει εταιρείες στον υπό-κλάδο των εταιρειών Εισαγωγής και Εμπορίας Φαρμάκων.

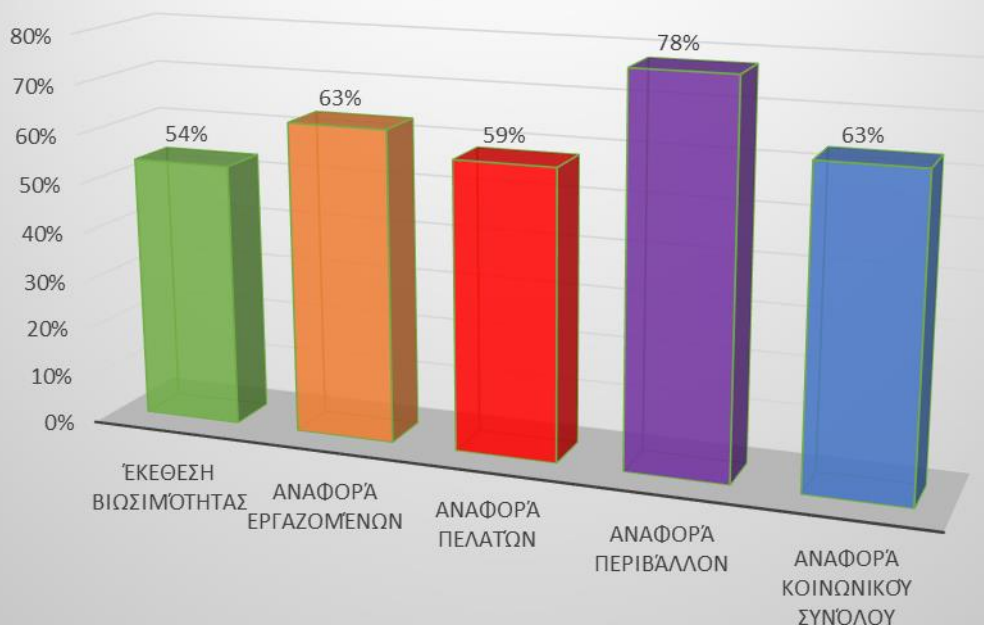


Σχεδιάγραμμα 3.6. Κατανομή εταιρειών με κύκλο εργασιών μεγαλύτερο από 40 εκ ευρώ του δείγματος βάση υπο-κλάδο. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Από την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε, προέκυψε ότι οι υποσύνολο των μεγάλων εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον κλάδο της Υγείας στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα προσανατολισμένες στις σχέσεις τους με τα συμβαλλόμενα μέρη, ως προϋπόθεση για την καλή εταιρική τους διακυβέρνηση. Από τις 41 εταιρίες που αποτέλεσαν τελικώς το δείγμα του

συγκεκριμένου υποσυνόλου της παρούσας εργασίας, οι 22, οι οποίες αντιπροσωπεύουν περίπου το 54% του δείγματος, έχουν δημοσιευμένες Εκθέσεις Βιωσιμότητας και αναπτύσσουν ολοκληρωμένες δράσεις εταιρικής υπευθυνότητας. Παρατηρείται ότι οι μεγαλύτερες εταιρίες του Ελληνικού κλάδου υγείας δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής ευθύνης τους, με αποτέλεσμα να μη συμμετέχουν ιδιαίτερα ενεργά στην προώθηση μίας κουλτούρας ηθικής και βιωσιμότητας στον ευρύτερο κλάδο υγείας. Συγκεκριμένα παρατηρήθηκαν αναφορές για δράσεις και ενέργειες στο 59% για πελάτες/ασθενείς, στο 63% για εργαζόμενους, στο 63% για το Κοινωνικό Σύνολο και στο 78% για το περιβάλλον, όπως φαίνεται και στο Σχεδιάγραμμα 3.7. Οι αναφορές σε δράσεις και ενέργειες που αφορούν το περιβάλλον είναι η κατηγορία στην οποία οι εταιρίες του κλάδου δίνουν την μεγαλύτερη έμφαση στο να επικοινωνήσουν με την δεύτερη μεγαλύτερη να την μοιράζονται οι κατηγορίες εργαζομένων και κοινωνικού συνόλου. Ο κύριος λόγος είναι ότι οι πλειοψηφία των εταιρειών αυτών (οι ίδιες ή οι μητρικές τους) έχουν παραγωγικές μονάδες και έχουν ενδιαφέρον να επικοινωνήσουν με τα ενδιαφερόμενα μέρη τις ενέργειες και πρωτοβουλίες που έχουν αναλάβει έτσι ώστε να έχουν το μικρότερο δυνατό αποτύπωμα στο περιβάλλον στοχεύοντας στην δημιουργία μια φήμης περιβαλλοντικά υπεύθυνης και κοινωνικά ευαίσθητης εταιρείας.

Ποσοστά αναφορών ανά κατηγορία κλάδου Υγείας για εταιρείες άνω των 40 εκ ευρώ



Σχεδιάγραμμα 3.7. Ποσοστά αναφορών ανά κατηγορία στο υποσύνολο του δείγματος με κύκλο εργασιών μεγαλύτερο από 40 εκ ευρώ. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

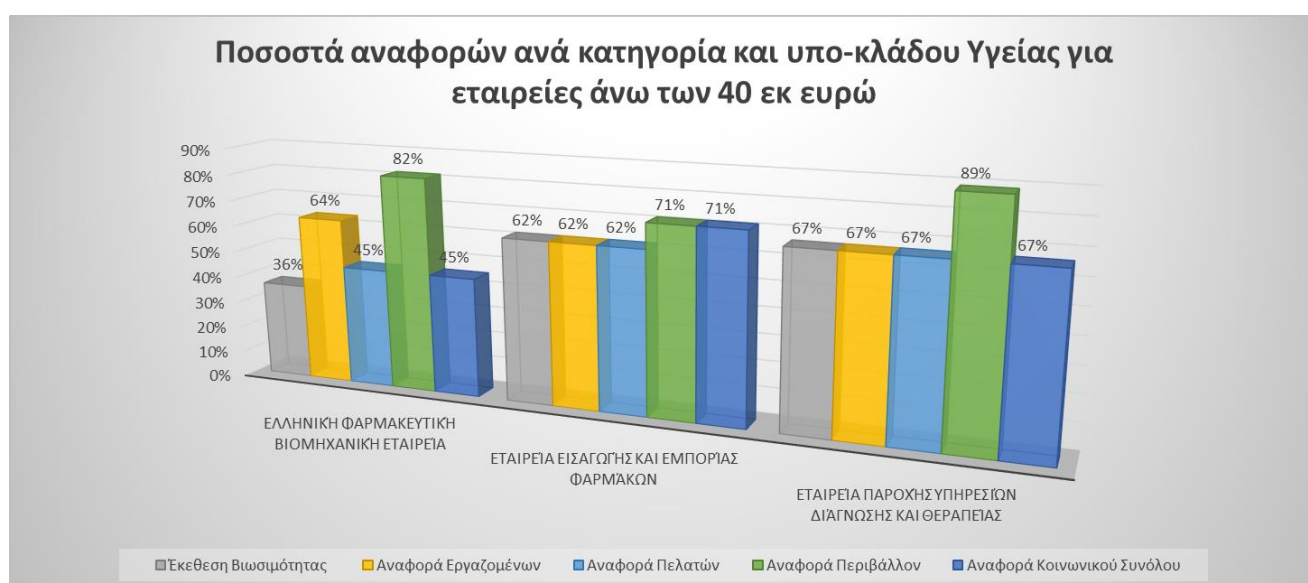
Παρατηρούνται όμως διαφοροποιήσεις ανά υπό-κλάδο του Κλάδου Υγείας για τις μεγαλύτερες εταιρείες όσον αναφορά την έμφαση στην αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής ευθύνης τους όπως, φαίνεται στο παρακάτω Σχεδιάγραμμα 3.8.

Από τις 11 μεγάλες Ελληνικές Φαρμακευτικές Βιομηχανικές Εταιρείες του υποσυνόλου του δείγματος οι 4, που αντιπροσωπεύουν περίπου στο 36%, έχουν δημοσιευμένες Εκθέσεις Βιωσιμότητας και αναπτύσσουν ολοκληρωμένες δράσεις εταιρικής υπευθυνότητας. Παρατηρείται ότι οι μεγάλες εταιρίες του συγκεκριμένου υπο-κλάδου Υγείας δίνουν την λιγότερη έμφαση στην αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής ευθύνης τους, σε σχέση με τις μεγάλες εταιρείες στους άλλους δυο υποκλάδους υγείας με αποτέλεσμα αναλογικά να συμμετέχουν το λιγότερα στην προώθηση μίας κουλτούρας ηθικής και βιωσιμότητας στον ευρύτερο κλάδο υγείας. Συγκεκριμένα παρατηρήθηκαν αναφορές για δράσεις και ενέργειες στο συγκεκριμένο υποσύνολο του δείγματος των Ελληνικών Φαρμακευτικών Βιομηχανικών Εταιρειών στο 45% για πελάτες/ασθενείς, στο 64% για εργαζόμενους, στο 45% για το Κοινωνικό Σύνολο και στο 82% για το περιβάλλον.

Οι αναφορές σε δράσεις και ενέργειες που αφορούν το περιβάλλον είναι η κατηγορία στην οποία οι εταιρείες του κλάδου δίνουν την μεγαλύτερη έμφαση στο να επικοινωνήσουν με την δεύτερη μεγαλύτερη η κατηγορίες εργαζομένων. Ο κύριος λόγος είναι ότι οι πλειοψηφία των εταιρειών αυτών έχουν παραγωγικές μονάδες και έχουν ενδιαφέρον να επικοινωνήσουν με τα ενδιαφερόμενα μέρη τις ενέργειες και πρωτοβουλίες που έχουν αναλάβει έτσι ώστε να έχουν το μικρότερο δυνατό αποτύπωμα στο περιβάλλον στοχεύοντας στην δημιουργία μια φήμης περιβαλλοντικά υπεύθυνης και εργασιακά φιλικής εταιρείας.

Οι λόγοι των παραπάνω ευρημάτων για τις μεγάλες εταιρείες αυτού του υποσυνόλου είναι:

1. η πλειοψηφία των φαρμακοβιομηχανιών στην Ελλάδα δεν είχαν την ανάγκη μέχρι πρόσφατα για δικτύωση τους με εταιρείες του Εξωτερικού για αναζήτηση συνεργασιών και εισόδου σε ξένες αγορές αφού διέθεταν το σύνολο της παραγωγής στην Ελληνική Αγορά.
2. η πρόσβαση σε χρηματοδοτικά εργαλεία ήταν εφικτή λόγω της χρόνιας δραστηριότητας τους στην αγορά.



Σχεδιάγραμμα 3.8. Ποσοστά αναφορών ανά κατηγορία και υπο-κλάδου στο υποσύνολο του δείγματος με κύκλο εργασιών μεγαλύτερο από 40 εκ ευρώ. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Στην περίπτωση των μεγάλων εταιρειών εισαγωγής και εμπορίας Φαρμάκων παρατηρείται ότι από τις 21 του υποσυνόλου του δείγματος οι 13, που αντιπροσωπεύουν περίπου το 62%, έχουν δημοσιευμένες Εκθέσεις Βιωσιμότητας και αναπτύσσουν ολοκληρωμένες δράσεις

εταιρικής υπευθυνότητας. Είναι σημαντικό ότι και οι 13 εταιρείες αυτού του υπό-κλάδου είναι θυγατρικές εταιρείες μεγάλων ομίλων του εξωτερικού. Παρατηρείται ότι οι εταιρίες του συγκεκριμένου υπό-κλάδου της υγείας δίνουν μεγάλη έμφαση στην αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής ευθύνης τους αλλά συγκριτικά περισσότερο σε σχέση με τους άλλους δύο υπο-κλάδους, με αποτέλεσμα να συμμετέχουν πιο ενεργά στην προώθηση μίας κουλτούρας ηθικής και βιωσιμότητας στον ευρύτερο κλάδο υγείας. Συγκεκριμένα παρατηρήθηκαν αναφορές για δράσεις και ενέργειες στο 62% για πελάτες/ασθενείς, στο 62% για εργαζόμενους, στο 71% για το Κοινωνικό Σύνολο και στο 71% για το περιβάλλον.

Οι αναφορές σε δράσεις και ενέργειες που αφορούν το περιβάλλον και το κοινωνικό σύνολο είναι οι κατηγορίες στις οποίες οι μεγάλες εταιρείες του υπο-κλάδου δίνουν την μεγαλύτερη έμφαση στο να επικοινωνήσουν. Ο κύριος λόγος είναι ότι οι πλειοψηφία των μητρικών εταιρειών αυτών έχουν παραγωγικές μονάδες και έχουν ενδιαφέρον να επικοινωνήσουν με τα ενδιαφερόμενα μέρη τις ενέργειες και πρωτοβουλίες που έχουν αναλάβει έτσι ώστε να έχουν το μικρότερο δυνατό αποτύπωμα στο περιβάλλον στοχεύοντας στην δημιουργία μια φήμης περιβαλλοντικά υπεύθυνης και κοινωνικά ευαίσθητης εταιρείας.

Οι λόγοι των παραπάνω ευρημάτων για τις μεγάλες εταιρείες αυτού του υποσυνόλου είναι:

1. με βάση το ρυθμιστικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί στην Ελληνική Αγορά αρκετές εταιρείες, ιδιαίτερα οι θυγατρικές (ή οι μητρικές), είναι υποχρεωμένες να καταρτίζουν μη χρηματοοικονομικές καταστάσεις και να αναφέρουν τις πολιτικές και δράσεις τους σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον, τα κοινωνικά θέματα και θέματα για τα δικαιώματα του ανθρώπου
2. η πλειοψηφία των μητρικών εταιρειών έχουν την ανάγκη για δικτύωση τους με εταιρείες εκτός της χώρας που έχουν έδρα για αναζήτηση συνεργασιών και εισόδου σε ξένες αγορές έτσι ώστε να διαθέσουν το σύνολο της παραγωγής τους.
3. η πρόσβαση σε χρηματοδοτικά εργαλεία ιδιαίτερα από τραπεζικά συστήματα δυτικών χωρών ή μέσω χρηματιστηρίων. ήταν εφικτή λόγω της χρόνιας δραστηριότητας τους στην αγορά.

Στην περίπτωση των εταιρειών Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Διάγνωσης και Θεραπείας) παρατηρείται ότι από τις 9 του δείγματος οι 6, που αντιπροσωπεύουν περίπου το 67%, έχουν δημοσιευμένες Εκθέσεις Βιωσιμότητας και αναπτύσσουν ολοκληρωμένες δράσεις εταιρικής υπευθυνότητας. Παρατηρείται ότι οι μεγάλες εταιρίες του συγκεκριμένου υπό-κλάδου της

υγείας δίνουν μεγάλη έμφαση στην αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής ευθύνης τους, με αποτέλεσμα να συμμετέχουν ενεργά στην προώθηση μίας κουλτούρας ηθικής και βιωσιμότητας στον ευρύτερο κλάδο υγείας. Συγκεκριμένα παρατηρήθηκαν αναφορές για δράσεις και ενέργειες στο 67% για πελάτες/ασθενείς, στο 67% για εργαζόμενους, στο 67% για το Κοινωνικό Σύνολο και στο 89% για το περιβάλλον.

Οι αναφορές σε δράσεις και ενέργειες που αφορούν το περιβάλλον είναι η κατηγορία στην οποία οι μεγάλες εταιρείες του υπο-κλάδου δίνουν την μεγαλύτερη έμφαση στο να επικοινωνήσουν με την δεύτερη μεγαλύτερη τις υπόλοιπες τρεις. Οι λόγοι των παραπάνω ευρημάτων για τις μεγάλες εταιρείες αυτού του υποσυνόλου ώστε να ενσωματώσουν ESG πολιτικές στοχεύοντας στην δημιουργία μια φήμης περιβαλλοντικά υπεύθυνης, εργασιακά φιλικής και κοινωνικά ευαίσθητης εταιρείας είναι:

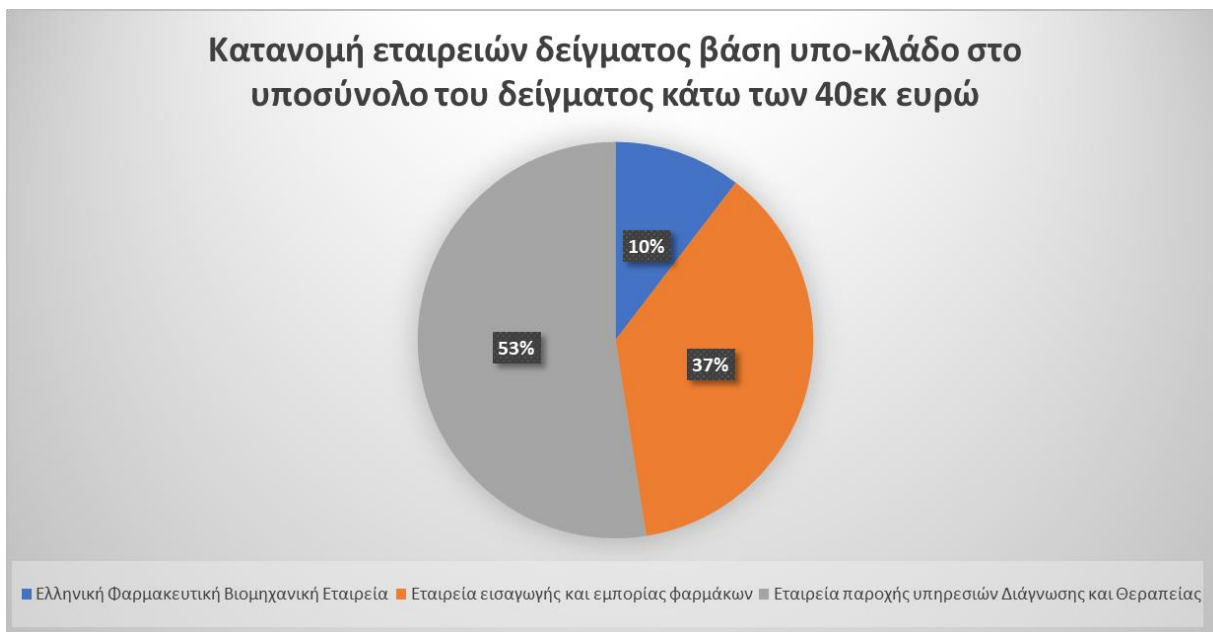
1. με βάση το ρυθμιστικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί στην Ελληνική Αγορά οι μεγάλες εταιρείες, είναι υποχρεωμένες να καταρτίζουν μη χρηματοοικονομικές καταστάσεις και να αναφέρουν τις πολιτικές και δράσεις τους σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον, τα κοινωνικά θέματα και θέματα για τα δικαιώματα του ανθρώπου

2. η πλειοψηφία των μεγάλων εταιρειών του συγκεκριμένου υπο-κλάδου έχουν την ανάγκη για δικτύωση τους με εταιρείες εκτός της χώρας ιδιαίτερα σε θέματα Ιατρικού Τουρισμού.

3. η ανάγκη για πρόσβαση σε χρηματοδοτικά εργαλεία ιδιαίτερα από τραπεζικά συστήματα ή μέσω χρηματιστηρίων (παράδειγμα Ιατρικό Αθηνών).

Αποτελέσματα Φάσης Α στο υποσύνολο του δείγματος για εταιρείες με ετήσιο κύκλο εργασιών για το 2019 μικρότερο από 40 εκ ευρώ

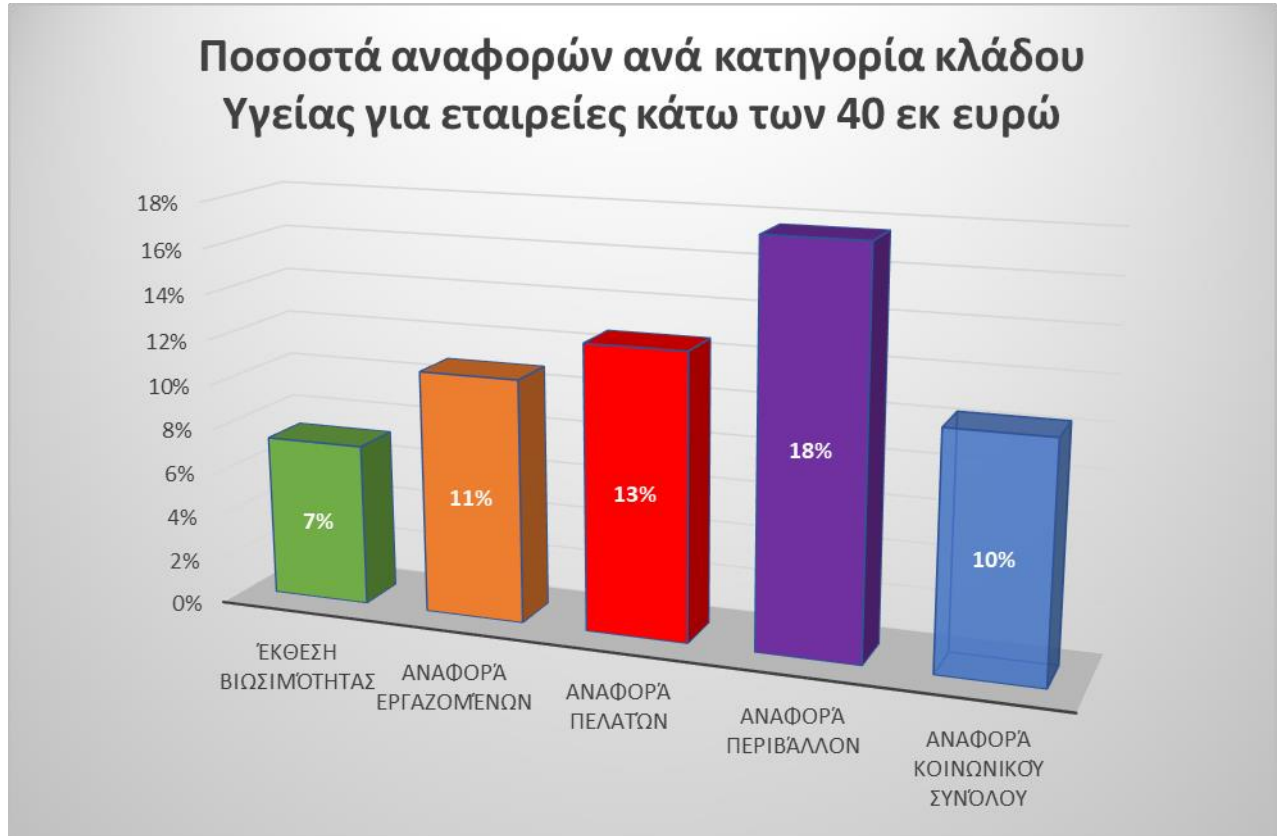
Στο συγκεκριμένο υποσύνολο του δείγματος από το σύνολο των εταιρειών του κλάδου Υγείας που μελετήθηκαν όπως φαίνεται και στο Σχεδιάγραμμα 3.9 το 10% αντιπροσωπεύει εταιρείες στον υπό-κλάδο της Ελληνικής Φαρμακευτικής Βιομηχανίας, το 53% αντιπροσωπεύει εταιρείες στον υπό-κλάδο των εταιρειών Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Διάγνωσης και Θεραπείας) και το 37% αντιπροσωπεύει εταιρείες στον υπό-κλάδο των εταιρειών Εισαγωγής και Εμπορίας Φαρμάκων.



Σχεδιάγραμμα 3.9 Κατανομή εταιρειών με κύκλο εργασιών μικρότερο από 40 εκ ευρώ του δείγματος βάση υπο-κλάδο. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Από την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε, προέκυψε ότι οι υποσύνολο των μικρότερων, με βάση τον κύκλο εργασιών, εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον κλάδο της Υγείας στην Ελλάδα είναι δεν είναι προσανατολισμένες στις σχέσεις τους με τα συμβαλλόμενα μέρη, ως προϋπόθεση για την καλή εταιρική τους διακυβέρνηση. Από τις 221 εταιρίες που αποτέλεσαν τελικώς το δείγμα του συγκεκριμένου υποσυνόλου της παρούσας εργασίας, οι 16, οι οποίες αντιπροσωπεύουν περίπου το 7% του δείγματος, έχουν δημοσιευμένες Εκθέσεις Βιωσιμότητας και αναπτύσσουν ολοκληρωμένες δράσεις εταιρικής υπευθυνότητας. Παρατηρείται ότι οι μικρότερες εταιρίες του Ελληνικού κλάδου υγείας δεν δίνουν έμφαση στην αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής ευθύνης τους, με αποτέλεσμα να μη συμμετέχουν ιδιαίτερα ενεργά στην προώθηση μίας κουλτούρας ηθικής και βιωσιμότητας στον ευρύτερο κλάδο υγείας. Συγκεκριμένα παρατηρήθηκαν αναφορές για δράσεις και ενέργειες στο 13% για πελάτες/ασθενείς, στο 11% για εργαζόμενους, στο 10% για το Κοινωνικό Σύνολο και στο 18% για το περιβάλλον, όπως φαίνεται και στο Σχεδιάγραμμα 3.10. Οι αναφορές σε δράσεις και ενέργειες που αφορούν το περιβάλλον είναι η κατηγορία στην οποία οι μικρότερες εταιρείες του κλάδου δίνουν την μεγαλύτερη έμφαση στο να επικοινωνήσουν με την δεύτερη μεγαλύτερη να είναι αυτή των πελατών και με μικρή διαφορά οι υπόλοιπες δύο. Οι λόγοι που οδηγούν τις μικρές εταιρείες του κλάδου υγείας στο να μην είναι προσανατολισμένες προς ενέργειες και πρακτικές βιώσιμης ανάπτυξης είναι:

1. με βάση το ρυθμιστικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί στην Ελληνική Αγορά οι μεγάλη πλειοψηφία των μικρών εταιρειών του κλάδου της Υγείας δεν είναι υποχρεωμένες να καταρτίζουν μη χρηματοοικονομικές καταστάσεις και να αναφέρουν τις πολιτικές και δράσεις τους σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον, τα κοινωνικά θέματα και θέματα για τα δικαιώματα του ανθρώπου.
2. οι περισσότερες μικρές εταιρείες αν και μπορεί να έχουν συνεργασίας με εταιρείες του εξωτερικού αυτές είναι εδραιωμένες εδώ και χρόνια και αφορούν μόνο την διάθεση των προϊόντων στην Ελληνική αγορά. οπότε δεν χρειάστηκε να αναπροσαρμόσουν μέχρι στιγμής την στρατηγική του και να ενσωματώσουν ESG πολιτικές που θα απαιτούσε από την πλευρά τους να επενδύσουν σε χρηματοοικονομικούς και άλλους πόρους.
3. Οι χρηματοοικονομικοί και άλλοι πόροι που απαιτούνται προκειμένου όχι μόνο να καταρτίσουν και να δημοσιεύσουν ένα απολογισμό βιωσιμότητάς αλλά στο να ενσωματώσουν στρατηγικές βιώσιμης ανάπτυξης ESG στην στρατηγική των εταιρειών τους.



Σχεδιάγραμμα 3.10. Ποσοστά αναφορών ανά κατηγορία στο υποσύνολο του δείγματος με κύκλο εργασιών μεγαλύτερο από 40 εκ ευρώ. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Παρατηρούνται όμως διαφοροποιήσεις ανά υπό-κλάδο του Κλάδου Υγείας όσον αναφορά την έμφαση στην αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής ευθύνης τους όπως φαίνεται στο παρακάτω Σχεδιάγραμμα 3.11.

Από τις 23 μικρές Ελληνικές Φαρμακευτικές Βιομηχανικές Εταιρείες του υποσυνόλου του δείγματος μόνο μία, που αντιπροσωπεύει περίπου στο 4%, έχει δημοσιευμένη Εκθέση Βιωσιμότητας και αναπτύσσει ολοκληρωμένες δράσεις εταιρικής υπευθυνότητας. Παρατηρείται ότι οι μικρές εταιρίες του συγκεκριμένου υπο-κλάδου Υγείας δεν δίνουν έμφαση στην αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής ευθύνης τους, σε σχέση με τις μεγάλες εταιρείες στους άλλους δυο υποκλάδους υγείας με αποτέλεσμα αναλογικά να συμμετέχουν το λιγότερο στην προώθηση μίας κουλτούρας ηθικής και βιωσιμότητας στον ευρύτερο κλάδο υγείας. Συγκεκριμένα παρατηρήθηκαν αναφορές για δράσεις και ενέργειες στο συγκεκριμένο υποσύνολο του δείγματος των Ελληνικών Φαρμακευτικών Βιομηχανικών Εταιρειών στο 22% για πελάτες/ασθενείς, στο 22% για εργαζόμενους, στο 4% για το Κοινωνικό Σύνολο και στο 30% για το περιβάλλον.

Οι αναφορές σε δράσεις και ενέργειες που αφορούν το περιβάλλον είναι η κατηγορία στην οποία οι εταιρείες του κλάδου δίνουν την μεγαλύτερη έμφαση στο να επικοινωνήσουν με την δεύτερη μεγαλύτερη αυτές των εργαζομένων και πελατών. Ο κύριος λόγος είναι ότι οι πλειοψηφία των εταιρειών αυτών έχουν παραγωγικές μονάδες καταρχήν υποχρεώνονται λόγω ρυθμιστικού πλαισίου και έχουν ενδιαφέρον να επικοινωνήσουν με τα ενδιαφερόμενα μέρη τις ενέργειες και πρωτοβουλίες που έχουν αναλάβει έτσι ώστε να έχουν το μικρότερο δυνατό αποτύπωμα στο περιβάλλον στοχεύοντας στην δημιουργία μια φήμης περιβαλλοντικά υπεύθυνης και εργασιακά φιλικής εταιρείας.

Οι λόγοι των παραπάνω ευρημάτων για τις μεγάλες εταιρείες αυτού του υποσυνόλου είναι:

1. η πλειοψηφία των φαρμακοβιομηχανιών στην Ελλάδα δεν είχαν την ανάγκη μέχρι πρόσφατα για δικτύωση τους με εταιρείες του Εξωτερικού για αναζήτηση συνεργασιών και εισόδου σε ξένες αγορές αφού διέθεταν το σύνολο της παραγωγής στην Ελληνική Αγορά.
2. Ως παραγωγικές μονάδες λόγω ρυθμιστικού πλαισίου υποχρεώνονται σε συγκεκριμένες ενέργειες και δράσεις φιλικές στο περιβάλλον.

3. η πρόσβαση σε χρηματοδοτικά εργαλεία ήταν εφικτή λόγω της χρόνιας δραστηριότητας τους στην αγορά.



Σχεδιάγραμμα 3.11. Ποσοστά αναφορών ανά κατηγορία και υπο-κλάδου στο υποσύνολο του δείγματος με κύκλο εργασιών μεγαλύτερο από 40 εκ ευρώ. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Στην περίπτωση των μικρότερων εταιρειών εισαγωγής και εμπορίας Φαρμάκων παρατηρείται ότι από τις 82 του υποσυνόλου του δείγματος οι 14, που αντιπροσωπεύουν περίπου το 17%, έχουν δημοσιευμένες Εκθέσεις Βιωσιμότητας και αναπτύσσουν ολοκληρωμένες δράσεις εταιρικής υπευθυνότητας. Είναι σημαντικό ότι και οι 14 εταιρείες αυτού του υπο-κλάδου είναι θυγατρικές εταιρείες μεγάλων ομίλων του εξωτερικού. Παρατηρείται ότι οι μικρές εταιρίες του συγκεκριμένου υπο-κλάδου της υγείας δίνουν έμφαση στην αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής ευθύνης τους αλλά συγκριτικά περισσότερο σε σχέση με το υποσύνολο των μικρών εταιρειών στους δύο υπο-κλάδους, με αποτέλεσμα να συμμετέχουν συγκριτικά πιο ενεργά στην προώθηση μίας κουλτούρας ηθικής και βιωσιμότητας στον ευρύτερο κλάδο υγείας. Συγκεκριμένα παρατηρήθηκαν αναφορές για δράσεις και ενέργειες στο 22% για πελάτες/ασθενείς, στο 22% για εργαζόμενους, στο 22% για το Κοινωνικό Σύνολο και στο 30% για το περιβάλλον.

Οι αναφορές σε δράσεις και ενέργειες που αφορούν το περιβάλλον και το κοινωνικό σύνολο είναι οι κατηγορίες στις οποίες οι μικρές εταιρείες του υπο-κλάδου δίνουν την μεγαλύτερη έμφαση στο να επικοινωνήσουν.

Οι λόγοι των παραπάνω ευρημάτων για τις μικρές εταιρείες αυτού του υποσυνόλου είναι:

1. με βάση το ρυθμιστικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί στην Ελληνική Αγορά αρκετές εταιρείες, ιδιαίτερα οι θυγατρικές (ή οι μητρικές), είναι υποχρεωμένες να καταρτίζουν μη χρηματοοικονομικές καταστάσεις και να αναφέρουν τις πολιτικές και δράσεις τους σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον, τα κοινωνικά θέματα και θέματα για τα δικαιώματα του ανθρώπου
2. η πλειοψηφία των μητρικών εταιρειών έχουν την ανάγκη για δικτύωση τους με εταιρείες εκτός της χώρας που έχουν έδρα για αναζήτηση συνεργασιών, εισόδου σε ξένες αγορές έτσι ώστε να διαθέσουν το σύνολο της παραγωγής τους και να εφαρμόζουν τις ίδιες πολιτικές και διαδικασίες και στις θυγατρικές τους εταιρείες
3. πλειοψηφία των μητρικών εταιρειών αυτών έχουν παραγωγικές μονάδες και έχουν ενδιαφέρον να επικοινωνήσουν με τα ενδιαφερόμενα μέρη τις ενέργειες και πρωτοβουλίες που έχουν αναλάβει έτσι ώστε να έχουν το μικρότερο δυνατό αποτύπωμα στο περιβάλλον στοχεύοντας στην δημιουργία μια φήμης περιβαλλοντικά υπεύθυνης, κοινωνικά ευαίσθητης εταιρείας και εργασιακά φιλικής εταιρείας.

Στην περίπτωση των μικρών εταιρειών Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Διάγνωσης και Θεραπείας) παρατηρείται ότι από τις 116 του δείγματος μόνο μια, που αντιπροσωπεύει περίπου το 1%, έχουν δημοσιευμένες Εκθέσεις Βιωσιμότητας και αναπτύσσουν ολοκληρωμένες δράσεις εταιρικής υπευθυνότητας. Παρατηρείται ότι οι μικρές εταιρείες του συγκεκριμένου υπό-κλάδου της υγείας δεν δίνουν έμφαση στην αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής ευθύνης τους, με αποτέλεσμα να συμμετέχουν ενεργά στην προώθηση μίας κουλτούρας ηθικής και βιωσιμότητας στον ευρύτερο κλάδο υγείας. Συγκεκριμένα παρατηρήθηκαν αναφορές για δράσεις και ενέργειες στο 4% για πελάτες/ασθενείς, στο 1% για εργαζόμενους, στο 3% για το Κοινωνικό Σύνολο και στο 6% για το περιβάλλον.

Οι αναφορές σε δράσεις και ενέργειες που αφορούν το περιβάλλον είναι η κατηγορία στην οποία οι μεγάλες εταιρείες του υπο-κλάδου δίνουν την μεγαλύτερη έμφαση στο να επικοινωνήσουν με την δεύτερη μεγαλύτερη των πελατών και του κοινωνικού συνόλου. Οι λόγοι των παραπάνω ευρημάτων για τις μικρές εταιρείες αυτού του υποσυνόλου είναι:

1. με βάση το ρυθμιστικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί στην Ελληνική Αγορά οι μεγάλες εταιρείες, είναι υποχρεωμένες να καταρτίζουν μη χρηματοοικονομικές καταστάσεις και να αναφέρουν τις πολιτικές και δράσεις τους σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον, τα κοινωνικά θέματα και θέματα για τα δικαιώματα του ανθρώπου

2. η πλειοψηφία των μικρών εταιρειών του συγκεκριμένου υποσυνόλου του κλάδου δεν έχουν την ανάγκη για δικτύωση τους με άλλες εταιρείες εκτός της χώρας.

3. η πρόσβαση σε χρηματοδοτικά εργαλεία ήταν εφικτή λόγω της χρόνιας δραστηριότητας τους στην αγορά.

Φάση Β

Τέσσερις θεμελιώδεις κατηγορίες αναφοράς βιωσιμότητας—πελάτες, εργαζόμενοι, κοινότητα και περιβάλλον—δημιουργήθηκαν κατά τη φάση προετοιμασίας. Έτσι θα παρουσιαστούν και τα ευρήματα και θα οργανωθεί η συζήτηση που θα τα ακολουθήσει.

Αναφορά Θεμάτων Πελατών

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η αναφορά θεμάτων πελατών των εταιρειών του δείγματος στον κλάδο της υγείας ήταν πολύ υψηλής ποιότητας και κάλυπτε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων με ένα μέσο όρο 2,54 από την ανάλυση (Πίνακας 3.3). Η πλειοψηφία των αναλυόμενων αναφορών για θέματα διαλόγου με πελάτες, η ασφάλεια δεδομένων πελατών, η συμμόρφωση και η ποιότητα του προϊόντος παρέχονται σε βάθος, σε άριστη ποιότητα και σε υψηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με τα εναπομείναντα άλλα δύο ζητήματα πελατών.

Επίσης, παρατηρούμε ότι οι εταιρείες εισαγωγής και εμπορίας φαρμακευτικών προϊόντων σημείωσαν καλύτερη βαθμολογία σε σύγκριση με τις ελληνικές βιομηχανικές φαρμακευτικές εταιρείες και τις εταιρείες παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και θεραπείας ως προς την ποιότητα και το βάθος των αναφορών σε θέματα πελατών. Βλέπουμε ότι από όλα τα ζητήματα πελατών, αυτό που είχε τις χαμηλότερες βαθμολογίες σε όλους τους υπο-κλάδους της Υγείας ήταν η πρόσβαση σε προϊόντα υγειονομικής περίθαλψης από μειονεκτούντες πελάτες. Αυτό υπονομεύει σοβαρά τα ευρήματα, καθώς, αν και η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη είναι θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα, περιορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τις οικονομικές συνθήκες και άλλες δημογραφικές πτυχές της σύγχρονης παγκόσμιας κοινωνίας.

Η ασφάλεια των δεδομένων πελατών αναπτύχθηκε επαρκώς από όλες τις εταιρείες εκτός από αυτές των Ελληνικών Φαρμακοβιομηχανιών με εξαίρεσή την εταιρεία DEMO. Οι εταιρείες συλλέγουν δεδομένα για ασθενείς που συμμετέχουν σε κλινικές δοκιμές και για άτομα με τα οποία αλληλοεπιδρούν μέσω διαφορετικών προγραμμάτων ασθενών. Έτσι, περιορίζοντας τη μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση και την κοινή χρήση δεδομένων ασθενών, οι επιχειρήσεις λαμβάνουν εξαιρετικά σοβαρά τη διατήρηση του απορρήτου των ασθενών και την ασφάλεια των προσωπικών τους πληροφοριών υγείας.

Παρατηρούμε ότι οι εταιρείες εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων σημείωσαν καλύτερη βαθμολογία σε σύγκριση με τις ελληνικές βιομηχανικές φαρμακευτικές εταιρείες και τις εταιρείες παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και θεραπείας ως προς την ποιότητα και το βάθος των αναφορών σε θέματα πελατών με μέσο όρο 2,93 έναντι 1,90 για τις ελληνικές φαρμακευτικές εταιρείες και 2,78 για εταιρείες παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και θεραπείας.

Θέματα Πελατών	BOEHRINGER INGELHEIM HELLAS A.E.B.E.	Vianex A.E.B.E.	UNI-PHARM ABEE	DEMO A.E.B.E.	LAVIPHARM ABEE	ΦΑΡΜΑΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	NOVARTIS HELLAS A.E.	Pfizer Hellas A.E.	SANOI AVENTIS ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ABEE	GLAXOSMITHKLINE A.E.	BAYER HELLAS ABEE	ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΑΡΜΑΚΩΝ	Ιατρικό Αθηνών Α.Ε.	Υγεία Θεραπευτικό Κέντρο Α.Ε.	Ευρωκλινική Α.Ε.	ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	Μέσος Όρος
Διάλογος με πελάτες	2	2	1	3	1	1,8	3	3	3	3	3	3,0	3	3	3	3,0	2,60
Ικανοποίηση των πελατών	2	2	0	3	1	1,6	3	3	3	3	3	3,0	3	3	3	3,0	2,53
Ποιότητα προϊόντων	2	2	2	3	2	2,2	3	3	3	3	3	3,0	2	3	3	3,0	2,62
Ασφάλεια δεδομένων πελατών	2	2	2	2	2	2,0	3	3	3	3	3	3,0	3	3	3	3,0	2,67
Συμμόρφωση	2	2	2	2	2	2,0	3	3	3	3	3	3,0	3	3	3	3,0	2,67
Πρόσβαση σε προϊόντα υγειονομικής περίθαλψης από μειονεκτούντες πελάτες	2	1	2	2	2	1,8	2	3	3	3	2	2,6	2	2	2	2,0	2,13
Μέσος Όρος	2,00	1,83	1,50	2,50	1,67	1,90	2,83	3,00	3,00	3,00	2,83	2,93	2,67	2,83	2,83	2,78	2,54

Πίνακας 3.3. Αναφορά Θεμάτων Πελατών στον κλάδο Υγείας στην Ελλάδα. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Αναφορά Θεμάτων Υπαλλήλων / Προσωπικού

Τα θέματα προσωπικού που αναφέρθηκαν από οργανισμούς στον κλάδο της υγειονομικής περίθαλψης στο δείγμα θα πρέπει να βαθμολογηθούν ως υψηλής ποιότητάς αλλά ποικίλες (Πίνακας 3.4) και το εύρος είναι μάλλον μεγάλο με ένα μέσο όρο 2,50 από την ανάλυση. Όλες οι ανησυχίες που αναφέρθηκαν αντιμετωπίστηκαν στις εκθέσεις που αναλύθηκαν. Όσον αφορά τη σπουδαιότητα, τα θέματα με την καλύτερη ποιότητα και το μεγαλύτερο εύρος στις αναφορές είναι οι Υγεία και Ασφάλεια στην εργασία, Διαφθορά και ανήθικη συμπεριφορά, Ανάπτυξη εργαζομένων και Συνθήκες Εργασίας (2,87, 2,76, 2,73 και 2,62 αντίστοιχα).

Η ισορροπία επαγγελματικής και προσωπικής ζωής και ο εθελοντισμός των εργαζομένων σημείωσαν τη χαμηλότερη βαθμολογία (1,78 και 2,36 αντίστοιχα). Οι μέσες βαθμολογίες, όπως αναφέρθηκαν από τους οργανισμούς του δείγματος, ήταν μεταξύ 1,0 και 3,0 για την ισορροπία επαγγελματικής και προσωπικής ζωής και μεταξύ 1,4 και 3,0 για τον εθελοντισμό των εργαζομένων.

Οι εταιρείες κατανοούν ότι η επιτυχία της επιχείρησής τους βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην τεχνογνωσία, τη δέσμευση, τον ενθουσιασμό και την ευτυχία του εργατικού τους δυναμικού. Παρέχουν πρόσθετες λύσεις για να δείξουν στην κοινωνία και στους σημερινούς και δυνητικούς εργαζομένους ότι δεν είναι μόνο κοινωνικά υπεύθυνες αλλά και κοινωνικά συνειδητοποιημένες, όπως δίκαιη μεταχείριση στην εργασία, διαφανές και δίκαιο σύστημα αποζημίωσης, εταιρικά συνταξιοδοτικά προγράμματα, ικανότητα συνδυασμού εργασίας με οικογενειακές υποχρεώσεις, ευέλικτες ρυθμίσεις χρόνου εργασίας και ούτω καθεξής. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις καταβάλλουν προσπάθειες να συμμορφωθούν με τις επικρατούσες ψηφιακές νόρμες παρέχοντας στους υπαλλήλους ένα ευρύ φάσμα δημιουργικών ψηφιακών εργαλείων με τα οποία μπορούν να ολοκληρώσουν τη δουλειά τους και νέες προσεγγίσεις στο χώρο εργασίας.

Επίσης, παρατηρούμε ότι οι εταιρείες εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων σημείωσαν καλύτερη βαθμολογία σε σύγκριση με τις ελληνικές βιομηχανικές φαρμακευτικές εταιρείες και τις εταιρείες παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και θεραπείας ως προς την ποιότητα και το βάθος των αναφορών σε θέματα εργαζομένων με μέσο όρο 3,0 έναντι 1,98 για τις ελληνικές φαρμακευτικές εταιρείες και 2,52 για εταιρείες παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και θεραπείας.

Θέματα Υπαλλήλων	BOEHRINGER INGELHEIM HELLAS A.E.B.E.	Vianex A.E.B.E.	UNI-PHARM ABEE	DEMO A.E.B.E.	LAVIPHARM ABEE	ΦΑΡΜΑΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	NOVARTIS HELLAS A.E.	Pfizer Hellas A.E.	SANOI AVENTIS ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΒΕΕ	GLAXOSMITHKLINE A.E.	BAYER HELLAS ABEE	ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΑΡΜΑΚΩΝ	Ιατρικό Αθηνών Α.Ε.	Υγεία Θεραπευτικό Κέντρο Α.Ε.	Ευρωκλινική Α.Ε.	ΝΟΣΗΛΗΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	Μέσος Όρος
Συνθήκες εργασίας	2	3	1	3	2	2,2	3	3	3	3	3	3,0	3	3	2	2,7	2,62
Υγεία και ασφάλεια στην εργασία	2	3	3	3	2	2,6	3	3	3	3	3	3,0	3	3	3	3,0	2,87
Ανάπτυξη εργαζομένων	2	2	2	3	2	2,2	3	3	3	3	3	3,0	3	3	3	3,0	2,73
Ικανοποίηση εργαζομένων	2	3	1	2	1	1,8	3	3	3	3	3	3,0	2	2	3	2,3	2,38
Εργασιακή δέσμευση	2	3	1	2	1	1,8	3	3	3	3	3	3,0	2	3	3	2,7	2,49
Διαφορετικότητα και ίσες ευκαιρίες	2	2	2	3	2	2,2	3	3	3	3	3	3,0	1	3	3	2,3	2,51
Ισορροπία οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής	2	2	1	0	0	1,0	3	3	3	3	3	3,0	1	1	2	1,3	1,78
Εθελοντισμός εργαζομένων	3	2	1	0	1	1,4	3	3	3	3	3	3,0	3	2	3	2,7	2,36
Διαφθορά και ανήθικη συμπεριφορά	2	3	3	2	3	2,6	3	3	3	3	3	3,0	3	3	2	2,7	2,76
Μέσος Όρος	2,11	2,56	1,67	2,00	1,56	1,98	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,33	2,56	2,67	2,52	2,50

Πίνακας 3.4. Αναφορά Θεμάτων Υπαλλήλων / Προσωπικού στον κλάδο Υγείας στην Ελλάδα,

Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης.

Αναφορά Θεμάτων Κοινωνίας/Κοινότητας

Η ποιότητα των εκθέσεων σχετικά με τις ανησυχίες της κοινότητας ήταν χαμηλότερη (με μέσο όρο 2,28) συγκριτικά με την ποιότητα για θέματα πελατών και εργαζομένων και το πεδίο εφαρμογής ήταν περιορισμένο, μεταξύ των εταιρειών του δείγματος (Πίνακας 3.5). Ζητήματα όπως η προώθηση/χορηγία πολιτισμού και η προώθηση/χορηγία αθλημάτων είχαν σχετικά τους χαμηλότερους βαθμούς (1,36 και 1,91 αντίστοιχα). Μπορούμε να δούμε καλύτερη αναφορά στα θέματα της Υποστήριξης της Εκπαίδευσης (2.60), της Ανάπτυξης της Επιστήμης (2.62) και των κοινωνικών δραστηριοτήτων και της φιλανθρωπίας (2.93).

Οι εταιρείες εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων σημείωσαν καλύτερη βαθμολογία σε σύγκριση με τις ελληνικές βιομηχανικές φαρμακευτικές εταιρείες και τις εταιρείες παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και θεραπείας ως προς την ποιότητα και το βάθος των αναφορών σε κοινωνικού συνόλου με μέσο όρο 2,56 έναντι 1,96 για τις ελληνικές φαρμακευτικές εταιρείες και 2,33 για εταιρείες παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και θεραπείας.

Θέματα Κοινωνικού Συνόλου	BOEHRINGER INGELHEIM HELLAS A.E.B.E.		Vianex A.E.B.E.		UNI-PHARM ABEE		DEMO A.E.B.E.		LAVIPHARM ABEE		ΦΑΡΜΑΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ		NOVARTIS HELLAS A.E.		Pfizer Hellas A.E.		SANOFI AVENTIS ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΒΕΕ		GLAXOSMITHKLINE A.E.		BAYER HELLAS ABEE		ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΑΡΜΑΚΩΝ		Ιατρικό Αθηνών Α.Ε.		Υγεία Θεραπευτικό Κέντρο Α.Ε		Ευρωκλινική Α.Ε.		ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ		Μέσος Όρος	
	1	2	1	3	1	3	1,4	2	3	2	0	3	2	0	3	2,0	1	0	1	0,7	1,36													
Προβολή/Χορηγία πολιτισμού	1	2	1	3	0	1,4	2	3	2	0	3	2	0	3	2,0	1	0	1	0,7	1,36														
Προώθηση/χορηγία αθλητισμού	1	2	1	3	1	1,6	0	3	0	3	3	1,8	2	3	2	3	2	2,3	1,91															
Υποστήριξη της εκπαίδευσης	2	2	1	3	1	1,8	3	3	3	3	3	3,0	3	3	3,0	3	3	3	3,0	2,60														
Ανάπτυξη της επιστήμης	3	3	1	3	1	2,2	3	3	3	3	3	3,0	3	3	3,0	3	3	2	2,7	2,62														
Κοινωνικές δραστηριότητες και φιλανθρωπία	2	3	3	3	3	2,8	3	3	3	3	3	3,0	3	3	3,0	3	3	3	3,0	2,93														
Μέσος Όρος	1,80	2,40	1,40	3,00	1,20	1,96	2,20	3,00	2,20	2,40	3,00	2,56	2,40	2,40	2,20	2,33	2,28																	

Πίνακας 3.5. Αναφορά Θεμάτων Κοινωνίας/Κοινότητας στον κλάδο Υγείας στην Ελλάδα.
Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Ενώ οι οργανισμοί του Τομέα Υγείας στην Ελλάδα συνολικά δεν επενδύουν πολλά σε πολιτιστικές ή αθλητικές ενασχολήσεις, υπάρχουν ορισμένες ενθαρρυντικές εξαιρέσεις. Η Bayer Arts & Culture, για παράδειγμα, φιλοξενεί μια ποικιλία από συναυλίες, παραστάσεις χορού, θεατρικά έργα και εκθέσεις για να γιορτάσει και να ενθαρρύνει τη δημιουργική διαφορετικότητα. Η Bayer αύξησε επίσης τη χρηματοδότηση για το stARTacademy, έναν οργανισμό που βοηθά νέους, ταλαντούχους καλλιτέχνες με ποικίλους τρόπους, συμπεριλαμβανομένου του συνδυασμού σόλο ερμηνευτών με ορχήστρες και της χορήγησης υποτροφιών.

Επίσης να αναφέρουμε και δύο πρωτοβουλίες από την εταιρεία Pfizer. Η πρώτη αφορά την προαγωγή υγιεινού τρόπου ζωής και ευεξίας. Οι εργαζόμενοι της Pfizer Hellas ανέλαβαν εθελοντική δράση, και δημιούργησαν την ομάδα “Citius Altius Fortius” (CAF) η οποία έχει αναλάβει την διεξαγωγή μια σειράς από δράσεις άθλησης, άσκησης και υγιεινού τρόπου ζωής όπως, αθλητικές διοργανώσεις (Αυθεντικός Μαραθώνιος της Αθήνας, Νυχτερινός Μαραθώνιος Θεσσαλονίκης και Ladies Run), ποδηλατικές διαδρομές στο κτήμα Συγγρού και πεζοπορίες στον Ύμηττό, συνεδρίες yoga και άλλα. Παράλληλα, η ομάδα του CAF έχει αναλάβει την πρωτοβουλία για ενημέρωση των εργαζομένων για θέματα Wellbeing.

Η δεύτερη αφορά την πρωτοβουλία για δημιουργία μιας εθελοντικής ορχήστρας εργαζομένων της Pfizer, την Pfizer Band. Από το 2013 μέχρι σήμερα, η “Pfizer Hellas Band”, έχει διοργανώσει περισσότερες από 60 μουσικές εκδηλώσεις, αγκαλιάζοντας με τη μουσική της περισσότερους από 7.000 ηλικιωμένους σε ΚΑΠΗ και Κοινωφελή Ιδρύματα, άπορους, άστεγους και οικονομικά αδύναμους σε όλη την Ελλάδα.

Αναφορά Θεμάτων Περιβάλλοντος

Οι πιο χαμηλές βαθμολογίες (με μέσο όρο 2,18) όσον αφορά το εύρος και την ποιότητα για τα θέματα υπό εξέταση στους απολογισμούς βιωσιμότητας παρατηρήθηκαν για τα θέματα του περιβάλλοντος (Πίνακες 3.6). Οι εκστρατείες για την περιβαλλοντική εκπαίδευση (1,36) και τα προϊόντα υπέρ του περιβάλλοντος (1,42) ήταν τα θέματα αυτής της κατηγορίας με την χαμηλότερη βαθμολογία. Το θέμα της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, το οποίο περιλαμβάνει θέματα όπως το νερό, η ενέργεια, τα καύσιμα, ο άνθρακας, το χαρτί και η διαχείριση/ανακύκλωση απορριμμάτων, ήταν το πιο ευρέως καλυμμένο θέμα (3,00).

Για μια ακόμα φορά οι εταιρείες εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων σημείωσαν καλύτερη βαθμολογία σε σύγκριση με τις ελληνικές βιομηχανικές φαρμακευτικές εταιρείες και τα Εταιρείες παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και Θεραπείας ως προς την ποιότητα και το βάθος των αναφορών σε περιβαλλοντικά θέματα με μέσο όρο 2,35 έναντι 2,10 για τις ελληνικές βιομηχανικές φαρμακευτικές εταιρείες και 2,08 για Εταιρείες παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και Θεραπείας .

Το γεγονός ότι και τα τρία τμήματα του κλάδου Υγείας έχουν τόσο υψηλής ποιότητας αξιολόγηση περιβαλλοντικής βιωσιμότητας δείχνει ότι ο κλάδος στο σύνολό του κατανοεί ότι για να αντιμετωπίσουν το παγκόσμιο πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής, οι επιχειρήσεις πρέπει να υπερβούν και πέρα από αυτό που τους απαιτεί ο νόμος.

Θέματα Περιβάλλοντος	BOEHRINGER INGELHEIM HELLAS A. E. B. E.	Vianex A. E. B. E.	UNI-PHARM ABEE	DEMO A. E. B. E.	LAVIPHARM ABEE	ΦΑΡΜΑΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	NOVARTIS HELLAS A. E.	Pfizer Hellas A. E.	SANOFLAVENTIS ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΒΕΕ	GLAXOSMITHKLINE A. E.	BAYER HELLAS ABEE	ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΑΡΜΑΚΩΝ	Ιατρικό Αθηνών Α. Ε.	Υγεία Θεραπευτικό Κέντρο Α.Ε	Ευρωκλινική Α. Ε.	ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	Μέσος Όρος
	Περιβαλλοντική βιωσιμότητα	3	3	3	3	3	3,0	3	3	3	3	3	3,0	3	3	3	3,0
Εισαγωγή φιλικών προς το περιβάλλον λύσεων	2	3	3	3	3	2,8	3	3	3	3	3	3,0	3	3	3	3,0	2,93
Προϊόντα υπέρ του περιβάλλοντος	2	2	0	0	0	0,8	1	3	1	1	3	1,8	2	3	0	1,7	1,42
Εκστρατείες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης	2	1	2	2	2	1,8	2	0	2	1	3	1,6	0	0	2	0,7	1,36
Μέσος Όρος	2,25	2,25	2,00	2,00	2,00	2,1	2,25	2,25	2,25	2,00	3,00	2,35	2,00	2,25	2,00	2,08	2,18

Πίνακας 3.6. Αναφορά Θεμάτων Περιβάλλοντος στον κλάδο Υγείας στην Ελλάδα Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

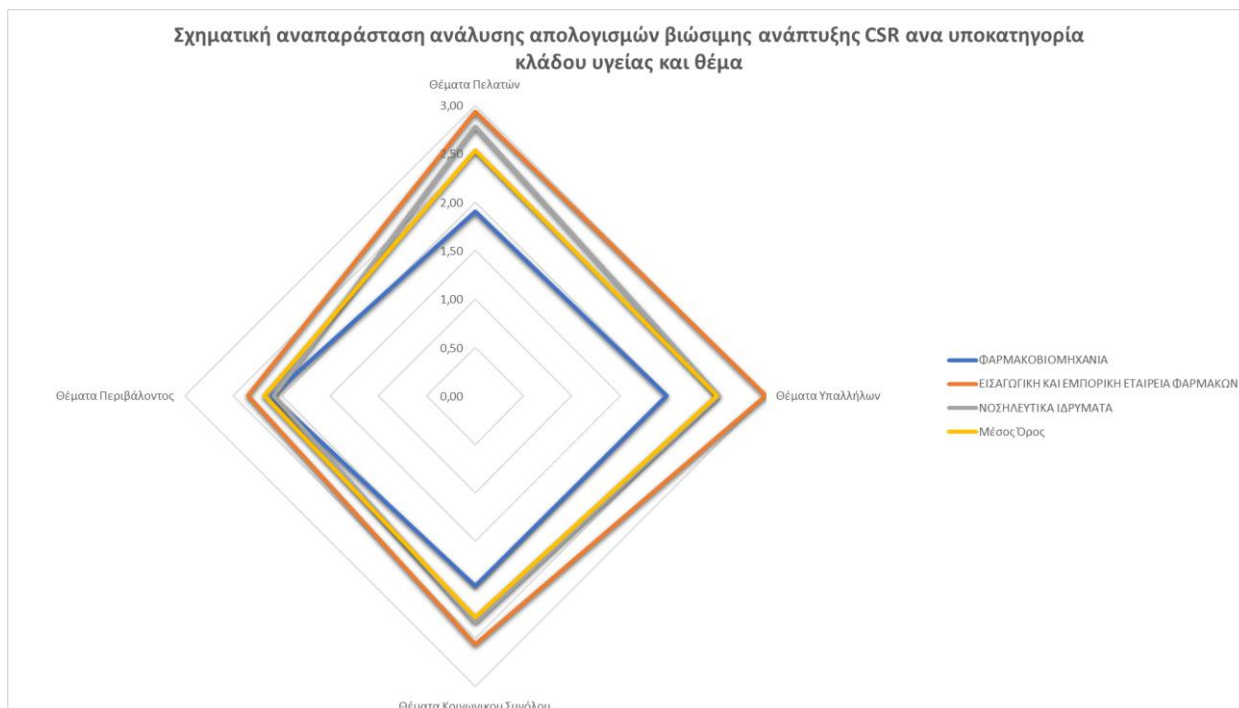
4 4. Σύνοψη – Συμπεράσματα-Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

4.1 Συμπεράσματα – Συζήτηση

Μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες και μεγαλύτερες αγορές είναι η αγορά της Υγείας. Ως αποτέλεσμα του κεντρικού ρόλου της υγειονομικής περίθαλψης στη σύγχρονη κοινωνία, έχει καταλήξει να διατηρείται σε ιδιαίτερα υψηλά πρότυπα όσον αφορά τη δέσμευσή της σε φιλικές προς το περιβάλλον επιχειρηματικές μεθόδους. Οι καλές και οι κακές κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις μιας εταιρείας μπορούν να φανούν στις αναφορές βιωσιμότητας, όπου αναγνωρίζονται για πρώτη φορά τέτοιες ενέργειες. Παρά το γεγονός ότι οι αναφορές βιωσιμότητας εξελίσσονται ραγδαία για περισσότερες από τρεις δεκαετίες, η αγορά προϊόντων και υπηρεσιών υγείας μόλις ξεκίνησε να συμμετέχει ουσιαστικά πριν σχεδόν από μια δεκαετία.

Δεν υπάρχει μεγάλο εύρος μελετών που να εξετάζουν την ποιότητα και το εύρος τέτοιων αναφορών στην συγκεκριμένη αγορά. Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στην αξιολόγηση των παραπάνω βασικών στοιχείων όσον αφορά τους απολογισμούς βιωσιμότητας για τις μεγαλύτερες εταιρείες βάση τζίρου για το 2020 του κλάδου Υγείας στην Ελλάδα αλλά επίσης και των αναφορών σε ενέργειες και δράσεις εταιρικής υπευθυνότητας εν γένει των εταιρειών του κλάδου .

Εμβαθύνοντας και ανά υποκατηγορία του συγκεκριμένου κλάδου δόθηκε η δυνατότητα να διαπιστωθεί περαιτέρω εάν υπάρχουν διαφορές ακόμη και στις κύριες υποκατηγορίες του αντίστοιχου κλάδου σε θέματα πρακτικών εταιρικής υπευθυνότητας, εστίασης ενδιαφέροντος και προσέγγισης αλλά επίσης αν υπάρχουν διαφοροποιήσεις ανάλογα του κύκλου εργασιών των εταιρειών στους αντίστοιχους υπό-κλάδους της υγείας.



Σχεδιάγραμμα 4.1. Σχηματική αναπαράσταση ανάλυσης απολογισμών Βιώσιμης ανάπτυξης CSR ανα υποκατηγορία κλάδου υγείας και θέμα. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Κατά την ανάλυση περιεχομένου τέσσερις ομάδες Πελατών, Υπαλλήλων / Προσωπικού, Κοινωνίας / Κοινότητας και Περιβάλλον εξετάστηκαν για να προσδιοριστεί η ποιότητα και το βάθος των αναφορών βιωσιμότητας.

Το σχεδιάγραμμα 4.1 είναι ένα διάγραμμα ραντάρ που εμφανίζει τη μέση αξιολόγηση των θεμάτων που μελετήθηκαν σε κάθε μία από τις τέσσερις κατηγορίες θεμάτων σύμφωνα με τον δείκτη τεσσάρων επιπέδων που περιγράφεται στην μεθοδολογία.

Εξετάζοντας τον ελληνικό τομέα Υγείας, οι κατηγορίες θεμάτων πελατών (2,54) και εργαζομένων (2,50) δείχνουν και οι δύο τη μεγαλύτερη ποιότητα και εύρος στις εκθέσεις βιώσιμης ανάπτυξης. Οι κατηγορίες θεμάτων περιβάλλοντος και κοινωνικού συνόλου έλαβαν τη χαμηλότερη βαθμολογία (2,18 και 2,28 αντίστοιχα).

Εξετάζοντας τις βασικές υποκατηγορίες του κλάδου Υγείας στην Ελλάδα, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι οι εταιρείες εισαγωγής και εμπορίας φαρμακευτικών προϊόντων σημείωσαν καλύτερη βαθμολογία από τις υπόλοιπες σε όλα τα θέματα και παρουσιάζουν υψηλότερη ποιότητα και μεγαλύτερο εύρος στις αναφορές τους. Επίσης έχουν συγκριτικά το μεγαλύτερο ποσοστό διείσδυσης απολογισμών βιωσιμότητάς συγκριτικά με τους άλλους υπο-κλάδους της

Υγείας στην ελληνική αγορά. Παρατηρούμε ότι η διείσδυση δημοσιευμένων απολογισμών βιωσιμότητας είναι 26% για τις εταιρείες εισαγωγής και εμπορίας φαρμακευτικών προϊόντων, 15% για τις Ελληνικές Φαρμακευτικές Βιομηχανικές Εταιρείες και μόνο 5 % για τις Εταιρείες παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και θεραπείας.

Κύριοι λόγοι θα μπορούσε να είναι το γεγονός και οι 27 εταιρείες με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητας είναι θυγατρικές εταιρείες και ως θυγατρικές πολυεθνικών εταιρειών με έδρα στις ΗΠΑ και την Ευρώπη ακολουθούν την ίδια διαδικασία, στόχους βιωσιμότητας, πλαίσια αναφοράς και διακυβέρνηση όπως και οι μητρικές εταιρείες. Οι κατηγορίες θεμάτων πελατών (2.93) και Υπαλλήλων (3.00) δείχνουν και οι δύο τη μεγαλύτερη ποιότητα και εύρος αναφορών βιωσιμότητας. Οι κατηγορίες θεμάτων περιβάλλοντος και κοινωνικού συνόλου έλαβαν τις χαμηλότερες βαθμολογίες (2,35 και 2.56 αντίστοιχα).

Οι εταιρείες παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και θεραπείας του κλάδου Υγείας στην ελληνική αγορά σημείωσαν τους δεύτερους υψηλότερους βαθμούς για τις εκθέσεις βιωσιμότητας ως προς την ποιότητα και το εύρος. Αν και ο αριθμός των εταιρειών που έχουν συμπεριληφθεί στο δείγμα είναι μόνο τρεις ο κύριος λόγος θα μπορούσε να είναι ότι οι εταιρείες βρίσκονται στο Χρηματιστήριο Αθηνών, όπως η περίπτωση του Ιατρικού Αθηνών και ΙΑΣΩ (μέλος του ομίλου HGG). Επίσης λόγοι συνεργασίας με ασφαλιστικούς οργανισμούς, εταιρείες ιατρικού τουρισμού και ανάγκη χρηματοδοτικών εργαλείων, οδηγούν και άλλες εταιρείες στην υιοθέτηση και κατάρτιση απολογισμών βιωσιμότητας. Στο συγκεκριμένο υπο-κλάδο οι κατηγορίες θεμάτων πελατών (2,78) και προσωπικού (2,52) δείχνουν τη μεγαλύτερη ποιότητα και εύρος στις εκθέσεις βιωσιμότητας των εταιρειών της υποκατηγορίας σε σύγκριση με τα τις άλλες δυο κατηγορίες θεμάτων. Οι κατηγορίες θεμάτων περιβάλλοντος και τοπικής κοινότητας έλαβαν τη χαμηλότερη βαθμολογία (2,08 και 2,28 αντίστοιχα).

Στις ελληνικές φαρμακοβιομηχανίες παρατηρήθηκαν οι χαμηλότερες βαθμολογίες όσον αναφορά ποιότητα και εύρος στους απολογισμούς βιωσιμότητας σε σύγκριση με τους υπόλοιπους υπό-κλάδους Υγείας στην ελληνική αγορά.

Ο πρώτος λόγος είναι το ρυθμιστικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί στην Ελληνική Αγορά με βάση στην οδηγία 2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του νόμου 4403/2016 που υποχρεώνει συγκεκριμένες εταιρείες να καταρτίζουν μη χρηματοοικονομικές καταστάσεις και να αναφέρουν τις πολιτικές και δράσεις τους σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον, τα κοινωνικά θέματα και θέματα για τα δικαιώματα του ανθρώπου. Ένας άλλος λόγος είναι το γεγονός ότι οι Ελληνικές Φαρμακοβιομηχανίες στην συντριπτική πλειοψηφία δεν είναι

θυγατρικές εταιρίες και έχουν εταιρικούς στόχους και στρατηγικές με επίκεντρο την Ελληνική αγορά και δεν υπήρχε ανάγκη μέχρι πρόσφατα για δικτύωση τους με εταιρείες του Εξωτερικού για αναζήτηση συνεργασιών και εισόδου σε ξένες αγορές αφού διέθεταν το σύνολο της παραγωγής στην Ελληνική Αγορά. Ο τρίτος λόγος είναι ότι η πρόσβαση σε χρηματοδοτικά εργαλεία ήταν εφικτή λόγω της χρόνιας δραστηριότητας τους στην αγορά.

Αξίζει να σημειωθεί ότι μια αμιγώς Ελληνική Εταιρεία από τον υπο-κλάδο των Ελληνικών Φαρμακοβιομηχανιών, η εταιρεία DEMO, είναι η μόνη από το δείγμα που έχει βαθμούς αρκετά κοντά στις μέσες τιμές των εταιρειών της υποκατηγορίας των εισαγωγικών και εμπορικών εταιρειών φαρμακευτικών προϊόντων που είναι όλες θυγατρικές μεγάλων πολυεθνικών του εξωτερικού. Αυτό ερμηνεύεται, όπως αναφέρει και η εταιρεία στην ιστοσελίδα της, από το γεγονός ότι η εταιρεία έχει ισχυρή παρουσία στις αγορές του εξωτερικού με 40% των συνολικών εσόδων για το έτος 2020 να προέρχεται από διεθνείς πωλήσεις (Ιστότοπος DEMO, [Οικονομικά Στοιχεία | DEMO SA](#), ανακτήθηκε στις 10 Οκτωβρίου 2022)

Επίσης κάποια συμπεράσματα από την ανάλυση περιεχομένου των απολογισμών βιωσιμότητας στον κλάδο υγείας στην ελληνική αγορά είναι:

➤ Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα κάλυψης και λεπτομερούς αναφοράς ζητημάτων πελατών. Οι επιχειρήσεις καταγράφουν τον βαθμό αλληλεπίδρασης που έχουν με πελάτες και ασθενείς, καθώς και τα βήματα που κάνουν για να εξασφαλίσουν την επιτυχία τους. Η ασφάλεια των δεδομένων πελατών είναι μια σημαντική ανησυχία στον κλάδο της Υγείας λόγω της λεπτής φύσης των σχέσεων μεταξύ επιχειρήσεων και πελατών. Τα προβλήματα συμμόρφωσης (καθώς ο κλάδος υπόκειται σε πληθώρα εθνικών και διεθνών κανόνων ρυθμιστικών αρχών) δίνεται μεγάλη έμφαση, όπως και η ποιότητα και η πρωτοτυπία των ίδιων των προϊόντων.

➤ Η εξέταση των εκθέσεων βιωσιμότητας της κατηγορίας θεμάτων υπαλλήλων / προσωπικού είναι ενδεδειγμένη και καλά παρουσιασμένη. Τα αναπτυξιακά προγράμματα για τους εργαζόμενους, καθώς και τα θέματα διαφορετικότητας και ίσων ευκαιριών, τραβούν την προσοχή των εταιρειών. Οι δύο ανησυχίες της «ισορροπίας επαγγελματικής και προσωπικής ζωής» και του εθελοντισμού υπογραμμίζονται ελάχιστα από τις ελληνικές φαρμακοβιομηχανίες. Είναι ασφαλές να υποθέσουμε ότι οι επιχειρήσεις κατανοούν πόσο σημαντικό είναι να προσλαμβάνουν, να συμμετέχουν και να διατηρούν κορυφαία talenta. Οι εταιρείες στη μελέτη εργάζονται σκληρά για να πείσουν την κοινωνία και τους υποψήφιους υπαλλήλους ότι ασχολούνται με θέματα των υπαλλήλων

αναπτύσσοντας και εφαρμόζοντας μια σειρά από τυποποιημένες δραστηριότητες κοινωνικής ευθύνης, όπως δίκαιη μεταχείριση στην εργασία, ένα διαφανές και δίκαιο σύστημα αποζημίωσης, εταιρικά συνταξιοδοτικά προγράμματα, ικανότητα συνδυασμού εργασία με οικογενειακές δεσμεύσεις και ευέλικτες ρυθμίσεις χρόνου εργασίας.

➤ Οι εταιρείες του δείγματος τείνουν να δίνουν προτεραιότητα στην υποστήριξη εκπαίδευση παιδιών κάτω των 18 ετών και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση όταν πρόκειται για θέματα κοινωνικού συνόλου, καθώς και για έρευνα και ανάπτυξη στις επιστήμες. Ωστόσο, σε αρκετές εκθέσεις βιωσιμότητας από τις εταιρείες του δείγματος υπάρχουν αναφορές στις ανθρωπιστικές προσπάθειες για να διασφαλιστεί ότι οι άνθρωποι σε υπανάπτυκτες ή απομακρυσμένες περιοχές έχουν πρόσβαση σε φαρμακευτικά προϊόντα και ιατρική τεχνολογία αιχμής. Ο αριθμός των εταιρειών που αναγνωρίζουν δημόσια τη συμβολή τους στην αθλητική και πολιτιστική πρόοδο είναι αρκετά χαμηλός.

➤ Λαμβάνοντας υπόψη τον περιβαλλοντικό τομέα, οι εκθέσεις βιωσιμότητας των εταιρειών του δείγματος είναι καλές τόσο ως προς το εύρος όσο και ως προς την ποιότητα. Ο κλάδος Υγείας έχει επίγνωση του οικολογικού της αποτυπώματος και του πιθανού ρόλου του στην αντιμετώπιση του παγκόσμιου προβλήματος της κλιματικής αλλαγής. Αυτό που κάνει τον αναλυόμενο κλάδο μοναδικό είναι οι συνεχείς βελτιώσεις στον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την κατασκευή των βιολογικών προϊόντων. Επίσης η πράσινη χημεία, μια μέθοδος που επιδιώκει να μειώσει ή να εξαλείψει τη χρήση επιβλαβών χημικών και την παραγωγή επικίνδυνων προϊόντων, γίνεται όλο και πιο δημοφιλής.

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης περιεχομένου που ανευρέθηκαν στην μελέτη μας συμφωνούν και με την διεθνή βιβλιογραφία. Συγκεκριμένα σύμφωνα με την μελέτη των Berniak-Woźny, et al, 2020 που μελέτησαν πρακτικές απολογισμών βιωσιμότητας σε φαρμακευτικές εταιρείες σε Ευρώπη και Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, το μεγαλύτερο εύρος και ποιότητα παρατηρήθηκε σε θέματα πελατών και υπαλλήλων και το μικρότερο εύρος και ποιότητα συγκριτικά σε θέματα περιβάλλοντος και κοινωνικού συνόλου.

Το μέγεθος του δείγματος είναι αρκετά μικρό αφού καλύπτει μόνο τις 13 μεγαλύτερες εταιρείες στους υπο-κλάδους της υγείας στην Ελλάδα με βάση τον κύκλο εργασιών τους το 2019 και επομένως έχει μικρό αριθμό αναφορών. Παραταύτα, όπως φαίνεται και από το παρακάτω Πίνακα 4.1, το δείγμα μας περιλαμβάνει το 100% των εταιρειών παροχής υπηρεσιών διάγνωσης

και θεραπείας με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητάς, το 100% των ελληνικών φαρμακοβιομηχανιών και το 18,50% των εταιρειών εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων.

Κατηγορία Κλάδου Υγείας ¹	# εταιρειών του δείγματος	# εταιρειών με δημοσιευμένη Έκθεση Βιωσιμότητας	% δημοσιευμένων εκθέσεων βιωσιμότητας στον υποκλάδο	# δημοσιευμένων εκθέσεων βιωσιμότητας του υποκλάδου στην ανάλυση περιεχομένου	% των δημοσιευμένων εκθέσεων βιωσιμότητας του υποκλάδου στην ανάλυση περιεχομένου
ΕΕΕΦ	103	27	26,21%	5	18,52%
ΕΠΥΔΘ	125	3	2,40%	3	100,00%
ΕΦΒΕ	34	5	14,71%	5	100,00%
Σύνολο	262	35	13,36%	13	37,14%

¹ ΕΦΒΕ: Ελληνική Φαρμακευτική Βιομηχανική Εταιρεία, ΕΕΕΦ: Εταιρεία εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων, ΕΠΥΔΘ: Εταιρεία παροχής υπηρεσιών Διάγνωσης και Θεραπείας

Πίνακας 4.1. Ποσοστά εταιρειών με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητάς στο σύνολο των εταιρειών του υπο-κλάδου στο δείγμα. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Επίσης από τα αποτελέσματα της μελέτης το 26,21% των εταιρειών εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων του δείγματος έχουν δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητάς συγκριτικά με το 14,71% στην περίπτωση των ελληνικών φαρμακευτικών βιομηχανικών εταιρειών και 2,4 % στην περίπτωση των εταιρειών παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και θεραπείας. Στο σύνολο των φαρμακευτικών εταιρειών (Φαρμακοβιομηχανίες και εταιρείες εισαγωγής) το ποσοστό των εταιρειών του δείγματος με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητας ανέρχεται σε 23,36% και στο σύνολο του κλάδου το ποσοστό διαμορφώνεται στο 13,36%.

Αν λάβουμε υπόψιν το ρυθμιστικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί στην Ελληνική Αγορά με βάση στην οδηγία 2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του νόμου 4403/2016 που υποχρεώνει συγκεκριμένες εταιρείες να καταρτίζουν μη χρηματοοικονομικές καταστάσεις και παρατηρήσουμε τι γίνεται με τους απολογισμούς βιωσιμότητας στις εταιρείες του κλάδου με κύκλο εργασιών πάνω από 40 εκ ευρώ τότε η εικόνα είναι διαφορετική όπως φαίνεται και στον παρακάτω Πίνακα 4.2

Κατηγορία Κλάδου Υγείας ¹	# εταιρειών του δείγματος	# εταιρειών με δημοσιευμένη Έκθεση Βιωσιμότητας	% δημοσιευμένων εκθέσεων βιωσιμότητας στον υποκλάδο	# δημοσιευμένων εκθέσεων βιωσιμότητας του υποκλάδου στην ανάλυση περιεχομένου
ΕΕΕΦ	21	13	61,90%	5
ΕΠΥΔΘ	9	3	33,33%	3
ΕΦΒΕ	11	4	36,36%	5
Σύνολο	41	20	48,78%	13

¹ ΕΦΒΕ: Ελληνική Φαρμακευτική Βιομηχανική Εταιρεία, ΕΕΕΦ: Εταιρεία εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων, ΕΠΥΔΘ: Εταιρεία παροχής υπηρεσιών Διάγνωσης και Θεραπείας

Πίνακας 4.2. Ποσοστά εταιρειών με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητάς στο τμήμα των εταιρειών ανα υπο-κλάδου στο δείγμα με κύκλο εργασιών άνω 40 εκ ευρώ. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Στο τμήμα του δείγματος των εταιρειών του κλάδου με κύκλο εργασιών άνω των 40 εκ ευρώ, το 61,90% των εταιρειών εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων του δείγματος έχουν δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητάς συγκριτικά με το 36,36% στην περίπτωση των ελληνικών φαρμακευτικών βιομηχανικών εταιρειών και 33,33% στην περίπτωση των εταιρειών παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και θεραπείας. Στο σύνολο των φαρμακευτικών εταιρειών (Φαρμακοβιομηχανίες και εταιρείες εισαγωγής) το ποσοστό των εταιρειών του δείγματος με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητας ανέρχεται σε 53,13% και στο σύνολο του κλάδου το ποσοστό διαμορφώνεται στο 48,78%

Προκύπτει λοιπόν όπως βλέπουμε και στον Πίνακα 4.3 στην συνέχεια, ότι στις εταιρείες με κύκλο εργασιών άνω των 40 εκ ευρώ το ποσοστό των εταιρειών με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητάς αυξάνεται κατά 136% στις εταιρείες εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων, κατά 147% στις ελληνικές φαρμακευτικές βιομηχανικές εταιρείες και 1289% στις εταιρείες παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και θεραπείας και στο σύνολο του κλάδου το ποσοστό αύξησης διαμορφώνεται στο 265,16%.

Κατηγορία Κλάδου Υγείας ¹	# εταιρειών Δείγματος	# εταιρειών δείγματος με ΔΕΒ ²	% ΔΕΒ ² στον υποκλάδο	# εταιρειών δείγματος με τζίρο άνω 40εκ ευρώ	# εταιρειών του δείγματος με τζίτο άνω των 40εκ ευρώ με ΔΕΒ ²	% ΔΕΒ ² στον υποκλάδο	Διαφορά
ΕΕΕΦ	103	27	26,21%	21	13	61,90%	136,16%
ΕΠΥΔΘ	125	3	2,40%	9	3	33,33%	1288,89%
ΕΦΒΕ	34	5	14,71%	11	4	36,36%	147,27%
Σύνολο	262	35	13,36%	41	20	48,78%	265,16%

¹ ΕΦΒΕ: Ελληνική Φαρμακευτική Βιομηχανική Εταιρεία, ΕΕΕΦ: Εταιρεία εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων, ΕΠΥΔΘ: Εταιρεία παροχής υπηρεσιών Διάγνωσης και Θεραπείας, ²ΔΕΒ: Δημοσιευμένη Εκθέση Βιωσιμότητας

Πίνακας 4.3. Συγκριτικά αποτελέσματα ποσοστών εταιρειών με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητάς στο τμήμα των εταιρειών ανα υπο-κλάδου στο δείγμα με κύκλο εργασιών άνω 40 εκ ευρώ σε σχέση με το σύνολο του δείγματος. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Το ποσοστό κατάρτισης δημοσιευμένων απολογισμών στο τμήμα της αγοράς για εταιρίες με ετήσιο κύκλο εργασιών μικρότερο από 40 εκ ευρώ είναι 17,07% για τις εταιρείες εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων, 4,35% στην περίπτωση των ελληνικών φαρμακευτικών βιομηχανικών

εταιρειών και 0,86% στην περίπτωση των εταιρειών παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και θεραπείας. Στο σύνολο των φαρμακευτικών εταιρειών (Φαρμακοβιομηχανίες και εταιρείες εισαγωγής) το ποσοστό των εταιρειών του δείγματος με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητας ανέρχεται σε 14,29% και στο σύνολο του κλάδου το ποσοστό διαμορφώνεται στο 7,24%

Κατηγορία Κλάδου Υγείας ¹	# εταιρειών Δείγματος	# εταιρειών δείγματος με ΔΕΒ ²	% ΔΕΒ ² στον υποκλάδο	# εταιρειών δείγματος με τζίρο κάτω των 40εκ ευρώ	# εταιρειών του δείγματος με τζίρο κάτω των 40εκ ευρώ με ΔΕΒ ²	% ΔΕΒ ² στον υποκλάδο	Διαφορά
ΕΕΕΦ	103	27	26,21%	82	14	17,07%	-34,87%
ΕΠΥΔΘ	125	3	2,40%	116	1	0,86%	-64,08%
ΕΦΒΕ	34	5	14,71%	23	1	4,35%	-70,43%
Σύνολο	262	35	13,36%	221	16	7,24%	-45,80%

¹ ΕΦΒΕ: Ελληνική Φαρμακευτική Βιομηχανική Εταιρεία, ΕΕΕΦ: Εταιρεία εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων, ΕΠΥΔΘ: Εταιρεία παροχής υπηρεσιών Διάγνωσης και Θεραπείας, ²ΔΕΒ: Δημοσιευμένη Εκθέση Βιωσιμότητας

Πίνακας 4.4. Συγκριτικά αποτελέσματα ποσοστών εταιρειών με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητάς στο τμήμα των εταιρειών ανα υπο-κλάδου στο δείγμα με κύκλο εργασιών κάτω των 40 εκ ευρώ σε σχέση με το σύνολο του δείγματος. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

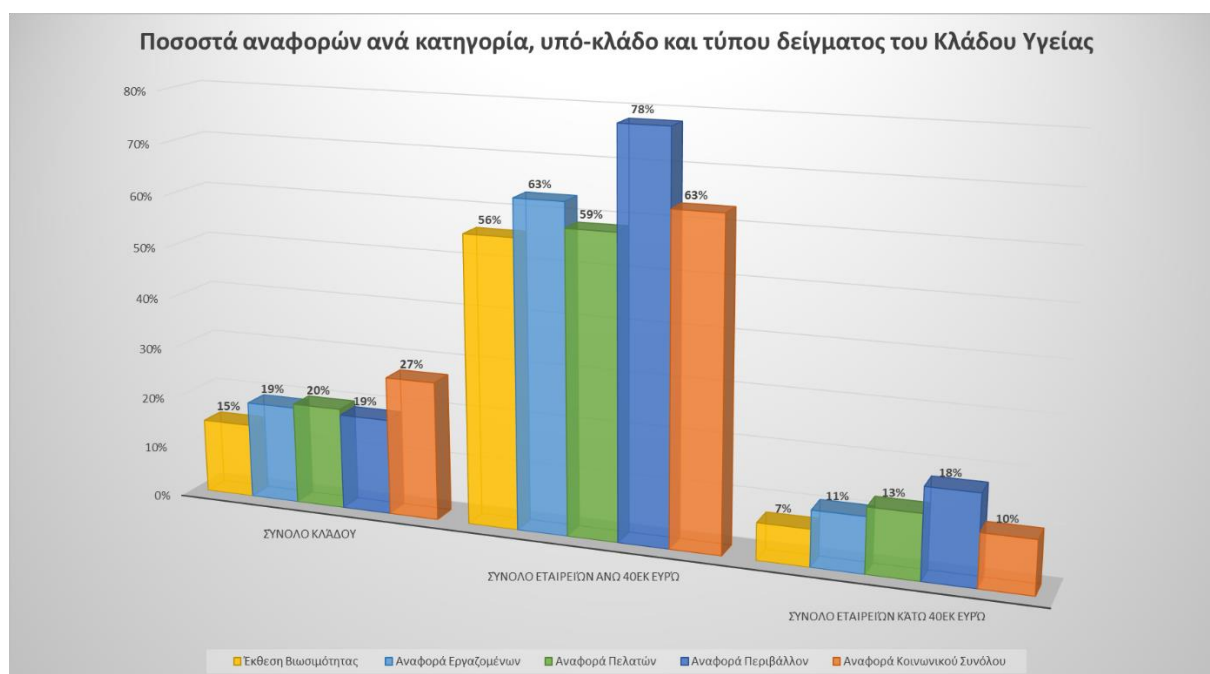
Προκύπτει λοιπόν ότι στις εταιρείες με κύκλο εργασιών μικρότερο των 40 εκ ευρώ το ποσοστό των εταιρειών με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητάς μειώνεται κατά 34,87% στις εταιρείες εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων, όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.4, μειώνεται κατά 70,43% στις ελληνικές φαρμακευτικές βιομηχανικές εταιρείες και μειώνεται κατά 64,08% στις εταιρείες παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και θεραπείας και στο σύνολο του κλάδου το ποσοστό μείωσης διαμορφώνεται στο 45,80%.

Επίσης σε μια σύγκριση μεταξύ των εταιρειών του κλάδου με ετήσιο κύκλο εργασιών μεγαλύτερο από 40 εκ ευρώ και εκείνων με μικρότερο από 40 εκ ευρώ, όπως φαίνεται στον παρακάτω Πίνακα 4.5 και Σχεδιάγραμμα 4.2, παρατηρούμε ότι στις εταιρείες με μικρότερο κύκλο εργασιών σε όλους του υπο-κλάδους της Υγείας πραγματοποιείται κατάρτιση απολογισμών βιωσιμότητας από πολύ λιγότερες εταιρείες. Συγκεκριμένα παρατηρείται μια μείωση κατά 72,42% στις εταιρείες εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων, μειώνεται κατά 88,04% στις ελληνικές φαρμακευτικές βιομηχανικές εταιρείες και μειώνεται κατά 97,41% στις εταιρείες παροχής υπηρεσιών διάγνωσης και θεραπείας και στο σύνολο του κλάδου το ποσοστό μείωσης διαμορφώνεται στο 85,16%.

Κατηγορία Κλάδου Υγείας ¹	# εταιρειών δείγματος με τζίρο άνω 40εκ ευρώ	# εταιρειών του δείγματος με τζίρο άνω των 40εκ ευρώ με ΔΕΒ ²	% ΔΕΒ ² στον υποκλάδο	# εταιρειών δείγματος με τζίρο κάτω των 40εκ ευρώ	# εταιρειών του δείγματος με τζίρο κάτω των 40εκ ευρώ με ΔΕΒ ²	% ΔΕΒ ² στον υποκλάδο	Διαφορά
ΕΕΕΦ	21	13	61,90%	82	14	17,07%	-72,42%
ΕΠΥΔΘ	9	3	33,33%	116	1	0,86%	-97,41%
ΕΦΒΕ	11	4	36,36%	23	1	4,35%	-88,04%
Σύνολο	41	20	48,78%	221	16	7,24%	-85,16%

¹ ΕΦΒΕ: Ελληνική Φαρμακευτική Βιομηχανική Εταιρεία, ΕΕΕΦ: Εταιρεία εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων, ΕΠΥΔΘ: Εταιρεία παροχής υπηρεσιών Διάγνωσης και Θεραπείας, ²ΔΕΒ: Δημοσιευμένη Εκθέση Βιωσιμότητας

Πίνακας 4.5. Συγκριτικά αποτελέσματα ποσοστών εταιρειών με δημοσιευμένους απολογισμούς βιωσιμότητάς στο τμήμα των εταιρειών ανα υπο-κλάδου στο δείγμα με κύκλο εργασιών άνω 40 εκ ευρώ σε σχέση με το σύνολο του δείγματος. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης



Σχεδιάγραμμα 4.2. Ποσοστά αναφορών ανά κατηγορία, υπό-κλάδο και τύπο δείγματος του κλάδου υγείας. Πηγή: Αποτελέσματα έρευνας της παρούσας μελέτης

Με βάση την παραπάνω ανάλυση από τα δεδομένα της μελέτης προκύπτει ότι υπάρχει μια θετική συσχέτιση μεταξύ κύκλου εργασιών εταιρειών και απολογισμών Βιωσιμότητας. Αυτό μπορεί να οφείλεται:

- στο υπάρχων ρυθμιστικό πλαίσιο σχετική με την υποχρέωση μεγάλων εταιρειών να καταρτίζουν απολογισμούς βιωσιμότητας
- στην μεγαλύτερη ανάγκη για πρόσβαση σε χρηματοδοτικά εργαλεία

- στην ανάγκη σύναψη συνεργασιών σε διεθνή κλίμακα

Τα ευρήματα της μελέτης συμφωνούν και με την διεθνή βιβλιογραφία γιατί όπως φαίνεται και από το άρθρο της Emily Senay, et.al 2018, που μελέτησαν τους απολογισμούς βιωσιμότητας σε εταιρείες παροχής υπηρεσιών υγείας στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, ο τομέας παροχής υγειονομικής περίθαλψης υστερεί πολύ σε σχέση με άλλους οικονομικούς τομείς στην επικοινωνία των δραστηριοτήτων βιωσιμότητας. Συγκεκριμένα από τις εταιρείες που μελέτησαν μόνο το 12% είχαν καταρτίσει απολογισμούς βιωσιμότητας που είναι συγκρίσιμο με το 13,36% στο σύνολο του δείγματος που προέκυψε από την μελέτη μας.

Επίσης σύμφωνα με την μελέτη του Vouros, P, et.al, 2018 το περιεχόμενο και η ποιότητα των αναφορών συσχετίζονται με το μέγεθος, τον τύπο και τον τομέα. Οι μεγάλες επιχειρήσεις με μεγάλο εργατικό δυναμικό, κύκλο εργασιών και περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις είναι πιο υπεύθυνες έναντι των ενδιαφερομένων και παράγουν υψηλής ποιότητας απολογισμών βιωσιμότητας λόγω εξωτερικών περιορισμών, συμπεριλαμβανομένων των έννομων συμφερόντων των ενδιαφερομένων και της κανονιστικής συμμόρφωσης. Οι μικρές και μεσαίες εταιρείες δεν αποκαλύπτουν εταιρικές μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες ούτε δημιουργούν αναφορές χαμηλότερης γνωστοποίησης επειδή δεν απαιτούνται νομικά ή δεν διαθέτουν τους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους.

Η ανάλυση περιεχομένου που επιχειρούμε στους απολογισμούς βιωσιμότητας στον κλάδο της υγείας δεν θα δείξει πώς έχει αλλάξει το εύρος και η ποιότητα της υποβολής εκθέσεων με την πάροδο του χρόνου, δεδομένου ότι βασίζεται μόνο στα δεδομένα του 2020. Ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του επιχειρηματικού περιβάλλοντος ή την ωριμότητα των πρακτικών αναφοράς βιωσιμότητας, μπορεί να προκύψουν διαφορετικές τάσεις στις πρακτικές αναφοράς βιωσιμότητας στην περίπτωση κάποια μελλοντικής μελέτης των τάσεων για πολλά έτη αναφοράς.

Παρά τους περιορισμούς στους οποίους αναφερθήκαμε , αυτή η αξιολόγηση της ανάλυσης περιεχομένου θα συμβάλει σίγουρα στις γνώσεις μας σχετικά με το εύρος και την ποιότητα της αναφοράς βιωσιμότητας στον τομέα της Υγείας στην Ελλάδα. Η συζήτηση των διαδικασιών του κλάδου έχει τη δυνατότητα να βοηθήσει άλλες ελληνικές εταιρείες του κλάδου υγείας στην υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας και να τις παροτρύνει να υιοθετήσουν τις αποδεκτές μεθόδους. Συμβάλλει επίσης στο υπάρχον σύνολο πληροφοριών και παρέχει μια ματιά στις διαδικασίες αναφοράς στον συγκεκριμένο κλάδο, επισημαίνοντας τόσο τα δυνατά όσο και τα αδύνατα σημεία του. Τα ευρήματα δείχνουν ότι οι πρακτικές αναφοράς βιώσιμης ανάπτυξης στον κλάδο

είναι πιο ανεπτυγμένες από ό,τι πιστεύαμε προηγουμένως ιδιαίτερα στις εταιρείες με κύκλο εργασιών άνω των 40 εκ ευρώ, ωστόσο υπάρχει ακόμη περιθώριο βελτίωσης ιδιαίτερα στους δύο από τους τρεις υπο-κλάδους που μελετήσαμε , στις αμιγώς ελληνικές εταιρείες και στις εταιρείες με κύκλο εργασιών μικρότερο των 40 εκ ευρώ.

4.2 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Για μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να είναι χρήσιμο να διεξαχθεί περισσότερη μελέτη σε καθεμία από τις τέσσερις κατηγορίες που έχουμε καθιερώσει προκειμένου να παρέχουμε μετρήσεις και βέλτιστες πρακτικές για κάθε έναν από τις προαναφερθέντες κατηγορίες, όπως επίσης και η μελέτη πολλών ετών αναφοράς. Η εξέταση των συνηθειών αναφοράς του κλάδου κατά την τελευταία δεκαετία θα βοηθούσε να ρίξει φως στην εξέλιξή του και να τονίσει πιεστικά ζητήματα. Η μελέτη του τρόπου με τον οποίο οι πελάτες και οι εργαζόμενοι αντιδρούν στις φιλικές προς το περιβάλλον πολιτικές είναι επίσης σημαντική.

5 Βιβλιογραφία

AccountAbility, <https://www.accountability.org/>, πρόσβαση 2 Σεπτεμβρίου 2022.

Alliance For Corporate Transparency (2021), “The business case is won - how the benefits of mandatory sustainability reporting by business, really do outweigh the costs – Part One” (14/09/2021), <https://www.allianceforcorporatetransparency.org/news/the-business-case-is-won-how-thebenefits-of-mandatory-sustainability-reporting-by-business-really-do-outweigh-the-costs-partone.html>, ανακτήθηκε 2 Σεπτεμβρίου 2022,

Andrew Dobson (1996) Environment sustainabilities: An analysis and a typology, *Environmental Politics*, 5:3, 401-428

Athex ESG 2022, Σύνοψη δείκτη - athexgroup.gr, πρόσβαση 15 Οκτωβρίου 2022

Baumgartner, Rupert J., and Daniela Ebner. “Corporate Sustainability Strategies: Sustainability Profiles and Maturity Levels.” *Sustainable Development*, vol. 18, no. 2, Wiley, Mar. 2010, pp. 76–89. Crossref, <https://doi.org/10.1002/sd.447>.

Berniak-Woźny, Justyna, and Artur Kwasek. “Sustainability Reporting Practices in the Healthcare Products Sector – the Case of Europe and North America.” *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*, vol. 23, no. 2, Uniwersytet Lodzki (University of Lodz), June 2020, pp. 69–86. Crossref, <https://doi.org/10.18778/1508-2008.23.13>.

Berniak-Woźny, Justyna; Kwasek, Artur (2020) : Sustainability Reporting Practices in the Healthcare Products Sector - the Case of Europe and North America, *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*, ISSN 2082-6737, Łódź University Press, Łódź, Vol. 23, Iss. 2, pp. 69-86,

Bravo, F.; Abad, C.; Briones, J.L. The board of directors and corporate reputation: An empirical analysis. *Acad. Rev. Latinoam. Adm.* 2015, 28, 359–379.

Brooks, E. (2013). Is “The Future We Want” good for business?

Chaturvedi, U., Sharma, M., Dangayach, G.S., Sarkar, P., 2017. Evolution and adoption of sustainable practices in the pharmaceutical industry: an overview with an Indian perspective. *J. Clean. Prod.* 168, 1358-1369.

Chen, S., Bouvain, P. Is Corporate Responsibility Converging? A Comparison of Corporate Responsibility Reporting in the USA, UK, Australia, and Germany. *J Bus Ethics* 87 (Suppl 1), 299–317 (2009).

Clarkson, P.M., Li, Y., Richardson, G.D., Vasvari, F.P. (2008), Revisiting the relation between environmental performance and environmental disclosure: an empirical analysis, “Accounting, Organizations and Society”, Vol. 33 (4/5), pp. 303–327.

Demir, M., Min, M., 2019. Consistencies and discrepancies in corporate social responsibility reporting in the pharmaceutical industry. *Sustain. Accounting, Manag. Policy J.* 10, 333-364

Dyllick, T., Hockerts, K., 2002. Beyond the business case for corporate sustainability. *Bus. Strat. Environ.* 11, 130-141.

Engert, Sabrina, et al, 2015. “Exploring the Integration of Corporate Sustainability into Strategic Management: A Literature Review - ScienceDirect.” Exploring the Integration of Corporate Sustainability into Strategic Management: A Literature Review - ScienceDirect, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0959652615011208?via%3Dihub>

Ernst and Young (EY). (2015). Sustainability reporting practices in Greece. A desk research of published sustainability reports (Vol. 2). Greece: Ernst & Young.

EY Greece, ‘Sustainability Reporting Practices in Greece’, A desk research of published sustainability reports , 1 Apr. 2014, globalsustain.org/wp-content/uploads/2021/10/Sustainability%20survey.pdf, ανακτήθηκε 10 Οκτωβρίου 2022

Fearne, A., Garcia Martinez, M., & Dent, B. (2012). Dimensions of sustainable value chains: Implications for value chain analysis. *Supply Chain Management: An International Journal*, 17(6), 575–581.

Fifka, M. S., & Drabble, M. (2012). Focus and standardization of sustainability reporting a comparative study of the United Kingdom and Finland. *Business Strategy and the Environment*.

Fombrun, C.; Shanley, M. What’s in a name? Reputation building and corporate strategy. *Acad. Manag. J.* 1990, 33, 233–258.

Freundlieb, M., Teuteberg, F. (2012), Augmented Sustainability Reports – A Design Science Approach, “AIS Transactions on Human-Computer Interaction”, Vol. 4 (4).

Grant Thornton (2021), “Εκθέσεις Βιωσιμότητας ESG & Sustainability, Οι τάσεις στην Ελλάδα», Δεκέμβριος 2021 131 Managementstudyguide.gr (2021), [Πρόσβαση Δεκέμβριος 2021], <https://www.managementstudyguide.com/desk-research.htm>

- Gray, R. (2002). The social accounting project and accounting, organizations and society: Privileging engagement, imaginings, new accountings and pragmatism over critique? *Accounting, Organizations, and Society*, 27(7), 687–708.
- Gray, S. J., Radebaugh, L. H., & Roberts, C. B. (1990). International perceptions of cost constraints on voluntary information disclosures: A comparative study of U.K. and U.S. multinationals. *Journal of International Business Studies*, 21(4), 597–622.
- GRI (2022), About Sustainability Reporting, <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/get-started-with-reporting/> , ανακτήθηκε 04.10.2022
- Hahn, T., Pinkse, J., Preuss, L., & Figge, F. (2015). Tensions in corporate sustainability: Towards an integrative framework. *Journal of Business Ethics*, 127, 297–316
- Hall, J. (2002). Sustainable development innovation: A research agenda for the next 10 years. *Journal of Cleaner Production*, 10, 195–196.
- Heinberg, M.; Ozkaya, H.E.; Taube, M. Do corporate image and reputation drive brand equity in India and China? Similarities and differences. *J. Bus. Res.* 2018, 86, 259–268.
- Heitzmann, F., Clement, C., Sans, J.-P., 2018. Proposal for an innovating business model for supporting biotechnology companies, ecosystem and their founders. *J. Commerc. Biotechnol.* 24, 6-10.
- Herzig, C. and Godemann, J. (2010), “Internet-supported sustainability reporting: developments in Germany”, *Management Research Review*, Vol. 33 No. 11, pp. 1064-82
- ICAP (2021), Κλαδική Μελέτη Ιδιωτικές Υπηρεσίες Υγείας, Οκτώβριος 2021, ανακτήθηκε 04.10.2022
- Ioannou, Ioannis, and George Serafeim. “Corporate Sustainability: A Strategy?” *The Harvard Law School Forum on Corporate Governance*, corpgov.law.harvard.edu, 12 Feb. 2019, <https://corpgov.law.harvard.edu/2019/02/12/corporate-sustainability-a-strategy/>.
- IUCN, International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (1980). *World Conservation Strategy: Living Resource Conservation for Sustainable Development*. Retrieved November 7, 2015, from <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/WCS-004.pdf>.
- Jackson, L., & Young, L. (2016). When business networks “kill” social networks: A case study in Bangladesh. *Industrial Marketing Management*, 58, 148–161.

- Janatyan, N., Zandieh, M., Alem-Tabriz, A., Rabieh, M., 2018. Designing sustainable distribution network in pharmaceutical supply chain: a case study. *Int. J. Supply Oper. Manag.* 5, 122-133.
- Jeffrey, S.; Rosenberg, S.; McCabe, B. Corporate social responsibility behaviors and corporate reputation. *Soc. Responsib. J.* 2019, 15, 395–408
- Jenkins, W. (2009). *Berkshire encyclopaedia of sustainability: the spirit of sustainability*, Vol. 1 (1st ed.). Berkshire: Berkshire Publishing Group.
- Johansen, T. E., Miemczyk, J., & Howard, M. (2017). A systematic literature review of sustainable purchasing and supply research: Theoretical perspectives and opportunities for IMP-based research. *Industrial Marketing Management*, 61, 130–143.
- Johnson, Z.; Ashoori, M.T.; Lee, Y.J. Self-reporting CSR activities: When your company harms, do you self-disclose? *Corp. Reput. Rev.* Palgrave Macmillan UK 2018, 21, 153–164.
- José, A., Lee, S.M. (2007), Environmental Reporting of Global Corporations: A Content Analysis Based on Website Disclosures. “*Journal of Business Ethics*”.
- Kathimerini.gr (21.07.2021), πρόσβαση 15 Οκτωβρίου,
<https://www.kathimerini.gr/economy/561440452/me-35-eisigmenes-o-neos-deiktis-esg-toychrimatistiriou/>
- Kelley, K.J.; Hemphill, T.A.; Thams, Y. Corporate social responsibility, country reputation and corporate reputation: A perspective on the creation of shared value in emerging markets. *Multinatl. Bus. Rev.* 2018, 27, 178–197
- Klein, J.; Dawar, N. Corporate social responsibility and consumers’ attributions and brand evaluations in a product–harm crisis. *Int. J. Res. Mark.* 2004, 21, 203–217
- Kolk, A. (2008). Sustainability, accountability and corporate governance: Exploring multinationals’ reporting practices. *Business Strategy and the Environment*, 17(1), 1–15.
- KPMG (2020), Survey of Sustainability Reporting 2020 ‘The time has come’, December 2020, https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/be/pdf/2020/12/The_Time_Has_Come_KPMG_Survey_of_Sustainability_Reporting_2020.pdf , ανακτήθηκε 2 Οκτωβρίου 2022.
- Lai, C.S.; Chiu, C.J.; Yang, C.F.; Pai, D.C. The effects of corporate social responsibility on brand performance: The mediating effect of industrial brand equity and corporate reputation. *J. Bus. Ethics* 2010, 95, 457–469.

- Le Blanc D (2015) Towards integration at last? The sustainable development goals as a network of targets. *Sustainable Development* 23: 176-187
- Lebeault, F, M. M., and M. Esposito. 2017. "Should Pharmaceutical Companies Engage in Corporate Social Responsibility." *Journal of Management Development* 36 (1): 58–70
- Lee, Y.M.; Hu, J.L. Integrated approaches for business sustainability: The perspective of corporate social responsibility. *Sustainability* 2018, 10, 2318
- Leonard, T., Schneider, J., 2004. Integrated sustainability in the pharmaceutical industry. *Corp. Environ. Strat.* 11.
- Lin-Hi, N.; Blumberg, I. The link between (not) practicing CSR and corporate reputation: Psychological foundations and managerial implications. *J. Bus. Ethics* 2018, 150, 185–198.
- Min, M., Desmoulin-Lebeault, F., Esposito, M., 2017. Should pharmaceutical companies engage in corporate social responsibility? *J. Manag. Dev.* 36, 58-70
- Mistry, J., 2018. Performance measurement in the pharmaceutical industry: dr. Reddy's laboratories, ltd. *IEEE Eng. Manag. Rev.* 46, 52-64
- Murphy, R. M., and R. Poist. 2002. "Socially Responsible Logistics: An Exploratory Study." *Transportation Journal* 41 (4): 23–35.
- Ortiz-De-Mandojana, N., & Bansal, P. (2016). The long-term benefits of organizational resilience through sustainable business practices. *Strategic Management Journal*, 37(8), 1615–1631
- Owen, D. (2008). Chronicles of wasted time? A personal reflection on the current state of, and future prospects for, social and environmental accounting research. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 21(2), 240–267.
- Padhi, S.S., Pati, R.K., Rajeev, A., 2018. Framework for selecting sustainable supply chain processes and industries using an integrated approach. *J. Clean. Prod.* 184, 969-984
- Patala, S., Jalkala, A., Keränen, J., Väisänen, S., Tuominen, V., & Soukka, R. (2016). Sustainable value propositions: Framework and implications for technology suppliers. *Industrial Marketing Management*, 59, 144–156
- Podnar, K.; Golob, U. The quest for the corporate reputation definition: Lessons from the interconnection model of identity, image, and reputation. *Corp. Reput. Rev.* 2017, 20, 186–192
- Porter ME. 1980. *Competitive Strategy*. Free Press: New York.

Porter ME. 1985. *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. Free Press: New York.

Rogers, P.P., Jalal, K.F. & Boyd, J.A. (2008). *An Introduction to Sustainable Development*. London: Earthscan.

Sachs, W. (2010). Environment. In W. Sachs (Ed.), *The Development Dictionary: A guide to knowledge as power* (2nd ed.) (pp. 24-37). London, New York: Zed Books.

Schneider, J.L., Wilson, A., Rosenbeck, J.M., 2010. Pharmaceutical companies and sustainability: an analysis of corporate reporting. *Benchmark* 17, 421-434

Senay, Emily, and Philip J. Landrigan. "Assessment of Environmental Sustainability and Corporate Social Responsibility Reporting by Large Health Care Organizations." *JAMA Network Open*, vol. 1, no. 4, American Medical Association (AMA), Aug. 2018, p. e180975. Crossref, <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2018.0975>.

Senay, Emily, and Philip J. Landrigan. "Assessment of Environmental Sustainability and Corporate Social Responsibility Reporting by Large Health Care Organizations." *PubMed Central (PMC)*, 3 Aug. 2018, www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6324268.

Sharpley, R. (2009). *Tourism Development and the Environment: Beyond Sustainability?*. London, New York: Earthscan.

Siew, R. Y. J. 2015. "A Review of Corporate Sustainability Reporting Tools (Srts)." *Journal of Environmental Management* 164: 180–195.

Siltaoja, M.E. Value priorities as combining core factors between CSR and reputation—a qualitative study. *J. Bus. Ethics* 2006, 68, 91–111.

Skouloudis, A., Evangelinos, K., Nikolaou, I., & Filho, W. L. (2011). An overview of corporate social responsibility in Greece: Perceptions, developments and barriers to overcome. *Business Ethics: A European Review*, 20, 205–226.

Smith, A. D. 2008. "Corporate Social Responsibility Practices in the Pharmaceutical Industry." *Business Strategy Series* 9 (6): 306–315.

Soner Gokten , Yildiz Ozerhan , Pinar Okan Gokten (2020). The historical development of sustainability reporting: a periodic approach. *Stowarzyszenie Księgowych w Polsce*

Spanos, M., & Mylonakis, J. (2006). Internet corporate reporting in Greece. *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*, 7, 131– 144

Tench, R., Jones, B. (2015), Social media: the Wild West of CSR communications, “Social Responsibility Journal”, Vol. 11 (2)

Thomas, A. (2004). The Study of Development. Paper prepared for DSA Annual Conference. London: Church House.

Thornhill S, White RE. 2007. Strategic purity: a multi-industry evaluation of pure vs. hybrid business strategies. *Strategic Management Journal* 28(5): 553–561

Tischer, S.; Hildebrandt, L. Linking corporate reputation and shareholder value using the publication of reputation rankings. *J. Bus. Res.* 2014, 67, 1007–1017

Tomislav Klarin (2018), The Concept of Sustainable Development: From its Beginning to the Contemporary Issues, *Zagreb International Review of Economics & Business*, Vol. 21, No. 1, pp. 67-94, ανακτήθηκε 2 Σεπτεμβρίου 2022

UNDG (2015) Mainstreaming the 2030 Agenda for Sustainable Development: Reference Guide to UN Country Teams (Issue October), ανακτήθηκε 04.10.2022

UNDP, United Nations Development Programme (2015a). Human Development Index (HDI). Retrieved September 17, 2015, from <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>, ανακτήθηκε 04.10.2022

UNSD, United Nations Division for Sustainable Development (2015). Retrieved November 15, 2015, from <https://sustainabledevelopment.un.org/>, ανακτήθηκε 04.10.2022

United Nations (2021), “The Paris Agreement”, [Πρόσβαση Νοέμβριος 2021], <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>

UNSD (2016) Working Group on Interlinkages of Sdg Statistics To Allow for Integrated Analyses in the Monitoring. UNSD, New York

US-SIF (2020). “Report on US sustainable and impact investing trends”, ανακτήθηκε 2 Σεπτεμβρίου 2022, https://www.ussif.org/blog_home.asp?display=155, ανακτήθηκε 04.10.2022

Vihari, N.S., Rao, M.K., 2017. Business model innovation and organisational mindfulness as determinants of corporate sustainability: an empirical study. *Int. J. Bus. Innovat. Res.* 13, 238-254.

Vihari, N.S., Rao, M.K., Doliya, P., 2019. Organisational learning as an innovative determinant of organisational sustainability: an evidence based approach. *Int. J. Innovat. Manag.* 23 Hansen, E.G., Sextl, M., Reichwald, R., 2010. Managing strategic alliances through

a community-enabled balanced scorecard: the case of Merck Ltd, Thailand. *Bus. Strat. Environ.* 19, 387-399

Villena, V.H., 2019. The missing link? The strategic role of procurement in building sustainable supply networks. *Prod. Oper. Manag.* 28, 1149-1172.

Villena, V.H., Gioia, D.A., 2018. On the riskiness of lower-tier suppliers: managing sustainability in supply networks. *J. Oper. Manag.* 64, 65-87

Vouros, P, Nomikos, S, Halkos, G, et al. Introducing fundamental accountability principles in sustainability reporting assessment: A cross-sectoral analysis from the Greek business sector. *Environ Qual Manage.* 2020; 29: 33– 50. <https://doi.org/10.1002/tqem.21689>, ανακτήθηκε 04.10.2022

UN Global Compact , CSR HELLAS <https://csrhellas.org/un-global-compact/>, ανακτήθηκε 10 Οκτωβρίου 2022

Walker, K. A systematic review of the corporate reputation literature: Definition, measurement, and theory. *Corp. Reput. Rev.* 2010, 12, 357–387.

Wanderley, L.S.O., Lucian, R., Farache, F. (2008), CSR Information Disclosure on the Web: A Context-Based Approach Analysing the Influence of Country of Origin and Industry Sector, “*Journal of Business Ethics*”, Vol. 82 (2)

WB, The World Bank (2015). World Development Indicators. Retrieved September 2, 2015, from <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators>, ανακτήθηκε 04.10.2022.

WCED, United Nations World Commission on Environment and Development (1987). Our Common Future. Retrieved September 21, 2015, from <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>, access March 1st 2022

Willis, K. (2005). *Theories and Practices of Development*. London, New York: Routledge

Wolter, J.S.; Donavan, D.T.; Giebelhausen, M. The corporate reputation and consumer-company identification link as a sensemaking process: A cross-level interaction analysis. *J. Bus. Res.* 2021, 132, 289–300.

Zahiri, B., Zhuang, J., Mohammadi, M., 2017. Toward an integrated sustainable resilient supply chain: a pharmaceutical case study. *Transp. Res. Part E Logist. Transp. Rev.* 103, 109-142

Zaid, A.A., Jaaron, A.A.M., Talib Bon, A., 2018. The impact of green human resource management and green supply chain management practices on sustainable performance: an empirical study. *J. Clean. Prod.* 204, 965-979.

Zakerean, M. The Relationship between Corporate Reputation, CEO Narcissism, and Financial Statement Comparability. *Iran. J. Account. Audit. Financ.* 2021, 5, 45–59

Zhou, X., Moinuddin, M., Renaud, F. et al. Development of an SDG interlinkages analysis model at the river basin scale: a case study in the Luanhe River Basin, China. *Sustain Sci* (2022).

Έκθεση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (Απρίλιος 2021), “EU Taxonomy, Corporate Sustainability Reporting, Sustainability Preferences and Fiduciary. Duties: Directing finance towards the European Green Deal”, <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0188&from=EN>, ανακτήθηκε 2 Σεπτεμβρίου 2022

Ηνωμένων Εθνών Ιστότοπος 2022, <https://www.un.org/sustainabledevelopment/news/communications-material/>, ανακτήθηκε 2 Σεπτεμβρίου 2022

IOBE (2022). Η Φαρμακευτική Αγορά στην Ελλάδα: Γεγονότα και Στοιχεία 2021, διαθέσιμο στο http://iobe.gr/docs/research/RES_05_A_23062022_REP_GR.pdf , (Ανακτήθηκε στις 8 Αυγούστου 2022)

Ιστότοπος DEMO, Οικονομικά Στοιχεία | DEMO SA, ανακτήθηκε στις 10 Οκτωβρίου 2022)

Κατερίνα Κατσούλη ESG Stories (05.10.2021), Διευθύντρια ESG και Βιωσιμότητας της Grant Thornton, «Με συνταγή... Καβάφη οι Απολογισμοί ESG: Όσο πιο μακρύ είναι το «ταξίδι», τόσο πιο επωφελές για την εταιρεία», Με συνταγή... Καβάφη οι Απολογισμοί ESG: Όσο πιο μακρύ είναι το «ταξίδι», τόσο πιο επωφελές για την εταιρεία (esgstories.gr), πρόσβαση 15 Οκτωβρίου 2022

Ναυτεμπορικη, 18/5/2021, Άνοδος κερδοφορίας για τις φαρμακευτικές, <https://m.naftemporiki.gr/story/1731965/anodos-kerdoforias-gia-tis-farmakeutikes>, ανακτήθηκε 2 Σεπτεμβρίου 2022

6 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

α/α	ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Υποκλάδος ¹	ΔΕΒ ²	ΠΩΛ 2019 ³	ΕΡΓ ⁴	ΠΕΛ ⁴	ΚΟΙ ⁴	ΠΕΡ ⁴
1	BOEHRINGER INGELHEIM ABEE	ΕΦΒΕ	X	576272000	X	X	X	X
2	NOVARTIS HELLAS A.E.	ΕΕΕΦ	X	291383730	X	X	X	X
3	BIANEX ABEE	ΕΦΒΕ	X	255199384	X	X	X	X
4	PHARMATHEN ABEE	ΕΦΒΕ		205.068.100	X	X	X	
5	PFIZER HELLAS A.E.	ΕΕΕΦ	X	195496977	X	X	X	X
6	ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΘΗΝΩΝ Ε.Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	X	190671000	X	X	X	X
7	DEMO ABEE	ΕΦΒΕ	X	162277884	X	X	X	X
8	SANOFI AVENTIS ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΒΕΕ	ΕΕΕΦ	X	143912132	X	X	X	X
9	ΥΓΕΙΑ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ & ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ ΑΘΗΝΩΝ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	X	143106000	X	X	X	X
10	BAYER HELLAS ABEE	ΕΕΕΦ	X	139527435	X	X	X	X
11	GLAXOSMITHKLINE A.E. (GSK)	ΕΕΕΦ	X	132869537	X	X	X	X
12	ELPEN ABEE	ΕΦΒΕ		132771523			X	
13	ROCHE HELLAS A.E.	ΕΕΕΦ	X	124337826	X	X	X	X
14	GENESIS A.E.	ΕΕΕΦ		122752547				
15	JANSSEN-CILAG PHARMACEUTICAL A.E.	ΕΕΕΦ	X	113091747	X	X	X	X
16	FAMAR A.E.B.E.	ΕΦΒΕ		108738000	X		X	X
17	PHARMASERVE LILLY A.E.	ΕΕΕΦ		98556831				
18	ASTRAZENECA A.E.	ΕΕΕΦ	X	98345488	X	X	X	X
19	I.F.E.T A.E.	ΕΕΕΦ		97282792				
20	ΒΙΟΙΑΤΡΙΚΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		97277911			X	
21	ΙΑΣΩΑ.Ε	ΕΕΠΥΔΘ		95710478	X	X	X	X

22	RAFARM A.E.	ΕΦΒΕ		88703198			X	
23	ΠΕΡΣΕΥΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε. ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΦΟΡΕΩΝ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ	ΕΕΠΥΔΘ	X	84316497	X	X	X	X
24	BRISTOL- MEYERS SQUIBB A.E.	ΕΕΕΦ	X	82414923	X	X	X	X
25	PAFARM AE	ΕΕΕΦ		75138468			X	X
26	INNOVIS PHARMA ABEE	ΕΦΒΕ		72338013				
27	ALFA PHARM AE	ΕΕΕΦ		70301765				
28	UNI-PHARM ABEE	ΕΦΒΕ	X	68997936	X	X	X	X
29	ABBVIE	ΕΕΕΦ	X	65368464	X	X	X	X
30	MENARINI HELLAS A.E.	ΕΕΕΦ		58499326			X	X
31	PHARMANEL PHARMACEUTICALS A.E.	ΕΕΕΦ		58046559				
32	TEVA GREECE / SPECIFAR ABEE	ΕΕΕΦ	X	56699732	X	X	X	X
33	GENEPFARM A.E.	ΕΦΒΕ		50282566				
34	MERCK GROUP	ΕΕΕΦ	X	50032231	X	X	X	X
35	NEOFARMA A.E.	ΕΕΕΦ		49559000				
36	ABBOTT A.E	ΕΕΕΦ	X	49334249	X	X	X	X
37	ΕΥΡΩΚΛΙΝΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε	ΕΕΠΥΔΘ	X	47217138	X	X	X	X
38	ΚΛΙΝΙΚΗ ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ - ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ Α.Ε	ΕΕΠΥΔΘ		46117859				
39	ΗΜΙΘΕΑ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		45045795			X	
40	ΜΕΤΡΟΠΟΛΙΤΑΝ ΤΖΕΝΕΡΑΛ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	X	42877237	X	X	X	X
41	GALENICA ABEE	ΕΦΒΕ		40502278	X		X	
42	GEROLYMATOS P.N. A.E.	ΕΦΒΕ		38476304				
43	UCB A.E.	ΕΕΕΦ	X	37385123	X	X	X	X
44	LAVIPHARM ABEE (&LAVIPHARM ACTIVE SERVICES A.E.)	ΕΦΒΕ	X	35400000	X	X	X	X
45	BAXTER HELLAS A.E.	ΕΕΕΦ	X	34817790	X	X	X	X

46	LEO PHARMA A.E.	ΕΕΕΦ		33366806				
47	ASTELLAS PHARMACEUTICALS A.E.	ΕΕΕΦ	X	33180385	X	X	X	X
48	VIOSER ABEE	ΕΦΒΕ		33100281				
49	FARAN A.E.	ΕΦΒΕ		32239111				
50	ΔΡΑΓΙΝΗ, Ε. Δ., Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		31744244		X	X	
51	KOPER A.E.	ΕΦΒΕ		30779264				
52	DOCTUM A.E.	ΕΕΕΦ		28582742				
53	ARGOPHARM ΑΕ	ΕΕΕΦ		27849122				
54	SERVIER HELLAS Ε.Π.Ε.	ΕΕΕΦ		27341996				
55	ΙΑΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΑΓΝΗΤΙΚΗ ΤΟΜΟΓΡΑΦΙΑ	ΕΕΠΥΔΘ		27024034				
56	CHIESI HELLAS A.E.	ΕΕΕΦ	X	26190691	X	X	X	X
57	ANFARM ABEE	ΕΦΒΕ		25887265				
58	ANGELINI PHARMA ΑΕ	ΕΕΕΦ		25421812			X	X
59	BAUSCH HEALTH ΕΛΛΑΣ (PHARMASWISS) ΜΟΝ. ΑΕ	ΕΕΕΦ		23966716			X	X
60	Bennett Φαρμακευτική Αβее	ΕΦΒΕ		22573828				
61	MEDICAL PHARMACEUTICAL ABEE	ΕΦΒΕ		22098326				
62	ASTOR HELLAS A.E.	ΕΕΕΦ		19930063				
63	ALKON HELLAS A.E	ΕΕΕΦ		19543366				
64	VOCATE PHARMACEUTICAL ΑΕ	ΕΦΒΕ		17956197				
65	RECORDATI HELLAS PHARMACEUTICALS A.E.	ΕΕΕΦ	X	17872166	X	X	X	X
66	SJA PHARMA ΕΡΕ	ΕΦΒΕ		17371741				
67	ΒΙΟΚΛΙΝΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ	ΕΕΠΥΔΘ		16970123				
68	IASIS PHARMACEUTICALS HELLAS A.B.E.E.	ΕΦΒΕ		16903181			X	
69	N.PETSIAVAS A.E.	ΕΦΒΕ		16496646				
70	OMEGA PHARMA HELLAS A.E.	ΕΕΕΦ		15288108				
71	DIAPIT A.E.	ΕΕΕΦ		14978090				
72	CSL BEHRING HELLAS Ε.Π.Ε.	ΕΕΕΦ	X	14396279	X	X	X	X
73	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ ΑΕ	ΕΕΠΥΔΘ		13462405		X	X	
74	ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΑΙΜΟΚΑΘΑΡΣΗΣ	ΕΕΠΥΔΘ		13333058		X	X	X
75	ΙΑΤΡΟΠΟΛΙΣ, ΙΔΙΩΤΙΚΗ	ΕΕΠΥΔΘ		13086475				
76	ΒΙΟΚΛΙΝΙΚΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΕΕΠΥΔΘ		12926874				
77	ANIMUS A.E.	ΕΕΠΥΔΘ		12888517				
78	VERHARM A.E.	ΕΕΕΦ		12877738				
79	ZOETIS HELLAS ΑΕ	ΕΦΒΕ		12819449				
80	ΟΛΥΜΠΙΟΝ ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟΝ ΓΕΝΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ ΠΑΤΡΩΝ Α.Ε	ΕΕΠΥΔΘ		11982682				

81	I.T.F. HELLAS A.E.	ΕΕΕΦ		11686236				
82	ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΑ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ MEDISYN ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΙΑΤΡΙΚΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		11642114				
83	CEVA HELLAS AE	ΕΕΕΦ	X	11173655	X	X	X	X
84	ΛΕΥΚΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΑΕ	ΕΕΠΥΔΘ		10903829				
85	AFFIDEA ΠΕΙΡΑΙΑ ΒΙΟΠΑΘΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΕ	ΕΕΠΥΔΘ		10723573				
86	ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΑΕ	ΕΕΠΥΔΘ		10296938				
87	MEAD JOHNSON ΑΒΕΕ	ΕΕΕΦ		10057262				
88	MEDIAPHARM ΕΡΕ	ΕΕΕΦ		9613611				
89	FRESENIUS ΚΑΒΙ	ΕΕΕΦ	X	9079797	X	X	X	X
90	ΟΜΙΛΟΣ ΙΑΤΡΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ - ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΠΟΛΥΙΑΤΡΕΙΟ - ΙΑΤΡΙΚΗ ΑΕ	ΕΕΠΥΔΘ		9033673				
91	ANABIOSIS	ΕΕΕΦ		8997561				
92	ΒΙΟΤΥΠΟΣ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		8749820				
93	NORMA HELLAS A.E.	ΕΦΒΕ		8502874				
94	EUROMEDICA - ΑΡΩΓΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ Α.Ε	ΕΕΠΥΔΘ		8434000				
95	ΑΚΝΟΡHARM Α.Ε.	ΕΕΕΦ		8235324				
96	ΓΑΒΡΙΛΑΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ	ΕΕΠΥΔΘ		8098016				
97	CRETA INTERCLINIC ΑΕ	ΕΕΠΥΔΘ	X	7566856	X	X	X	X
98	ADELCO Α.Ε	ΕΦΒΕ		7436302	X	X	X	
99	ΑΡΟΤΕΚ Μ ΕΡΕ	ΕΕΕΦ		7380762				
100	ΕΥΓΕΝΙΔΕΙΟΝ ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟΝ Η ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΣ Α.Ε	ΕΕΠΥΔΘ		7349072				
101	VIRBAC ΕΛΛΑΣ ΑΒΕΕ	ΕΕΕΦ	X	6777988	X	X	X	X
102	BARKA PHARM ΑΕ	ΕΕΕΦ		6499809				
103	PLUSMA Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		6327860				
104	ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ, Ο, ΓΕΝΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ Α.Ε	ΕΕΠΥΔΘ		6158245				
105	GENEKOR ΙΑΤΡΙΚΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		5747573				
106	ΦΡΟΝΤΙΣ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		5551824				X
107	MEDICAIR ΑΒΕΕ	ΕΦΒΕ		5549428	X	X	X	
108	VICAN N. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ Α.Ε.	ΕΕΕΦ		5492440				
109	ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ, Η, Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		5419023				

110	MEDIFIL ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΑΙΜΟΚΑΘΑΡΣΗΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε	ΕΕΠΥΔΘ	5345321				
111	ΒΙΟΡΗΡΑΜ ΑΕ	ΕΕΕΦ	5337429				
112	ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΠΟΛΥΙΑΤΡΕΙΟ ΑΛΙΜΟΥ ΙΑΤΡΙΚΗ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΕ	ΕΕΠΥΔΘ	5284933				
113	ΜΑΓΝΗΤΙΚΗ ΠΑΤΡΩΝ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	5070183				
114	ΑΠΟΛΛΩΝΕΙΟ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	4739198				
115	ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	4730742				
116	IN VITRO LABS Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	4683117				
117	EMBRYOLAB Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	4500464		X	X	X
118	ΕΥΡΟΜΕΔΙΣΑ ΓΕΝΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	4464409				
119	ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ, Δ., ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΠΟΛΥΙΑΤΡΕΙΟ ΙΑΤΡΙΚΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	4441570				
120	ΑΤΤΙΚΟ ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟ Α.Ε	ΕΕΠΥΔΘ	4289833				
121	ΚΟΣΜΟΙΑΤΡΙΚΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	4074026				
122	ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΧΡΟΝΙΑΣ ΑΙΜΟΚΑΘΑΡΣΗΣ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	3950708				
123	ΛΥΜΠΕΡΗΣ, Ν. Π., ΚΑΣΤΑΛΙΑ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	3947615				
124	ΧΑΛΑΤΣΗ, ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗ, Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	3933483				
125	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΠΟΛΥΙΑΤΡΕΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	3918000				
126	ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟ, Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	3904929				
127	ΑΝΑΣΣΑ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ ΠΟΛΥΙΑΤΡΕΙΑ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	3892604			X	
128	ACCESS TO GENOME – ATG I.K.E.	ΕΕΠΥΔΘ	3852078				
129	LABNET ΙΑΤΡΙΚΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	3841950				
130	ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	3759083				
131	ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟ ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟ Α.Ε	ΕΕΠΥΔΘ	3669318				
132	ΑΡΜΟΝΙΑ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	3668276				
133	ERFAR Α.Ε.	ΕΕΕΦ	3654718				
134	ΘΗΣΕΑΣ ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	3580229			X	
135	LABOGEN Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	3559446				
136	ΜΙΚΡΟΑΝΑΛΥΣΗ ΙΑΤΡΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	3522725				
137	AFFIDEA - ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ & ΠΟΛΥΙΑΤΡΕΙΑ - ΙΑΤΡΙΚΗ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	3506542				

138	ΑΣΚΛΗΠΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		3453115				
139	ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟ Ν. ΣΠΙΝΑΡΗ ΑΕ	ΕΕΠΥΔΘ		3293681				
140	AFFIDEA ΚΡΗΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΠΟΛΥΙΑΤΡΕΙΟ ΙΑΤΡΙΚΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		3290625				
141	ΕΜΒΡΥΟΓΕΝΕΣΙΣ ΙΑΤΡΙΚΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		3232885				
142	ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ ΔΡΑΜΑΣ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		3217577				
143	ΙΑΤΡΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΚΡΗΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		3185666				
144	ΝΕΦΡΟΙΑΤΡΙΚΗ Ε.Π.Ε. (ΜΧΑ)	ΕΕΠΥΔΘ		3123479				
145	ΝΕΦΡΟΞΕΝΙΑ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΑΙΜΟΚΑΘΑΡΣΗΣ Α.Ε. (ΜΧΑ)	ΕΕΠΥΔΘ		3105905				
146	ΓΕΝΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΑΕ	ΕΕΠΥΔΘ		3058974				
147	EYE DAY CLINIC ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Ε.Π.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		3046835				
148	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΠΟΛΥΙΑΤΡΕΙΟ & ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ - ΙΑΤΡΙΚΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		2934197				
149	ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΑΞΟΝΙΚΟΣ ΤΟΜΟΓΡΑΦΟΣ Ι Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		2924739				
150	RGCC - RESEARCH GENETIC CANCER CENTRE - ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ Ι. ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		2904067				
151	ΜΕΝΤΙΑΛΥΖ Α.Ε. (ΜΧΑ)	ΕΕΠΥΔΘ		2875187				
152	SERUM IVF Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		2863056				
153	ΠΡΟΤΥΠΟ ΝΕΦΡΟΛΟΓΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΙΡΑΙΑ Α.Ε. (ΜΧΑ)	ΕΕΠΥΔΘ		2855901				
154	ΟΜΜΑ ΟΦΘΑΛΜΟΛΟΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΘΗΝΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ Μ.Η.Ν. Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		2832416				
155	AFFIDEA ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΠΟΛΥΙΑΤΡΕΙΟ ΙΑΤΡΙΚΗ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		2800194				
156	ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, Θ., ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΙΑΤΡΙΚΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		2779322				
157	ΔΙΑΠΛΑΣΗ ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ Α.Ε	ΕΕΠΥΔΘ		2775389				
158	FARMECO Α.Ε.	ΕΕΕΦ		2699519				
159	ΑΧΙΛΛΕΙΟΝ ΝΕΦΡΟΛΟΓΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		2662900				
160	ΑΓΙΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ, ΚΛΙΝΙΚΗ, ΑΕ	ΕΕΠΥΔΘ		2656454				
161	ΑΝΑΒΙΩΣΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		2654909				

162	ΓΕΝΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ - ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟΝ ΙΔΡΥΜΑ ΑΓΡΙΝΙΟΥ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	2647490				
163	ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΘ. Ι., - ΚΛΙΝΙΚΗ ΑΓ. ΦΩΤΕΙΝΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	2607413				
164	ΠΕΙΡΑΙΚΟ ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟ	ΕΕΠΥΔΘ	2593343				
165	ΕΥΗΝΩΡ Ι Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	2568133				
166	ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΣΠ., Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	2556492				
167	ATHENS VISION Μ.Η.Ν Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	2534073				
168	CENTRAL LABORATORIES ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΠΟΛΥΙΑΤΡΕΙΟ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	2523474				
169	ΑΝΑΠΛΑΣΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	2500707				
170	AFFIDEA ΒΑΡΗΣ - ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΠΟΛΥΙΑΤΡΕΙΟ - ΙΑΤΡΙΚΗ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	2462178				
171	ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	2413421				
172	ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ Κ. ΠΑΝΤΟΣ - Κ. ΣΦΑΚΙΑΝΟΥΔΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΙΑΤΡΕΙΟ Ε.Π.Ε	ΕΕΠΥΔΘ	2410304				
173	ΠΟΛΥΙΑΤΡΙΚΟ - ΙΑΤΡΙΚΗ Ε.Π.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	2385394				
174	ΠΛΑΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΠΟΛΥΙΑΤΡΕΙΑ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ - ΙΑΤΡΙΚΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	2358599				
175	ΓΕΝΟΤΥΠΟΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΜΟΡΙΑΚΗΣ & ΚΥΤΤΑΡΟΓΕΝΕΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΕ	ΕΕΠΥΔΘ	2354865				
176	ΑΝΑΛΥΣΗ ΙΑΤΡΙΚΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	2343226				
177	ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	2296465				
178	ΑΚΕΣΙΟΣ Α.Ε. (ΜΧΑ)	ΕΕΠΥΔΘ	2295818				
179	ΚΟΣΜΟΙΑΤΡΙΚΗ ΣΕΠΟΛΙΩΝ - ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΠΟΛΥΙΑΤΡΕΙΟ ΙΑΤΡΙΚΗ ΑΕ	ΕΕΠΥΔΘ	2293188				
180	ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ Α.Ε. Μ.Δ.	ΕΕΠΥΔΘ	2275512				
181	ΚΛΙΝΙΚΗ ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΗΤΑΣ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	2246129				
182	ΕΜΒΙΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΠΟΛΥΙΑΤΡΕΙΟ ΙΑΤΡΙΚΗ Ε.Π.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	2238636				
183	ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΣ, Ι., Κ.,	ΕΕΠΥΔΘ	2237533				
184	ΡΟΝΤΙΣ HD HELLAS Α.Ε. (ΜΧΑ)	ΕΕΠΥΔΘ	2233580				
185	ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΝ, ΤΟ, Δ. ΣΑΜΕΛΛΑΣ Α.Ε	ΕΕΠΥΔΘ	2224684				
186	ΟΛΥΜΠΙΟΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ & ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ	2210621				

187	LIFE-CHECK ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΠΟΛΥΙΑΤΡΕΙΟ - ΙΑΤΡΙΚΗ Ε.Π.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		2200956				
188	ΚΑΣΤΑΛΙΑ, Η, Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		2184931				
189	ΠΙΣΣΑΛΙΔΗ, Α., - Α. ΚΑΡΙΠΗ ΑΕ	ΕΕΠΥΔΘ		2170151				
190	ΟΛΥΜΠΙΟΝ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΧΡΟΝΙΑΣ ΑΙΜΟΚΑΘΑΡΣΗΣ Α.Ε	ΕΕΠΥΔΘ		2143487				
191	ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ Α.Ε	ΕΕΠΥΔΘ		2136085				
192	ΑΛΦΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΛΑΜΙΑΣ Α.Ε	ΕΕΠΥΔΘ		2125908				
193	ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΝ ΑΝΩ ΒΟΛΟΥ Α. ΜΠΙΣΑΚΟΣ - Α. ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΑΕ	ΕΕΠΥΔΘ		2120123				
194	MEDIMALL ΙΑΤΡΙΚΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		2112409				
195	LASERVISION.GR ΙΔΙΩΤΙΚ ΜΟΝΑΔΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΝΟΣΗΛΕΙΑΣ	ΕΕΠΥΔΘ		2102226				
196	ΚΕΝΤΡΟ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΒΑΛΑΣΛΥΔΙΑ Α.Ε	ΕΕΠΥΔΘ		2059399				
197	ΟΛΥΜΠΙΟΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		2023064				
198	ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ - CASPEDES ΙΚΕ	ΕΕΠΥΔΘ		1972815				
199	ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		1959068				
200	ΟΛΥΜΠΙΟΝ ΧΑΝΙΩΝ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		1919981				
201	ΓΑΤΕΝΙΟΥ, Μ., ΑΦΟΙ, Α.Ε.2	ΕΕΠΥΔΘ		1918148				
202	ΚΛΙΝΙΚΗ ΘΕΡΜΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		1895193				
203	ΒΙΟΚΛΙΝΙΚΗ ΠΕΙΡΑΙΑ - ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		1852330				
204	ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ Π.ΜΠΑΙΖΟΥ Ε.Π.Ε.	ΕΕΠΥΔΘ		1802504				
205	QUALIA PHARMA Α.Ε.	ΕΕΕΦ		1278333				
206	FOURNIER HELLAS Α.Β.Ε.Ε.	ΕΦΒΕ		ΜΔ				
207	IASIS PHARMA HELLAS ΑΒΕΕ	ΕΦΒΕ		ΜΔ				
208	MED – ONE ΑΒΕΕ	ΕΦΒΕ		ΜΔ	X	X	X	
209	RONDIS HELLAS ΑΒΕΕ	ΕΦΒΕ		ΜΔ			X	
210	REMEDINA Α.Β.Ε.Ε.	ΕΦΒΕ		ΜΔ				
211	G.A.P ΑΒΕΕ	ΕΦΒΕ		ΜΔ				
212	Help Pharmaceuticals Α.Ε.	ΕΦΒΕ		ΜΔ	X	X	X	
213	AMGEN HELLAS Α.Ε.	ΕΕΕΦ	X	ΜΔ	X	X	X	X
214	GILEAD SCIENCES HELLAS	ΕΕΕΦ	X	ΜΔ	X	X	X	X

215	TAKEDA HELLAS	ΕΕΕΦ	X	ΜΔ	X	X	X	X
216	ACTELION PHARMACEUTICALS HELLAS AE	ΕΕΕΦ		ΜΔ	X	X	X	X
217	ADIPHARM Ltd	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
218	ALFIN A.E	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
219	ALLERTEC HELLAS A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
220	ALVIA A.E	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
221	AMVIS A.E	ΕΕΕΦ		ΜΔ			X	
222	ANTOR A.E	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
223	ARRIANI PHARMACEUTICALS A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
224	AURORA A.E	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
225	BIOMEDICA	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
226	BIOSPRAY A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
227	BIOSTAM A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
228	WIN MEDICA ΕΠΕ	ΕΕΕΦ		ΜΔ	X		X	
229	BROS Ε.Π.Ε.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
230	CANA A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ			X	
231	COUP A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ	X	X	X	
232	D.R.D. Ε.Π.Ε.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
233	DIAPHARM A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
234	FARMAZAC A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
235	FARMEDIA A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
236	FERRING	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
237	FOINIX FARM A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
238	GALDERMA HELLAS A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
239	GE HEALTHCARE A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ	X	X	X	
240	GENZYME HELLAS Ε.Π.Ε.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
241	GUIDOTTI HELLAS A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
242	HEXAL A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
243	HOECHST - MARRION - ROUSSEL A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
244	IAPHARM A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
245	INPA A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
246	IPSEN Ε.Π.Ε	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
247	KITE HELLAS Ε.Π.Ε	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
248	KLEVA A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
249	LAPAFARM A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
250	LEOVAN PFARMACEUTICALS A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
251	LUNDBECK HELLAS A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
252	MEDICHROM A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				

253	MEDOCHEMIE HELLAS A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
254	MINERVA PHARMACEUTICAL A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ			X	
255	NIADAS V. & SONS A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
256	NOVO NORDISK HELLAS E.Π.Ε.	ΕΕΕΦ	X	ΜΔ	X	X	X	X
257	OCTAPHARMA HELLAS A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
258	OLVOS SCIENCE A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ		X	X	
259	ORGANON HELLAS A.E.	ΕΕΕΦ	X	ΜΔ	X	X	X	X
260	PHARMA - CHEMIE A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
261	PHARMEX AE	ΕΕΕΦ		ΜΔ				
262	Pierre Fabre Farmaka A.E.	ΕΕΕΦ		ΜΔ			X	X

¹ **ΕΦΒΕ**: Ελληνική Φαρμακευτική Βιομηχανική Εταιρεία, **ΕΕΕΦ**: Εταιρεία εισαγωγής και εμπορίας φαρμάκων, **ΕΠΥΔΘ**: Εταιρεία παροχής υπηρεσιών Διάγνωσης και Θεραπείας

² **ΔΕΒ**: Δημοσιευμένη Εκθέση Βιωσιμότητας, ³ **ΜΔ**: ΜΗ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ, ⁴ **ΕΡΓ**: ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ, **ΠΕΛ**: ΠΕΛΑΤΕΣ, **ΚΟΙ**:ΚΟΙΝΩΝΙΑ, **ΠΕΡ**:ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, **Χ**: ΕΥΡΕΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ